

ALTERNATİF TURİZM ARAŞTIRMALARI

EDİTÖR

Doç. Dr. Sevcan YILDIZ

YAZARLAR

Dr. Öğretim Üyesi Gülsün YILDIRIM

Dr. Abdullah TARINÇ

Doç. Dr. Ceyhun Ç. KILINÇ

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR

Bayram ORUÇ

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR

Rashid RUSTAMOV

Öğr. Gör. Dr. Abdullah TARINÇ

Dr. Öğr. Üyesi Gülsün YILDIRIM

Doç. Dr. Ceyhun Çağlar KILINÇ

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz SEÇİM

Dilek ÇOŞAN

İKSAD
Publishing House

ALTERNATİF

TURİZM ARAŞTIRMALARI

EDİTÖR

Doç. Dr. Sevcan YILDIZ

YAZARLAR

Dr. Öğretim Üyesi Gülsün YILDIRIM

Dr. Abdullah TARINÇ

Doç. Dr. Ceyhun Ç. KILINÇ

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR

Bayram ORUÇ

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR

Rashid RUSTAMOV

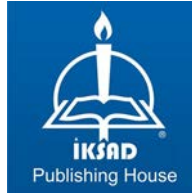
Öğr. Gör. Dr. Abdullah TARINÇ

Dr. Öğr. Üyesi Gülsün YILDIRIM

Doç. Dr. Ceyhun Çağlar KILINÇ

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz SEÇİM

Dilek ÇOŞAN

Copyright © 2019 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced,
distributed, or transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording, or other electronic
or mechanical methods, without the prior written permission of the
publisher, except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other
noncommercial uses permitted by copyright law. Institution Of
Economic Development And Social
Researches Publications®

(The Licence Number of Publiator: 2014/31220)

TURKEY TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com

kongreiksad@gmail.com

www.iksad.net

www.iksad.org.tr

www.iksadkongre.org

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics
rules.

Iksad Publications – 2019©

ISBN: 978-605-7695-27-7

Cover Design: İbrahim Kaya

July / 2019

Ankara / Turkey

Size = 14,8 x 21 cm

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRDEN

ÖNSÖZ

Doç. Dr. Sevcan YILDIZ

1 - 2

BÖLÜM 1

BARTIN YÖRESEL YEMEK ALIŞKANLIKLARININ TESPİT EDİMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz SEÇİM
Yük. Lis.Öğr. Dilek ÇOŞAN

3 - 26

BÖLÜM 2

TURİZMİN YEREL HALKIN YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR
Bayram ORUÇ

27 - 60

BÖLÜM 3

SINOP İLİNİN TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ VE BU POTANSİYELİN KENTSEL REKREASYON AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR
Rashid RUSTAMOV

61 - 114

BÖLÜM 4

TÜRKİYE'NİN HELAL TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Öğr. Gör. Dr. Abdullah TARINÇ
Dr. Öğr. Üyesi Gülsün YILDIRIM
Doç. Dr. Ceyhun Çağlar KILINÇ

115 - 142

BÖLÜM 5

KAMİLET VADİSİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğretim Üyesi Gülsün YILDIRIM
Dr. Abdullah TARINÇ
Doç. Dr. Ceyhun Ç. KILINÇ

143 - 171

ÖNSÖZ

Turizm ekonomi, coğrafya, tarih, arkeoloji, siyasal bilimler, psikoloji, sosyoloji, tıp, hukuk, antropoloji, işletme ve çevre gibi çeşitli bilim dalları ile ilişki içerisindedir. Turizmin diğer bilim dalları ile olan ilişkisi neticesinde karşımıza alternatif turizm çeşitleri çıkmaktadır. Bu kitapta alternatif turizm çeşitlerinden bazıları değişik açılardan ele alınmıştır. Çalışma toplam 5 bölümden oluşmaktadır. Turizm kavramının sosyo-kültürel etkileri, Türkiye'nin spesifik turizm çeşitlerinin potansiyelinin belirlenmesi, turizm coğrafyası ve yiyecek-içecek turizmi ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Her bölümde turizmin değişik bir özelliğinin incelenmiş olması nedeniyle, kitabın sosyal bilimler alanında çalışanlara, öğrencilere ve ayrıca turizme ilgi duyan diğer özel sektör-kamu çalışanlarına yararlı bir kaynak olacağını düşünüyoruz.

Son olarak kitabın baskısında emeği geçen ve katkı sağlayan tüm değerli öğretim üyelerimize, akademisyenlerimize teşekkürlerimizi sunarız.

BÖLÜM 1:
BARTIN YÖRESEL YEMEK ALIŞKANLIKLARININ
TESPİT EDİMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz SEÇİM¹
Yük. Lis. Öğr. Dilek ÇOŞAN²

---

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, ysecim@erbakan.edu.tr

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, dilecosan@gmail.com

GİRİŞ

Karadeniz'in batısında yer alan Bartın ili Kastamonu, Karabük ve Zonguldak illeri ile komşudur. Bölgede yazları sıcak, kışları serin geçen Karadeniz iklimi görülmektedir. Yaz-kış sıcaklık farkları az olan Karadeniz ikliminde her mevsim yağış görülmektedir (Şensoy vd. 2018). Karadeniz bölgesinde Geçimini tarımla sağlayanların oranı hayli yüksektir. Yağışların fazla olması, geçimlerini tarımla sağlayan kırsal kesimi olumlu yönde etkilemektedir. Karadeniz bölgesi, Türkiye'nin fındık üretiminin %80 inden fazlasını, mısır üretiminin % 45 ini ve çay üretiminin %65 ini karşılamaktadır. Ayrıca bölgede mısır, mısır unundan yapılan yiyecekler, taze-kuru fasulye çeşitleri, karalahana ve patates bölgede sık üretilen ve tüketilen gıda maddeleri arasındadır (Ertaş ve Karadağ, 2013: 127-136). Bartın mutfak kültürünün yakın çevredeki kentlerden etkilendiği görülmektedir. Yemek çeşitliliğinde sosyal hayat, coğrafi konum ve yaşam tarzları etkili olmaktadır. Bol yağış alan bir bölge olmasından ötürü, bölgede mantar çeşitliliğinin fazla olduğu görülmektedir. Bölgede yetişen mantarlar arasında; acı mantar, leylek mantarı, kanlıca mantarı, ebişke mantarı, kuru bacak (cincime, cincile)

mantarı, kestane mantarı, kavak mantarı, yumurta mantarı, kültür mantarı, tırnak mantarı, fındık mantarı, sütlü mantar, içi kızıl, ağaç mantarı, çam mantarı, kadın parmağı mantarı, ekmek mantarı, karaağaç mantarı, gökçe ağaç mantarı, eğrelti mantarı, kayın mantarı, altı parmak mantarı, geyik sütü mantarı, ceviz mantarı sayılabilir. Yöreye ait ot çeşitlerinden en önemlileri arasında mancar, dikenucu ve ıspıt sayılabilmektedir.

Bartın zengin bir mutfak kültürüne ve yemek çeşitliliğine sahiptir. Bartın ilinde yapılan yöresel yemekler arasında en çok yapılan yemekler sırasıyla; tarhana, yumurtalı ıspıt, börek üstü tavuk, maydanoz dolması, fesleğenli gözleme, halıška, pumpum çorbası, kabak burması, zarbana tatlısı, etli mısır çorbası, pirinçli mantıdır (Ayaz ve Çobanoğlu, 2017:424). Bartın yöresine ait bir diğer önemli yemek ise Amasra Salatasıdır. İsmi bulduğu yerden alan Amasra salatası görünümü ve lezzeti ile yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. İçerisinde 30 farklı sebzenin bulunduğu ve sebzelerden yapılan ilginç figürlerle süslenen salata ilçe turizmüne önemli katkılar sağlamaktadır. Özel soslar kullanılarak hazırlanan salatanın bir miras olarak kaldığını

düşünen Amasralılar, bu mirası korumaya çalışmaktadır. Ayrıca bölgenin turizm potansiyeli sayesinde gastronomi turizmine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Bostancı, 2016).

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma Bartın'da yaşayan yerel halkın yemek alışkanlıklarını belirlemek ve unutulmuş yemekleri ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yönteminin mülakat/görüşme (yarı yapılandırılmış) tekniğinden yararlanılmıştır. Bu araştırmanın örneklemini Bartın ilinin kırsal kesiminde ikamet eden 45 yaş üstü 13 kadın oluşturmaktadır. Çalışmaya dâhil olan katılımcıların büyük bir kısmı ev hanımıdır. Bu durum nesilden nesile aktarılan yemek kültürünü yaşatılabilmesi için önem taşımaktadır. Katılımcıların tamamında gönüllülük aranmıştır. Araştırma Ocak-Şubat 2019 tarihleri arasında katılımcıların belirledikleri gün ve saatlerde yapılmıştır. Görüşme yerleri katılımcıların istekleri doğrultusunda belirlenmiştir.

Tablo 1. Kaynak Kişi Bilgileri

NO	İSİM SOYİSİM	D.YILI	MESLEK	MEMLEKET
1	K. G	1958	Ev Hanımı	Bartın
2	S. Ç	1944	Ev Hanımı	Bartın
3	F. U	1962	Ev Hanımı	Bartın
4	H. K	1951	Aşçı	Bartın
5	D. K	1953	Ev Hanımı	Bartın
6	S. K	1961	Ev Hanımı	Bartın
7	F. G	1967	Ev Hanımı	Bartın
8	B. G	1950	Ev Hanımı	Bartın
9	F. A	1947	Ev Hanımı	Bartın
10	D.D	1948	Ev Hanımı	Bartın
11	G. Ü	1971	Aşçı	Bartın
12	M. K	1952	Ev Hanımı	Bartın
13	M.K	1951	Ev Hanımı	Bartın

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bartın yemekleri üzerine yapılan bu araştırmada yemekler 4 gruba ayrılmıştır. Yemeklerin 4 gruba ayrılmasının sebebi Bartın ilinde yemek çeşitliliğinin fazla olmasıdır. Gruplar Sebze, et, kurubaklagil ve tahıl yemekleri olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Bartın’da Geçmişten Günümüze Yapılan Sebze Yemekleri ve Kaynak Kişiler Tarafından Tanınırlıkları

Yemek İsimleri	Kaynak Kişiler												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Çükündür mancarı	X				X						X		
Darı mancarı	X												
Şalgam mancarı	X												
Şalgam kökü	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
İspanak mancarı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
İspit (Zıbit)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Diken ucu (Gıdır)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sütlü ayva yahnisi	X												
Acı mantar sote	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Göçülü mancar		X			X			X					
Elma- armut yahnisi		X											
Döşemeli mancar	X	X	X								X		
Kabuska	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Gökçeğaç mancarı			X		X				X				
Garuk yemeği			X										
Kabak köftesi		X	X		X								
Muhlama	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Biber dolması	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
İspit sarması			X					X		X			X
Yeşil sarımsak kavurması			X										
Gaz mancarı					X				X				
Çükündür baranası		X					X						
Kırmızı kök yemeği	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
İsırgan mancarı								X					
Bamya	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Pırasa dolması									X				
Geyik sütü yemeği										X			
Cincile Mancar Yemeği										X			
Ebişke yemeği	X									X			
Yeşil domates yemeği											X		
Çükündür sote	X	X									X		
Patlıcan oturtma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Şalgam yemeği	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kabak çiçeği dolması											X		
Fasulye turşusu											X		
Yer otu mancarı											X		
Kara mancar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Lahana sarması	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Pazı sarması	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Üzüm yaprağı sarması	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

X: Kaynak kişi tarafından yemeğin bilinme durumunu göstermektedir.

Tablo 2. incelendiğinde yöre halkının sebze-meyve, mantar ve ot çeşitlerini mutfakta sıklıkla tükettikleri görülmektedir. Bu ürünlerin fazla kullanılmasının sebebi bölgenin, ikliminden ve bitki çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Bölgede yapılan yemekler arasında şalgam kökü, ıspıt, diken ucu, acı mantar, kabuska, muhlama, biber dolması, kırmızı kök yemeği, bamya, patlıcan oturtma, kara mancar, lahana sarması, pazı sarması ve üzüm yaprağı sarması tüm kaynak kişiler tarafından bilinmektedir. Kaynak 2 diken ucunun yörede gıcır adıyla da kullanıldığını bildirmiştir. Yer otu mancarı, fasulye turşusu kızartması, çükündür sote, yeşil domates yemeği, ebişke, cincile mantar, geyik sütü yemeği, ısırgan mancarı, çükündür sotesi, gaz mancarı, yeşil sarımsak kavurması, ıspıt sarması, kabak köftesi, garuk yemeği, elma armut yahnisi, döşemeli mancar, şalgam mancarı ve kabak köftesinin kaynak kişiler tarafından bilinirliğinin az olduğu görülmektedir. Cömert ve Özata (2016: 1965), Karadeniz bölgesinde yetişen ve yenilebilen otlar arasında diken ucunun da yer aldığını ve yörede melevcan ismiyle de tanındığını bildirmiştir. Demirel ve Ayyıldız (2017: 11), diken ucu kavurması yapımında; diken ucu, tereyağı ve soğan kullanıldığını ve kavurma işlemi yapılmadan önce diken ucu

otlarının haşlanması gerektiğini aktarmıştır. Baytop (1994: 139), Karadeniz bölgesinde sıklıkla tüketilen ıspıt bitkisinin; galdiyerik, isput, Kaldırık, Galdurak, İspit, Kaldırak, Galduruk, Galdiyerik, Galdırık, Kaldırak isimleriyle de tanındığını bildirmiştir. Özkurt vd. (2007: 138) Ispıt bitkisinin Balıkotu, Doğu Hodan, Acı Hodan isimleri ile de tanındığını tespit etmiştir.

Kaynak kişilerin tamamı acı mantarın yapısının sert olduğunu ve içerisinde bulunan sütün beyaz renkte olduğunu, mantarın akan beyaz sütünün yaprak koparıldıktan bir süre sonra yeşil rengi aldığı bilinmektedir. Mantarın yemekte kullanımında acımtırak tadın giderilmesi için suda haşlama işlemi gerçekleştirilmektedir. Közde pişirilen acı mantarın ise öncesinde haşlanmasına gerek olmadığı katılımcılar tarafından bildirilmiştir. Kk10 Ebişke, Acı mantar ve Cincile mantarlarının soğan, salça ve biber ile sotesi yapılabilirdiği gibi içerisine su eklenerek yemeğinin de yapıldığını bildirmiştir. Öztürk (2008: 130-131) yaptığı çalışmada Bolu ilinde Ağaç mantarı, geyig mantarı, cücegız, gökgöbek, acı kitlek, gara gannıca, karakız, orman gannıcası, nelgadun, goyuncul, ayıcı, nalgadun, dolaman, söbelen, dedebört, sarıgızı, cincile,

akkayışkan, sgt mantarı,ayıkş, mıh tepesi, goyuncul, dilburan, ciğer mantarı, gayışgıran, iıkızıl, köy mantarı, garagulag, yeryalan gibi pek çok mantar çeşitini olduğunu bildirmiştir.

Kaynak kişiler Bartın ilinde farklı isimlere sahip birçok Mancar eşitini bulunduğunu bildirmiştir. Mancar eşitleri arasında Kara mancar, Çükündür mancarı, darı mancarı, şalgam mancarı, ıspanak mancarı, gcl mancar, döşemeli mancar, gkeağa mancarı, garuk mancarı, ısrıgan mancarı ve yer otu mancarı olduğu kaydedilmiştir. Mancardan yapılan birçok yemek çeşitini bulunmaktadır. Mancar otundan yapılan yemekler sade yapılabildiği gibi içerisine bulgur eklenerek de yapılabilmektedir. Yörede sık tüketilen bitkilerden bir diğeri ise diken ucudur. Diken ucu bitkisi farklı yöntemlerle pişirilerek kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden en çok kullanılanı ise haşlanıp kavrulularak tüketmektir. Arvas (2013: 233), yaptığı çalışmada orum iline bağlı İşkilip ilçesinde mancarı kavurarak sebze yemeği yaptıklarını bildirmiştir. Messi ve ztrk (2017: 78) Akçakoca'da Mancar Dolması, Mancarlı pide, Mancar Tepelemesi gibi ana maddesi mancar olan yemekler yapıldığı tespit edilmiştir. Özer vd. (2018: 346-

347) Zonguldak ilinde yapılan cevizli dolma yemeğinin mancar yapraklarından yapıldığını ve içerisine iç pilav malzemeleri dışında ceviz eklendiğini bildirmiştir. Öztürk (2008: 129:130) Bolu ilinde cingar mancarı, mancar soğanlama, mancar pilavı ve mancar hoşafı gibi yemek ve tatlı çeşitlerinin olduğunu aktarmıştır. Akpulat vd. (2017), Kocaeli ilinin coğrafi işaretli yiyecekleri arasında Kandıra mancarlı pidesinin yer aldığını bildirmiştir. Yapılan çalışma ve alanda yapılan araştırmalar mancarın her bölgede benzer veya farklı özelliklere sahip olduğunu, farklı yemek çeşitleri yapıldığını göstermektedir.

Kaynak kişilerin tamamı evlerde yapılan yemeklerde geçmişte daha çok hayvansal yağ (tereyağ, kuryuk yağı vb) kullanıldığını ancak günümüzde sıvı yağ kullanımının çok arttığını bildirmiştir. Kaynak kişi 2 ve 10 yöre halkının genellikle Ayçiçeğini kendilerinin ürettiğini ve toplanan hasadın değirmenlerde öğütülerek yağın çıkarıldığını bildirmiştir. Ayçiçek yağının yanında Karadeniz bölgesinde mısır yağının da yöre halkı tarafından kullanıldığı bilinmektedir..

Tablo 3. Bartın’da Geçmişten Günümüze Yapılan Kuru Bakliyat ve Tahıl Yemeklerinin Kaynak Kişiler Tarafından Bilinirlikleri

Yemek isimleri	Kaynak Kişiler												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Maydanoz köftesi	X	X	X	X	X	X				X		X	X
Mısır unu köftesi	X				X								X
Kuru fasulye yemeği	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kestane haşlaması		X	X	X		X	X			X			
Sultaniye yemeği			X										
Kabuklu bakla yemeği	X	X	X	X								X	X
Barbunya yemeği	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kestaneli pilav								X					
Nohut yemeği	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bulgur pilavı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Çakıldaklı bakla	X	X		X	X							X	X

X: Kaynak kişi tarafından yemeğin bilinme durumunu göstermektedir.

Bakliyat Türk mutfak kültüründe beslenme için kullanılan ürünlerin başında gelmektedir. Karadeniz bölgesi, bakliyatın yetişmesi ve yemek üretimin de önemli bir merkezdir. Önemli bir protein kaynağı olması değerini artırmaktadır. Bakliyat ucuz bir protein kaynağı olduğu için gelişmekte olan ülkelerde önemli bir beslenme kaynağı olarak görülmektedir. Kk 1ve 2 yörede yapılan yemeklerin genelinin

yokluk döneminde yapıldığını ve bir kısmının unutulduğunu bir kısmının ise hala sıklıkla yapıldığını bildirmiştir. Tablo 4 de yer alan bilgilere göre yörede sıklıkla tüketilen ve bilinirliği yüksek olan bakliyat ve tahıl yemekleri arasında; bulgur pilavı, nohut yemeği, kuru fasulye, barbunya yemeği, kestane haşlaması ve maydanoz köftesi gelmektedir. Mısır unu köftesi, sultaniye ve kestaneli pilav ise bilinirliği az olan yemekler olarak bildirilmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Bartın’da Geçmişten Günümüze Yapılan Hamur İşlerinin Kaynak Kişiler Tarafından Bilinirlikleri

Hamur İşleri	Kaynak Kişiler												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Kulaklı Makarna (Kaydırma)	X	X	X	X	X				X				
Erişte (Kesme makarna)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tavuklu köy böreği	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Yuvarlama makarna	X												
Su böreği	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Pirinçli mantı			X										
Islama						X							
Ebişke böreği							X						
Beş taş makarnası										X			
Ekmek umacı			X	X									
Papaz yahnisi			X										

X: Kaynak kişi tarafından yemeğin bilinme durumunu göstermektedir.

Tablo 4 incelendiğinde erişte, tavuklu köy böreği ve su böreğinin kaynak kişilerin tamamı tarafından bilindiği ve günümüzde yapımının yaygın bir şekilde devam ettiği görülmektedir. Malayık ve kulaklı makarna ise kaynak kişilerin büyük çoğunluğu tarafından bilinmektedir. Ancak üretimi ve tüketimi günümüzde giderek azalmaktadır. Tablo 4'e göre papaz yahnisi, ekmek umacı, beş taş makarnası ve ıslamanın kaynak kişilerin birkaçı tarafından bilindiği anlaşılmaktadır. Bu durumun nedeni ise bölgedeki ürün çeşitliliğinin artması ve nesilden nesile bilgi aktarımının yapılamaması olarak düşünülmektedir.

Su böreği yapımında; sıvıyağ, soğan, kıyma, karabiber, kırmızıbiber, tuz, yumurta, maydanoz, süt, sıvıyağ ve yufka ekmek kullanılmaktadır. Dörde bölünen yufkalar sütle ıslatılıp tepsiye döşenir ve tepsiye döşenen yufkaların arasına kıyma, soğan ve yumurta ile kavrulup hazırlanan iç harç dökülmektedir. Son aşama olarak üzerine süt dökülüp fırına verilmektedir (Erkoyuncu, 2006: 112). Konya ilinde yapılan bir çalışmada Bartın'da yapılandan farklı olarak su böreği yapımında domalan mantarı kullanıldığı bildirilmiştir (Şahin, 2012: 31).

Erişte günümüzde de sıklıkla tüketilen yiyecekler arasındadır. Çalışmaya katılan kaynak kişilerin büyük çoğunluğu erişteyi güneşte kurduklarını ve kurutmak için pişirme işlemi uygulamadıklarını belirtmişlerdir. Kk 2 erişteyi genelde ramazanda sahur yemeği olarak, üzerine toz ceviz ekleyerek tükettiklerini bildirmiştir. Erişte farklı yemeklerde de ana malzeme olarak kullanılmaktadır bu yemekler arasında; Aş çorbası, Bacaklı çorba, Kesme aş çorbası, Koca aş çorbası, Sakala Çarpan çorbası, Yayım çorbası ve Yörük sayılabilir Arlı ve Gümüş (2007: 151-155). Ayrıca Erzincan ilinde erişte pilavının sıklıkla tüketildiği bilinmektedir (Şen ve Silahşör, 2008: 419).

Tablo 5. Bartın’da Geçmişten Günümüze Yapılan Et Yemekleri ve Kaynak Kişiler Tarafından Bilinirlikleri

Yemek isimleri	Kaynak Kişiler												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Köy tavuğu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Salçalı köfte		X	X		X						X		X
Patlıcan musakka	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Karniyarik	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tavuklu tirit			X		X								X
Tas kebabı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kavurma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Et yahni	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

X: Kaynak kişi tarafından yemeğin bilinme durumunu göstermektedir.

Tablo 5 de ki verilere göre Bartın ilinde et yemeği çeşitliliğinin sınırlı olduğu görölmektedir. Bu durumun nedeni olarak bölgede hayvancılığa dayalı ekonominin gelişmemesi gösterilebilir. Kaynak kişilerin tamamı tarafından, yapılan et yemeklerinde kullanılan etin büyükbaş hayvanlardan elde edildiği ve küçükbaş hayvan etinin nadir tüketildiği bildirilmiştir. Kaynak kişilerin tamamı Kurban Bayramlarında büyükbaş hayvan kestiklerini ve kesilen etlerle kavurma yapıp tüketildiğini bildirmişlerdir. Kaynak kişilerden 1, 2, 4, 5, 6, 10 kurbanda kesilen ve kendi paylarına düşen etlerin bir kısmını kemikli et olarak buzdolabında muhafaza ettiklerini, bir kısmını ise kavurma yaparak dolapta sakladıklarını aktarmışlardır. Kaynak kişilerin tamamı tavuk yemeklerinde köy tavuğuna olan talebin fazla olduğunu aktarmışlardır. Genellikle haşlanmış köy tavuğunu, börek üstünde parçalayarak büyük tepsilere yemek hazırlanarak tüketildiğini belirtmişlerdir. Kaynak kişilerin tamamı gelen misafirlere kırmızı et olarak et yahni ve tas kebabı ikram ettiklerini bildirmiştir. Bu yemekler genellikle mevlitlerde ikram edilmektedir. Yalçın Çelik (2010: 132), Mengen de yaptığı çalışmada; düğün, ölüm gibi özel günlerde tas kebabının sofralarda mutlaka yer aldığını bildirmiştir. Bu durum yakın

bölgelerin birbirinden etkilendiğinin göstermektedir. Aksoy ve Sezgi (2015: 86), Şanlıurfa'da tescil onayı bekleyen yiyecekler arasında tas kebabının da bulunduğunu bildirmiştir. Şanlıurfada tas kebabının görülmesi ise Türk mutfağında yapılan bir yemek olduğunu göstermektedir. Kaynak 3, 5, 13 tavuklu tirit 'in çocukluk dönemlerinde yapıldığını ve bu yemeği günümüzde tüketmediklerini aktarmıştır. Kaynak kişilerin tamamı bölgede et yahni yapıldığını bildirmiştir. Arvas (2013: 233), yaptığı çalışmada meyve ile yapılan yemeklerin içerisine et eklendiğinde yahni ismini aldığını ve İskilip mutfağında Ayvalı yahni yapıldığını bildirmiştir. Yarullina Yıldırım (2015: 2012), yaptığı çalışmada Gaziantep yöresinde Çirli yahni, Kamışlı yahni ve soğanlı yahni gibi et yemekleri yapıldığını bildirmiştir.

SONUÇ

Bartın ili Karadeniz bölgesinde yer alması sebebiyle Karadeniz mutfağının hemen hemen bütün özelliklerini taşımaktadır. Küçük bir il olmasına rağmen geniş bir mutfak kültürüne sahip olduğu görülmektedir. Kaynak kişilerden alınan bilgiler neticesinde sebze ve ot yemekleri, baklagil yemekleri, et yemekleri ve hamur işi yemekleri olmak üzere dört tablo hazırlanmıştır. Kaynak kişiler özellikle sebze yemeklerinin hayli fazla miktarda olduğunu ve hala birçok yemeğin yapımının devam ettiğini bildirmişlerdir. Bu durum Karadeniz bölgesinin fazla yağış alması ve bitki çeşitliliğini çok fazla olması ile yakından ilişkilidir. Sebze yemeklerinde daha çok mancar çeşitlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Mancar otu için bölgede daha çok kavurma tekniği ile pişirme yöntemi kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca mancar otundan yapılan yemeklerin tek başına pişirmekten ziyade bulgur gibi ürünlerle zenginleştirilerek pişirildiği anlaşılmaktadır. Kuru bakliyat ve tahıl yemekleri bölgede her ne kadar sebze ve otlar kadar yapılmasa da yöre halkı tarafından farklı bir lezzet olarak sofralarda yer bulmaktadır. Her yörede yapılan bulgur pilavı ve kuru fasulye yemeği dışında bölgeye özgü olan çakıldaklı bakla

ve mısır unu köftesi de yapılmaktadır. Hamur işi yemeklerinde çok gelişmiş olmayan bölge ebişke ve ekmek umacı gibi farklı lezzetlere ev sahipliği yapmaktadır. Aynı şekilde et yemeklerinde geniş bir mutfığa sahip olmayan Bartın ili özellikle tas kebabı, patlıcan musakka ve kavurma gibi Türk mutfağında her dönem yapılan ve gelenekselleşen lezzetleri hala mutfaklarında yaşatmaya devam etmektedir.

Bartın mutfağına özgü lezzetlerin geçmişten günümüze bilinirliğini kaybettiği ve unutulmaya başladığı görülmektedir. Bu durumu önlemek için; geçmişte yapılan yemekleri toplumun hafızası olarak niteleyebileceğimiz insanlarla konuşarak kayıt altına almak gerekmektedir. Bölgeye özgü sebze, meyve, ot, baharat ve mantar çeşitlerini kapsayacak şekilde farklı festivaller düzenlenmesi önemli bir gerekliliktir. Bölgede Bartın mutfak kültürü ve yemeklerini tanııtma amaçlı sempozyum, panel ve kongreler düzenlenerek tanınırlık artırılmalıdır. Bölge doğal güzellikleri ile bilinmesine rağmen gastronomi turizmi alanında neredeyse hiç tanınmamaktadır. Gelen turistlere Bartın yemeklerini sunabilecek işletmelerin açılması büyük önem taşımaktadır. Yapılan etkinlik ve

faaliyetlerde devlet ve STK işbirliği çalışmaların etki alanını genişletecektir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, M. ve Sezgi, G. (2015). Gastronomi turizmi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi gastronomik unsurları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* , 3(3) 79-89.
- Akputat, N. A. , Alyakut, Ö ve Üzümcü, T. P. (2017). Coğrafi İşaretleme Kapsamında Kocaeli Gastronomik Ürünlerinin Değerlendirilmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19 (28): 132-140.
- Arlı, G. ve Gümüş, H. (2007). Türk mutfak kültüründe çorbalar. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara:143-156.
- Arvas, A. (2013). Geçmişten bugüne geleneksel bir lezzet: iskilip dolması. *International Journal of Social Science*, 6(1): 229-239.
- Ayaz, N. ve Çobanoğlu, S. (2017). Ev kadınlarının turizm amaçlı yöresel yemek üretimine bakış açıları: Bartın ili örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 413- 427.
- Baysal, A. ve Yücecan, S. (1982), Yöresel yemeklerimiz. Geleneksel Türk Mutfağı Sempozyumu, Konya: Doğu Matbaası.
- Baytop, T. (1994). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bostancı, S. (05.07.2016). *Amasra salatası 30 çeşit sebzeyle ilgi çekiyor.* Erişim Tarihi: 10.03.2019,

<https://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/8833117-amasra-salatasi-30-cesit-sebzesiyle-ilgi-cekiyor>.

- Cömert, M. ve Özata, E. (2016). Tüketicilerin yöresel restoranları tercih etme nedenleri ve Karadeniz mutfağı örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42):1963- 1973.
- Demirel, H. ve Ayyıldız, S. (2017). Mutfak kültürü ve değişimi; Giresun ili örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(4):1-21.
- Emir, G. (2011). *Bartın* ve çevresinin turizm envanteri-sektör analizi. Safranbolu turizm işletmecileri derneği. s. 1-72.
- Eren, S.(2013). *Bartın yemekleri*. Karadeniz Ereğli: Post ve Post Matbaacılık Yayıncılık.
- Erkoynucu, N. (2006). *Konya ili Çumra ve Karapınar ilçelerinde Türkmen yemekleri ve yemek kültürü üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ertaş, Y. ve Karadağ, M. (2013). Sağlıklı beslenmede Türk mutfak kültürünün yeri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 127-136.
- Halıcı, N. (2001), *Karadeniz Bölgesi Yemekleri*. Ankara: Ofset Matbaacılık.
- Işık, N. (2003), *Bulgur yemekleri*. İstanbul: Aysu Ofset Duru Bulgur Yayınları.
- Kılıç, T. (1997). *Türkiye’de yemeklik baklagil üretim tüketim ticaret ve dışsatım pazarlama yapısı* (yüksek lisans tezi) Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

- Koşay, H.Z. ve Ülkücan, A. (1961). *Anadolu Yemekleri ve Türk Mutfağı*. M.E.B. Basımevi. Ankara.
- Messi, M. ve Öztürk, E. (2017). Akçakoca'nın Kırsal Turizm Eğilimleri ve Geleceğe Yönelik Öneriler. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3): 73-82.
- Özer, H., Turan, Ö.ve Yener, S. (2018). Zonguldak'ın yöresel yemek isimleri üzerine bir inceleme. *Turkish Studies Language / Literature* , 13(12): 341:361.
- Özkurt,M., Yılar, M. ve Önen, H. (2007). Trachystemon orientale l. (kaldırık)'nin allelopatik potansiyelinin belirlenmesi. Türkiye II. Bitki Koruma Kongresi, Isparta
- Özsoy N., Can A., Yanardağ R. ve Akev N. (2008). Antioxidant activity of Smilax excelsa L. leaf extracts. *Food Chemistry*, 110(3), 571-583.
- Öztürk, E. (2008). Bolu ağzında yemek kültürüyle ilgili kelimeler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(17), 120-132.
- Sürücüoğlu, M. S ve Akman, M. (1998). Türk mutfağının tarihsel gelişimi ve bugünkü değişim modelleri. *Standart*, 37(439)42-53
- Şahin, A. (2012) *Konya yöresinde yetişen Terfezia türleri ve etnomikolojik özellikleri* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Konya.
- Şehirali, S., Gençtan, T., Birsin, M.A., Zencirci, N. ve Uçkesen, B. (2000). Türkiye tahıl ve yemeklik tane baklagil üretiminin bugünkü ve gelecekteki boyutları. V. Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, Ankara. ss. 431-452.

- Şen, N. ve Silahşör, Y. (2018). Gastronomi turizmi kapsamında Erzincan ili yiyecek içecek işletmelerinde sunulan yöresel yemekler üzerine bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 414-429.
- Yalçın Çelik, D. (2010). Mengen’de özel gün yemekleri. *Millî Folklor*, 22(86): 127: 139.
- YAMAN, R. (1990). Başlangıcından Bu Yana Anadolu’da Yemek Kültürü. Türk Halk Kültürü Araştırmaları. Türk Mutfağı Özel Sayısı. Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları:141 Süreli Yayınlar Dizisi:21. S. 163-182.
- Yarullina Yıldırım, R. (Ed.). (2015). *Fırat’tan Volga’ya medeniyetler köprüsü. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Yayınları.*

BÖLÜM 2:
TURİZMİN YEREL HALKIN YAŞAM KALİTESİ
ÜZERİNE ETKİLERİ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR¹
Bayram ORUÇ²

---

¹ Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu,
Rekreasyon Yönetimi, Sinop/Türkiye, ercan_karacar@hotmail.com

² Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu,
Konaklama İşletmeciliği, Sinop/Türkiye, bayramoruc@gmail.com

GİRİŞ

İlk çağlarda insanların fetih, din, savaş, ticaret, göç ve merak söz konusu olan yerleşim yerlerini görme gibi gayeleriyle insanlar seyahate başlamışlardır. Bu gayelerinin dışında insanların seyahat etme sebeplerinden bir başka nedeni ise farklı kültürleri, örf ve adetleri tanımak istemişlerdir. Şimdiki çağımızda olduğu gibi seyahat etme amaçlı tatil ya da turizm o çağa has sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik yaşam, ulaşım vb. sebeplerle turizmin seyahat nedenlerinden biri olmamıştır. Çağımızda turizm sektörünün hizmet sektörü içerisindeki önemi gittikçe artmaya devam eden, kum, deniz ve güneş dairesi içerisine sıkışmış; sonuç olarak kapasitenin aşırı kullanımı nedeniyle çevrede birçok çevresel riskler meydana gelmiştir. Bu süreç içerisinde ülkeler içerisinde bölgeler ve vilayetler arası iyileşme düzeyinde önemli etmenler ortaya çıkmıştır. Bu gibi sebeplerden dolayı ise sürdürülebilir turizm kavramı ülkeler içerisinde turizm politikası belirleme süreçlerinde oldukça sık yer almaya başlamıştır (Sezer, 2010: 1).

Türkiye içerisinde hizmet sektörü olarak bilinen turizm dalı, memleketin sahip olduğu doğal ve tarihi kültürel güzellikleriyle devir değiştikçe gelişmeye devam etmekte olup

ve sektörün ekonomik faaliyetleri artmakta olup önemli bir gelişim sağlamaktadır. Sektörün zaman içerisindeki gelişimiyle birlikte sorunları da bu büyümeye neden olup artmaya devam etmiştir (Sezer, 2010: 1).

Turizm sektörü, yerel halkı, yerel yönetimleri, turizm işletmeleri ve turisti, kültürel ve doğal çevre olarak farklı yapılardan meydana çıkan dinamik bir yapıya sahiptir. Turizmin bu farklı yapılar üzerindeki çok yönlü etkilerinin incelenmesi durumunda turizmin kolay bir şekilde anlaşılabilmesi ve turizmin sürdürülebilirlik açısından önemli görülmektedir (Williams ve Lawson, 2001: 269).

Yerel halkın katılım sağlayarak turizme vereceği destek, o yöredeki başarılı gelişmiş bir turizm için ve turizmin sürdürülebilirliği için gereklidir. Yerel halkın turizmi olumsuz karşılamasıyla beraberinde olumsuz bir tutumun oluşmasıyla, yerel halk tarafından hoş karşılaşılmayan turistin de yöreyle ilgili tecrübelerinin olumsuz karşılanmasına yol açmaktadır. Ziyaretçilerine destinasyon olarak olumsuz tecrübe yaşatan ise gelecek dönemlerde de başarılı olmakta oldukça güçlük çekecektir. Bu yüzden turizm işletmelerinin, yerel yönetimlerin ve destinasyon örgütlerinin bölgede yaşayan yerel halkın turizm

gelişimine karşı tutumunu göz önünde bulundurmaları uzun bir dönem içerisinde ve turizm için yapılan başarılı bir planlama için gereklidir (Ap, 1992: 665; Gursoy ve Rutherford, 2004: 495).

Turizm yönetimi ve gelişimi yerel kalkınmayla birlikte son yıllarda değerlendirilmektedir. Turizmin istihdam yaratması, çeşitli üretimler yapması ve ekonomik bir getirisi olmasından dolayı, kamu ve özel sektör yöneticileri tarafından önemli bir ekonomik faaliyet türü olarak görülmektedir (Kim vd, 2013: 527).

Turizmin içerisinde bulunduğu potansiyel, geri kalmış bölgeler ve gelişim sağlayan ülkeler için değer yargısı taşıyan fırsat olarak öngörülmektedir. Kalkınma ajansları ve Ulusal yönetimler tarafından yapılan devasa turizm yatırımlarının yanı sıra, turizmin sosyo-ekonomik getirilerinden toplum ve birey yarar anlamında faydalanmak adına, yerel halkı da turizmin geliştirebilmesi için zaman ve para ayırıp çaba göstermektedir (Moscardo,2008: 1).

Büyük bir dönem içerisinde sürekli artmakta olan yabancı turist sayısı, turizm istihdamı, turizm harcamaları ve turizmin, ulusal ve bölgesel yönetimler, örgüt grupları ve araştırmacıları tarafından daha iyi anlaşılabilmesini teşvik etmektedir. Ortaya

çıkarılan hacim itibarı ile küresel hasılanın %10'nu oluşturan hizmet sektörü olan turizm sektörünün, çevresel ve sosyal yaratmış olduğu etkilerle birlikte beraber incelenmesi bu turizm sektörünün daha iyi anlaşılabilmesi ve yaşam kalitesinin artırımı için önemli görülmektedir (Özyurt,2018: 24)

Turizme geleneksel olarak yarattığı ekonomik etkiler üzerinden bakıldığında, bazı ülkeler tarafından günümüz vatandaşlarının yaşam kalitelerini arttırmak için kullanılabilecek bir fırsat olarak öngörülmektedir (McCool ve Martin, 1994: 29).

Bu nedenden dolayı ziyaretçilerin sayısını arttırmayı hedefleyen yapılan planlamalar yerine, yerel halkın yaşam kalitesini arttırmaya yönelik turizm planlamaları yaygınlaşmaktadır. Ayrıca bölge halkının tutumu, yöredeki turizm gelişiminin en önemli etkenlerinden biri olarak görülmesi bu konuda başarılı olunmasına ve yerel halkın yaşam kalitesi ile turizmin gelişimi için aralarındaki ilişkinin anlaşılabilmesine vurgu yapılmıştır. Bu yönden bakıldığında, turizm ve yerel halkın yaşam kalitesi çalışmalarının özellikle son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir (Uysal vd., 2016: 249).

Bu çalışmalara konu olan hem turizmin gelişiminin bölge halkının yaşam kalitesi üzerine olan etkileri hem de turizm

faaliyetine katılmanın insanların yaşam kalitesi üzerine olan etkileri incelendikten sonra, araştırma konusu olmaktadır.

1. Araştırmanın Amacı

Turizm hem turist alan hem de turist gönderen bölgeler açısından en önemli etken olarak görülmektedir. Turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde ki etkilere birçok çalışmalarda değinilmiştir. Yapılmış olan çalışmalara göz atıldığında da turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde ki etkileri olumlu ve olumsuz olarak değişmektedir.

Turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde ki etkilerinin incelendiği bu çalışma içerisinde Samsun ilinde yaşamakta olan yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde ki etkilerine olan bakış açıları incelenerek, turizmin Samsun içerisinde ki yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde ki etkilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

2. Materyal Ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu çalışma içerisinde yerel halktan 30 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların seçilmesine özenle yaklaşıp bölge içerisinde

uzun süre yaşamakta olan yerel halkın katılım sağlamasına özen gösterilmiştir. Bu araştırma da yerel halkın anlayabileceği açık uçlu sorular sorulmuştur.

2.2. Araştırma Grubu

Araştırmadan elde edilen sonuçların genellemesinin istendiği bütün “evren” olarak adlandırılmaktadır. Araştırma evreninden seçilen kesiti meydana getiren ve aynı özelliklere sahip kişilerin bir araya getirdiği gruba “örneklem” adı verilmektedir.

Samsun ili nüfusu 1.335.716 kişiden oluşmaktadır. Bu çalışmada Samsun il nüfusu evren olarak seçilmiştir. Bu çalışmanın örneklemini toplamda otuz kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılmış olan katılımcıların tamamı Samsun/Merkez’den seçilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma için veri toplamada görüşme tekniği kullanılmıştır. Bölge de yaşamakta olan yerel halktan emekli, memur, ev hanımı, garson gibi her kesimden katılımcının yer alması gözetilmiştir. Her kişiye turizmin yerel halkın yaşam kalitesine olan etkilerini ortaya koyacak 13 tane soru sorulmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

Turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkilerin nasıl algılandığını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma, Samsun ili Merkez ilçesi ile sınırlandırılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan katılımcıların yaş, cinsiyet, meslek, medeni durumu, gelir seviyesi ve eğitim durumu ele alınarak sınıflandırmaları yapılmıştır. Değişkenliklere göre incelemeler yapılmıştır.

3. BULGULAR

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Eğitim	Gelir	Medeni Durum
1	27	Erkek	Memur	Lisans	3.000	Bekar
2	36	Erkek	Memur	Lisans	3.500	Evli
3	42	Erkek	Memur	Lisans	3.800	Evli
4	32	Erkek	Memur	Lisans	3.400	Evli
5	28	Kadın	Bankacı	Lisans	3.600	Bekar
6	28	Erkek	İşletmeci	Ön Lisans	3.000	Bekar
7	28	Erkek	Pazarlamacı	Lisans	3.500	Bekar
8	31	Kadın	Ev Hanımı	Lise	0	Evli
9	54	Kadın	Emekli	İlkokul	2.000	Dul
10	64	Erkek	Emekli	İlkokul	1.800	Evli
11	48	Erkek	Taksici	İlkokul	3.500	Evli
12	42	Erkek	Marketçi	Lise	5.000	Evli
13	26	Erkek	Galerici	Lise	4.000	Bekar
14	26	Erkek	Barmen	Lise	2.000	Bekar
15	22	Erkek	Öğrenci	Lisans	1.500	Bekar
16	35	Erkek	Restoran M.	Ön Lisans	3.500	Bekar
17	32	Erkek	İşletmeci	Lise	30.000	Bekar
18	33	Erkek	İşletmeci	Ön Lisans	10.000	Evli
19	36	Erkek	Aşçı	Lise	3.500	Evli
20	33	Erkek	Galerici	Lise	5.000	Evli
21	25	Erkek	Garson	Ortaokul	2.000	Bekar
22	23	Kadın	Garson	Ortaokul	2.000	Bekar
23	26	Erkek	Garson	Lise	2.000	Bekar
24	46	Erkek	Muhasebeci	Lisans	5.000	Evli
25	40	Kadın	İşletmeci	Lise	3.500	Evli
26	46	Erkek	Öğretmen	Lisans	4.400	Evli
27	30	Erkek	Bayan Kuaförü	Ortaokul	3.000	Bekar
28	38	Kadın	Eğitimci	Lisans	3.000	Evli
29	21	Erkek	Garson	Ortaokul	2.000	Bekar
30	28	Kadın	Garson	Ortaokul	2.000	Bekar

Tablo 1’de görüldüğü üzere, bu ankete katılan 30 kişinin 23’ü erkek 7’si kadındır. Bu katılımcılardan 4 tanesi 18-25, 15 tanesi 26-35, 6 tanesi 36-45, 4 tanesi 46-55, 1 tanesi 56 yaş üzerinde bulunmaktadır. Katılımcılardan 1 tanesi öğrenci, 1 tanesi ev hanımı, 20 tanesi serbest çalışan, 6 tanesi devlet memuru, 2 tanesi emeklilerden oluşmaktadır. Katılımcılardan 3 tanesi ilköğretim, 5 tanesi ortaokul, 9 tanesi lise, 3 tanesi ön lisans, 10 tanesi ise lisans mezunlarından oluşmaktadır.

1. Tarım toplumundan turizm toplumuna geçiş sürecini nasıl karşılanmıştır?

Samsun ili içerisinde ki katılımcıların görüşleri tarım toplumundan turizm toplumuna geçişi hoş karşıladıkları ve hoş karşılamalarına neden olan etkenler istihdamın artması, yerel halkın turizm toplumundan daha fazla kazanç sağlayacağı düşüncesinde ki görüşündeler. Katılımcılar arasından 28 tanesi tarım toplumundan turizm toplumuna geçiş sürecini hoş karşıladıklarını, 2 kişi ise yerel halkın tarım toplumundan turizm toplumuna geçişini hoş karşılamadıkları görüşündedirler. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

“ Yerel halk bu durumu çok hoş karşılamıştır. Tarımın olduğu zamanda yeterince para kazanamayan üretici

turizm zamanında kazançları arttığından dolayı hoş karşılamışlardır.” (Katılımcı 13, E, 26 yaş, Galerici)

“Tarım sektörünün yavaş yavaş önem kaybetmesi turizm toplumuna geçiş sürecinde bölgede bulunan turistlerin harcama yapması bölgenin refahının yükselmesine katkı sağlamıştır.” (Katılımcı 9, K, 54 yaş, Emekli)

“Olumlu karşılanmamıştır. Tarımın Olmasıyla yerel halk ürünü kendi üretiyor ve parayla almıyordu. Turizmin gelmesiyle turizme olan yönelik tarım sektörünü kötü etkilemiştir.” (Katılımcı 8, K, 31 yaş, Ev hanımı)

2. Turizm faaliyetlerinden bir memnuniyetsizlik duyuluyor mu?

Katılımcılar genel olarak Samsun ili içerisinde turizm faaliyetlerinden bir memnuniyetsizlik duyulmadığı görüşündeler. Katılımcılar Samsun ilinde turizm faaliyetlerinin katkı sağladığı görüşündedirler. Katılımcılardan 25 kişi turizm faaliyetlerinden bir memnuniyetsizlik duymadıklarını öne sürüyorken 5 kişi ise turizm faaliyetlerinden memnuniyetsizlik duyulduğu görüşündedirler. Yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında yerel halk bölgede yapılan turizm faaliyetlerinden kazanç sağladıklarından dolayı memnuniyetsizlik

duyulmadığını ifade etmektedirler. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

“Turizm faaliyetlerinden bir memnuniyetsizlik duyulmuyor. Bölgeye gelen turist bölgede harcama yapacağı için yerel halk para kazanacak daha memnun kalacaktır.” (Katılımcı 10, E, 64 yaş, Emekli)

“Turizm faaliyetlerinden asla memnuniyetsizlik duyulmuyor. Ülkeye ve şehre katkısı olduğundan dolayı gelişimin daha da çok olmasını istiyorlar.” (Katılımcı 14, E, 26 yaş, Barmen)

“ Evet. Turistlerin yaz aylarında samsuna gelmesiyle samsunda ki ürünlerin fiyatlarında artış gözlemlediği için yerel halk yazları pek alışveriş yapamıyor.” (Katılımcı 8, K, 31 yaş, Ev hanımı)

3. Turizm sonrası nüfus yoğunluğu ne yönde bir eğilim sergilemiştir?

Samsun ili içerisinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu turizm sonrası nüfus yoğunluğunun artış göstereceği görüşündeler. Katılımcılar arasında olumsuz bir cevap veren olmadığı görülmüştür. Katılımcılardan 30 kişi turizmle birlikte

işçi ihtiyacının artacağını ve bu nedenle nüfusta artış olacağı görüşündeler. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

“Turizm sonrası nüfusta artışlar görülmektedir. Turizmin gelişmesiyle işçiye ihtiyaç arttığından dolayı Samsun’a göçler yaşanmıştır.” (Katılımcı 13, E, 26 yaş, Galerici)

“Turizm sonrası köylerde iş olmadığından dolayı il içinde turizm sektörüne işçi alımlarının artmasından dolayı nüfus yoğunluğu artış göstermektedir.” (Katılımcı 21, E, 25 yaş, Garson)

“Yerel halkın işlere yetişemediği zamanlarda personel ihtiyacı oluşmuştur ve bu ihtiyacın azaltılması içinde bölgeye göçler yaşanmıştır.” (Katılımcı 24, E, 46 yaş, Muhasebeci)

4. Turizm faaliyetlerinin bölgede yoksulluğu azaltıcı etkileri bulunmakta mıdır?

Samsun ili içerisinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu turizm faaliyetlerinin bölge içerisinde ki yerel halkın yoksulluğunu azaltıcı etkileri olduğunun görüşündeler. Yerel halkın turizm faaliyetlerinin çoğalmasıyla para kazanacağını

dile getiren katılımcılar yerel halkın para kazanmasıyla birlikte bölgenin refaha ulaşacağını söylüyorlar. Katılımcılardan 30 kişi turizm faaliyetlerinin bölgede yoksulluğu azaltıcı etkileri olduğu görüşündeler. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

“Turizm faaliyetleri yerel halka para kazandırdığından dolayı yoksullukta bir azalış görülmektedir.” (Katılımcı 4, E, 32 yaş, Memur)

“Turizm faaliyetlerinin yoksulluğu azaltıcı etkileri vardır. Bölgede yapılan satışlar yerel halka maddi anlamda katkı sağladığı için yoksulluk bir nebze olsa azalacaktır.” (Katılımcı 7, E, 28 yaş, Pazarlamacı)

“Evet. Turizm faaliyetlerinin iyi olması turistlerin bölgede yaptıkları harcamalar, konakladıkları ev ve apartlar bu apartların sahibi olan yerel halk para kazanınca yoksulluk azaldı.” (Katılımcı 8, K, 31 yaş, Ev hanımı)

5. Turizmin Samsun’da istihdama katkısı ne düzeyde olmuştur?

Samsun ili içerisinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu turizmin Samsun içerisinde istihdama katkısının olumlu sonuçlar doğurduğu görüşündeler. Samsun’a turizmin gelmesiyle iş sahasının genişleyeceğine ve bunun sonucunda personel açığının oluşmasına neden olacağını dile getiren yerel halk istihdam yaratılacağına görüşündeler. Katılımcılardan 30 kişinin de Samsun içerisinde turizmin istihdama katkısının büyük olacağını dile getirmişlerdir. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

“Samsun gelişime ayak uydurmaya başlamıştır. Turizmin artmasıyla işçiye, yola, projeleri hayata geçirmek mecburi oldu. Bu yeniliklerle beraber istihdama katkısı çok yüksek oldu.” (Katılımcı 7, E, 28 yaş, Pazarlamacı)

“Turizm alanında yeni işletmelerin açılmasına katkı sağlanmıştır. Bu işletme sahipleri istihdamı genişletmek amacıyla personel alımı yapmıştır.” (Katılımcı 16, E, 35 yaş, Restoran Müdürü)

“Turizmin gelişmesiyle turizm dallarının artmasıyla işçi alımı artış göstermektedir.” (Katılımcı 30, K, 28 yaş, Garson)

6. Turizmin Samsun’da yerel halkın eğitim düzeyine etkisi nasıl olmuştur?

Samsun ilinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu turizmin Samsun da yerel halkın eğitim düzeyine etkisinin olmadığı görüşünderken bir kısmının da turizmin yerel halkın eğitim düzeyine dil öğrenme açısından etki yarattığı görüşündedirler. Katılımcılardan 21 kişinin bir etkisi olmadığını dile getiriyorken geriye kalan 9 kişinin ise görüşü yerel halkın dil öğrenme açısından eğitime katkısı olduğunu ifade etmektedirler. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

“Yerel halkın eğitim düzeyinde bir değişiklik olmamıştır. Sadece kültürel etkileşim olduğundan dolayı yerel halk dil öğrenmiştir.” (Katılımcı 10, E, 64 yaş, Emekli)

“Turizmin hiçbir şekilde yerel halkın eğitim düzeyine etkisi yoktur. Biz yerel halk turistlerle etkileşim içinde olduğumuzdan dolayı sadece dil öğrenebiliriz.” (Katılımcı 11, E, 48 yaş, Taksici)

“ Yerel halk eğitim düzeyini geliştirmeye çalışmıştır. Turistlerin bölgede iletişim kurabilmeleri için yerel halka eğitim desteği verilmiştir.” (Katılımcı 8, K, 31 yaş, Ev hanımı)

7. Turizm Samsun’da hayat pahalılığına yol açtı mı?

Samsun ili içerisinde yapılan çalışma da katılımcıların çoğunluğu turizmin Samsun’da hayat pahalılığına yol açtığını ifade etmişlerdir. Samsun’a turistlerin gelmesiyle artan nüfus neticesinde ürüne olan talebin artmasıyla ürünlerde ki fiyatlarda artışlar görüldüğünden dolayı hayatın pahalandığını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan 29 kişi turizmin Samsun’a gelmesiyle hayatın pahalandığını dile getiriyorken 1 kişi ise pahalılaşmadığı düşüncesindedir. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

“ Tabi ki de. Turistler bölgede alışverişlerini dolar veya Euro bazında yaptığı için fiyatlarda artış görülmektedir.” (Katılımcı 4, E, 32 yaş, Memur)

“ Samsun da turizmin gelişimine bağlı olarak hayat pahalılığına yol açmıştır. Dışarıdan gelen turist aynı ürünü kendi bölgesinde pahalıya alıyorken burada ki

fiyatlara da etken olabiliyor.’’ (Katılımcı 8, K, 31 yaş, Ev hanımı)

‘‘ Samsun’un gelişiminin yüksek düzeyde olmasından dolayı fiyatlarda pek bir değişiklik olmamıştır.’’ (Katılımcı 15, E, 22 yaş, Öğrenci)

8. Turizme dayalı ekonomik faaliyetler, doğayı gözetiyor mu?

Samsun ili içerisinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu turizme dayalı ekonomik faaliyetlerin doğayı gözetmediği görüşündeler. İl içerisinde yapılan kentleşmeyle birlikte doğa alanlarının tahrip edilmesini dile getiriyorlar. Katılımcılardan 22 kişi doğanın gözetilmediğini dile getiriyorken 8 kişinin ise turizme dayalı ekonomik faaliyetlerin yapılışında doğanın gözetilerek yapıldığını öne sürüyorlar. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

‘‘ Turizme dayalı ekonomik faaliyetler turizm amacıyla yapılan oteller her ne alanda olursa para kazanmak maksadıyla yapıldığı için doğa gözetilmiyor.’’ (Katılımcı 19, E, 36 yaş, Aşçı)

‘‘ Hayır. Turizmin çevreye zararı oldukça fazladır. Pis suların denize verilmesi gibi.’’ (Katılımcı 1, E, 27 yaş, Memur)

‘‘ Turizme dayalı ekonomik faaliyetler doğadaki gölleri ve park alanlarını temiz tutuyorlar. Doğaya özen gösteriliyor.’’ (Katılımcı 8, K, 31 yaş, Ev hanımı)

9. Turizmin çevresel etkileri neler olmuştur?

Samsun ilinde yapılan çalışmaya göre katılımcılar turizmin hem olumlu hem de olumsuz çevre etkileri olduğunu dile getirmişler. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu turizmle beraber eğlence yerlerinin açılmasıyla birlikte doğan gürültü kirliliği, turistlerin araçlarından ve otellerin baca dumanlarından doğan hava kirliliğinde artış görüldüğünü dile getirmişlerdir. Katılımcılardan 26 kişi olumsuz çevresel etkilerinden söz ediyorken geriye kalan 4 kişi ise turizmin olumlu çevresel etkilerinin de olduğunu söylemektedir. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

‘‘ Turizm de eğlence ve yeme içme olduğu için insanlar eğlence için ulaşım sağlayacakları için araçlarının

dumanları havayı, tekneler ve gemileri de hava kirliliğine de yol açacaktır.” (Katılımcı 17, E, 32 yaş, İşletmeci)

“ Turizmin olumsuz çevresel etkileri vardır. Otel yapımlarının artmasıyla otelde ki atık maddelerinin denizlere atılmasıyla, havalandırmaların havayı kirlletmesine yol açmıştır.” (Katılımcı 7, E, 28 yaş, Pazarlamacı)

“Turizm sosyallik anlamında gelişme göstermiştir. Çevrenin gelişmesine katkı sağlamaktadır.” (Katılımcı 27, E, 30 yaş, Bayan Kuaförü)

10. Turizm Samsun’da taşıma kapasitesini zorlayıcı etkilere sahip mi?

Katılımcılar genel olarak Samsun ili içerisinde turizmin samsunda taşıma kapasitesini zorlayıcı etkilere sahip olmadığını öngörüyor. Bunun Samsun’un büyük şehir olmasından ve bölgeye gelen turistin yerli turist olduğundan dolayı turistlerin il içerisinde ev ve yazlıklara sahip olduklarını ve bu neticede taşıma kapasitesinin zorlanmayacağını dile getiriyor. Katılımcılardan 28 kişi turizmin samsunda taşıma kapasitesini zorlayıcı etkiye sahip olmadığını dile getiriyorken geriye kalan 2 kişide samsunda taşıma kapasitesinin zorlayıcı etkiye sahip

olduğu görüşünü dile getiriyor. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

‘‘Samsun’un yerleşkesi büyük olduğu için samsuna gelen turist arabalarla değil her bir gelen turist ailesi evlerde rahatlıkla konaklayabilir. Bu nedenle taşıma kapasitesi pek zorlayıcı etkiye sahip olmaz.’’ (Katılımcı 10, E, 64 yaş, Emekli)

‘‘ Hayır. Samsun’un ilçeleri farklı farklı turizm potansiyeline sahip olduğu için yığılma tüm kentin ilçelerinde olacağından dolayı taşıma kapasitesini zorlayacak etki yaratmaz.’’ (Katılımcı 18, E, 33 yaş, İşletmeci)

‘‘Evet. Çok sayıda turistlerin bölgeye gelmesi nüfusu arttırır. Böylece yoğun bir trafik oluşur.’’ (Katılımcı 2, E, 36 yaş, Memur)

11. Turizm, suç oranlarını arttırıcı yönde bir etki doğurdu mu?

Samsun ili içerisinde katılımcıların büyük bir kısmı turizmin suç oranlarını arttırıcı yönde etkiler doğurduğunu gözetiyor. Suç oranlarının artış görülme sebepleri olarak gelen turistin yerli turist olduğunu ve bölgede turistlerin evlerinin olduğunu bu turistlerin evlerinde yapılan hırsızlıkları suç oranlarını arttırıcı etki olarak görüyorlar. Katılımcılardan 16 kişi turizmin suç oranlarını arttırıcı yönde etki doğurduğunu dile getiriyorken 14 kişinin ise turizmin suç oranlarını arttırıcı bir etkiye sahip olmadığını dile getiriyor. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

''Suç oranlarında sadece hırsızlık artmıştır. Halkın paraya ihtiyacı olduğu için turistlerin evlerinde ve yazlıklarında hırsızlık olayları artmıştır.'' (Katılımcı 3, E, 42 yaş, Memur)

''Oluyor. Samsun'u bilmeyen turistleri dolandırıcılar dolandırıyorlar.'' (Katılımcı 15, E, 22 yaş, Öğrenci)

''Turizmin Samsun'da suç oranlarını arttırıcı etkisi yoktur. Samsun'un halkı cana yakın olduğu için turistin halka güveni vardır.'' (Katılımcı 9, K, 54 yaş, Emekli)

12. Turizm altyapı olanaklarının artmasına katkı sağlamamış mıdır?

Samsun ili içerisinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu turizmin altyapı olanaklarının artmasına katkı sağladığını dile getirmektedir. Katılımcılar turizmle birlikte ulaşım yollarının artmasına, Kanalizasyon çalışmalarının artış göstermesini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan 29 kişi bölge içinde turizmin altyapı olanaklarının artmasına katkı sağladığını dile getirmekteyken 1 kişi ise turizmin bölge içerisinde altyapı olanaklarının artmasına bir katkısının olmadığını dile getirmiştir. Katılımcıların bazılarının cevapları aşağıdaki gibidir.

“Turizm bölgede yapılan oteller, moteller ve apartların kanalizasyonları için çalışmaların yapılması katkı sağlamıştır.” (Katılımcı 10, E, 64 yaş, Emekli)

“Sağlamıştır. Ulaşımı kolaylaştırmak için yollar vb. yapılması durumu ortaya çıkarmıştır.” (Katılımcı 2, E, 36 yaş, Memur)

“Hayır. Çünkü turizm çevreyi oldukça zora sokmuştur ve gündün güne kirletmektedir.” (Katılımcı 1, E, 27 yaş, Memur)

13. Turizm, sosyal faaliyetleri ve kültürel etkinlikleri arttırıcı yönde etkiye sahip midir?

Samsun ili içerisinde katılımcıların çoğu turizmin Samsun içinde sosyal faaliyetlerin ve kültürel etkinliklerin arttırıcı yönde etkiye sahip olduğunu gözetmektedirler. Turizmin bölge içinde olmasıyla belediyelerin festival düzenlemeleri, eğlence merkezlerinin açılması, kulüplerde parti düzenlemelerinin artması ve şenliklerin artmasını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan 30 kişide sosyal faaliyetlerin ve kültürel etkinliklerin arttırıcı yönde olduğunu gözetmektedir.

“ Turizm Samsun ilinde gelişme gösterince samsunda ki turist eğlence yerleri aradığı için yerel halkı meyhaneler, restoranlar açtılar.” (Katılımcı 18, E, 33 yaş, İşletmeci)

“ Turizm Sosyal faaliyetleri ve kültürel etkinlikleri etkiler. Yerel halk turistin eğlenmesi için festivaller, şenlikler düzenler. Bu nedenle arttırıcı etkisi vardır.” (Katılımcı 8, K, 31 yaş, Ev hanımı)

“ Evet. Çünkü konser parti ve bunun gibi birçok eğlenceler hem sosyal hem de kültürel olarak artış göstermektedir.” (Katılımcı 15, E, 22 yaş, Öğrenci).

4.Tartışma

Yaşam Kalitesinin arttırılması toplumsal ve bireysel düzeyde, politika belirleyici ve karar alıcı konumunda olan devletlerin, sivil ve toplum kuruluşlarının, üniversitelerin ve örgütlerin ana hedeflerinden biri haline gelmiştir.

Ülke içerisinde ki vatandaşların yaşam kalitelerini arttırabilmek için sahip olunan kaynakların verimli ve etkin bir biçimde kullanılmasıyla, uzun vadeli bir zaman içerisinde de sürdürülebilir planlama arayışları çerçevesi içerisinde girmektedir. Bu nedenle her yıl artmakta olan uluslararası turist sayısı, turizmin ekonomik gelirleri ve istihdam verileri ışığı altında, hizmet sektörü olarak bilinen turizm sektörü de hem misafir kabul eden hem de misafir edilen bir yapıya sahip olduğu için yaşam kalitesinin arttırılması da anlamlı fırsatlar sunmaktadır. Yerel halkın yaşamını çok boyutlu olarak etkisi altına alan turizm gelişimine yönelik bakış açısı, geleneksel olarak ortaya çıkardığı ekonomik, sosyal ve çevresel etkiler üzerinden değerlendirilirken, günümüz içerisinde ise bölge içerisinde ki halkın yaşam kalitesini arttırmaya yönelik bir araç olarak görülmesine doğru yönelmeye başlamıştır.

Turizmin olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesi, kaynakların korunmasıyla turizmin olumlu etkilerinin artırılması ve böylece hem bölge içerisinde ki halkın yaşam kalitesinin artırılması hem de bölgeyi ziyarete gelen ziyaretçilere kaliteli bir seyahat ortamının oluşturulması turizmin gelişimine katkı sağlayacaktır.

5. Sonuç Ve Öneriler

Samsun ili içerisinde turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkileri çok olmuştur. Turizm hem turist alan hem de turist gönderen bölgeler açısından en önemli etken olarak görülmektedir. Turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde ki etkilerine birçok çalışmalarda değinilmiştir. Yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkileri olumlu ve olumsuz olarak değişmektedir.

Tarım toplumundan turizm toplumuna geçişi hoş karşıladıkları görülmektedir. Bunu hoş karşılamalarına neden olan etkenler istihdamın artması, yerel halkın turizm toplumundan daha fazla kazanç sağlamasıdır. Turizmin gelişmesi ve üretim maliyetlerinin artmasıyla insanlar tarımı bırakıp turizme yönelmiştir.

Bölge içerisinde turizm faaliyetlerinden bir memnuniyetsizlik duyulmadığı görülmektedir. Bölgede yapılan turizm faaliyetleri yerel halka katkı sağladığından dolayı memnuniyetsizlik duyulmamaktadır. Halkın tercihi turizm faaliyetleri olduğu için daha çok etken konumdadırlar. Bölgede turistler fazla harcama yapacağı için yerel halkta memnun olmaktadır.

Samsun içerisinde turizmin gelişmesiyle birlikte nüfus artışları görülmektedir. Turizm mevsimlik bir sektör olduğu için bir bölgede nüfus azalırken bir bölgede nüfus çoğalmaktadır. Köylerden kente göçün arttığını görmekteyiz. Turizmde çalışan ihtiyacı olduğundan dolayı bölgenin nüfusunda artış görülmektedir.

Turizm faaliyetleri Samsun ili içerisinde yoksulluğu azaltıcı etkileri bulunmaktadır. Bu etkilere bakıldığında bölge içerisinde iş alanlarının gelişmesi daha çok bireylere iş imkânı sağlayacağından dolayı bu nedenle bölgedeki yerel halkın refah düzeyi yükselmektedir. Turizm faaliyetlerinin artış göstermesiyle birlikte yerel halk para kazandığından dolayı yoksulluk Samsun ilinde azalış göstermektedir.

Turizmin bölgeye gelmesiyle birlikte istihdama katkısının olumlu sonuçlar doğurduğu ortaya çıkmıştır. Samsun'a turizmin gelmesiyle iş sahasının genişlediğini ve bunun sonucunda personel açığının oluşmasına neden olmasıyla birlikte istihdam yaratılmıştır.

Turizmin yerel halkın eğitim düzeyine katkısına bakıldığında ise bir etkisinin olmadığını sadece kültürel etkileşimden dolayı yerel halkın dil öğrenmesine etkisinin

olduğu ortaya çıkmıştır. Yerel halk ve turistin aynı bölge içerisinde yaşamasıyla birlikte halk biraz da olsa dil öğrenme yoluna girmiştir.

Samsun'a turistlerin gelmesiyle artan nüfus neticesinde ürüne olan talebin artmasıyla ürünlerdeki fiyatlarda artışlar görüldüğünden dolayı hayat pahalılaşmıştır. Turistlerin bölge içerisinde döviz kuruyla harcama yapmasından dolayı ürünlerin fiyatlarında artış görülmüştür. Bu durumdan yerel halkın bir kısmı her ne kadar memnun olsa da bir kısmı memnun değildir. Bölgede ürünün fiyatının artması da refah seviyesinin düşeceği anlamına gelmektedir.

Turizme dayalı ekonomik faaliyetlerinin yapımında doğanın pek gözetilmediğini söyleyebiliriz. İşletme sahiplerinin yapılaşmaya gitmesiyle birlikte birçok alanların tahrip edilmesi doğayı önemsemedikleri anlamına gelmektedir.

Turizmin bölge içerisinde olumlu ve olumsuz çevresel etkileri bulunmaktadır. Turizmin olumsuz çevresel etkileri Samsun ilinde daha fazla görülmektedir. Bunlar otellerin ve işletmelerin havayı kirletmeleri, işletmeler tarafından doğanın tahrip edilmesi, eğlence merkezlerinin gürültü kirliliği yapması gibi olumsuz çevresel etkilerdir.

Turizmin Samsun içerisinde taşıma kapasitesine zorlayıcı etkiye sahip olmadığını söyleyebiliriz. Samsun iline gelen turistlerin yerli turist olmasından dolayı bir de Samsun'un büyük şehir olmasından dolayı kapasite de bir zorlanma olmayacağı ortaya çıkmıştır.

Turizmin Samsun ili içerisinde suç oranlarını arttırıcı etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Turistlerin yazlık evlerinde görülen hırsızlık olaylarını buna örnek gösterebiliriz.

Turizmin gelişmesiyle birlikte altyapı olanaklarının gelişmesi ile çok fayda sağlamıştır. Kanalizasyon çalışmalarının yapılması, doğalgaz hattının döşenmesi bölgenin gelişmişliğine katkıları sağlamaktadır.

Turizmin bölgeye gelmesiyle birlikte de birçok eğlence mekânlarının açılması, kulüplerin düzenlenmesi, şenlikler ve festivallerin yapılması bölgede olan sosyal faaliyet ve kültürel etkinliklerin artış gösterdiğini ortaya çıkarmıştır.

Samsun ili içerisinde turizmin yerel halkın yaşam kalitesine olan etkisini arttırmak için bölge halkının turisti hoş karşılaması, bölge içerisindeki altyapı olanaklarının daha fazla geliştirilmesi, yerel halkın eğitim düzeyinin arttırılması, turistlerin

eğlenebileceği yeni mekânların açılması, yerel halk içerisindeki işletme sahiplerinin yerel halkı gözeterek fiyatlandırma yapmaları, bölgede yaşanan suç oranlarının azaltılması için denetimlerin sıklaştırılması, bölge içerisinde ki sosyal faaliyetlerin ve kültürel etkinliklerin biraz daha arttırılması hem yerel halkın refah düzeyi artış görecektir hem de bölgenin turist çekiciliği artmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ap, J. (1992). “*Residents' Perceptions on Tourism Impacts*”. *Annals of Tourism Research*, 19(4): 665-690.
- Gursoy, D. ve Rutherford, D. G. (2004). “*Host Attitudes Toward Tourism: An Improved Structural Model*”. *Annals of Tourism Research*, 31(3): 495-516.
- Kim, K., Uysal, M. ve Sirgy, M. J. (2013). “*How Does Tourism in a Community Impact The Quality of Life of Community Residents?*”. *Tourism Management*, 36: 527-540.
- McCool, S. F. ve Martin, S. R. (1994). “*Community Attachment and Attitudes Toward Tourism Development*”. *Journal of Travel Research*, 32(3): 29-34.
- Moscardo, G. (2008). *Community Capacity Building: An Emerging Challenge for Tourism Development*. G. Moscardo (Ed.) *Building Community Capacity for Tourism Development*, UK: Cabi Publishing, 1-15.
- Özyurt, P.M. (2018). *Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Bireysel Ve Toplumsal Yaşam Kalitesi Üzerine Etkilerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı,
Antalya.

Sezer, M.S. (2010). *Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Ankara.

Uysal, M., Sirgy, M. J., Woo, E. ve Kim, H. L. (2016). “*Quality of Life (QOL) and Well-Being Research in Tourism*”. *Tourism Management*, 53: 244-261.

Williams, J. ve Lawson, R. (2001). “*Community Issues and Resident Opinions of Tourism*”. *Annals of Tourism Research*, 28(2): 269-290.

BÖLÜM 3:

SİNOP İLİNİN TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ VE BU POTANSİYELİN KENTSEL REKREASYON AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Ercan KARAÇAR¹

Rashid RUSTAMOV²

---

¹ Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu,
Rekreasyon Yönetimi, Sinop/Türkiye, ercan_karacar@hotmail.com

² Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu,
Konaklama İşletmeciliği, Sinop/Türkiye, rashidrustamov@gmail.com

GİRİŞ

Günümüz dünyasında birçok alanda olduğu gibi turizm sektöründe de büyük gelişmeler yaşanmıştır. Bu anlamda ülkemizde gelişmekte olan turizm sektörü ile ilgili elde edeceğimiz birçok bilgi, tecrübe, yetenek ve yenilikler gelecekte bu sektörün daha fazla önem kazanmasına katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda bu gelişme, turizm sektörünün sürdürülebilir olacağının bir göstergesidir.

Turizm ile ilgili temel kavramla geçmeden önce turizmin tarihi gelişimine kısa şekilde değinecek olursak eğer, bazı bilim adamları ve araştırmacılara göre M.Ö.4000 yıllarında, tekerliğin icat eden Mezopotamya uygarlıklarından biri olan Sümerleri seyahatin ilk öncüleri olarak görülmektedir.

Daha sonra Yunanistan'da yapılan olimpiyat oyunları izlemek için insanların toplu halde bir şehirden başka bir şehre gitmesi de bu anlamda gösterilebilecek basit örneklerden biridir. Eski Roma imparatorluğunda insanların suya olan meraklarından dolayı kaplıca ve sıcak suların olduğu yerlere seyahat etmeleri için haritaların bulunması bu anlamda kayda değer önemli örneklerden biridir.

Sonrasında, 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'da özellikle bir papazın Fransa'da "Yabancılar İçin Seyahat Rehberi" kitabını ortaya çıkarması daha sonra İngiltere'de 1670'de açılan "Grand Tour" zengin İngilizlerin kültürlerini ve dünya görüşlerini artırmak amacıyla Grand Tour'la komşu ülkelere seyahat, turizmin tarihi sürecinde önemli etmenlerdir. (Sivil, 2007;9-10).

Daha sonraki dönemlerde özellikle 1841 yılında, ilk defa Thomas Cook rehberliğinde 570 yolcu İngiltere'nin Leichesten-Loughborough şehirleri arasında taşınmıştır. Aslında bu ilk tur düzenleme işi olarak tarihte karşımıza çıkmaktadır (Haddadzadehendou, 2013;37).

1939-1945 ikinci dünya savaşı ve kendisiyle getirdiği büyük yıkımlar ve ekonomik çöküşler birçok sektörünü olduğu gibi turizm sektöründe derinden etkilemiştir. II. Dünya Savaşından sonra dünyada büyük anlamda yaşanan savaşların olmaması ve sonrasında yaşanan teknolojik gelişmeler, Sanayi Devrimi ile insan hayatında beliren boş zaman olgusu ve sosyoekonomik gelişmeler, Soğuk Savaş'ın bitmesi, vb. gibi gelişmeler turizmin gelişim sürecine etki eden en önemli etkenlerdir. Ulaşım olanaklarının hızla artması, boş zaman, sosyal güvenlik, seyahat özgürlüğü, insanların seyahat ve dinlenmeye bir ihtiyaç olarak bakması, internetin ortaya çıkması ve bunun gibi sebepler Yeni Çağ turizminin gelişmesine etki eden en önemli faktörlerdir (Haddadzadehendou, 2013;37).

Turizm ve turist kavramı üzerine farklı yönde çalışmalar mevcuttur. Farklı araştırmacılar tarafından tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamalar genel olarak birbirleriyle ilişkili olduğu için turizm kavramını kökü itibari ile ne anlama geldiğinden ve turizm kavramının hangi kelimelerden türediğinden genel olarak bahsedebiliriz.

Latince "tornus" sözcüğünden türediği düşünülen turizm kavramı, anlam itibariyle Türkçe'de "geri dönmek" " etrafında dolaşmak" anlamlarına gelmektedir. Latin kökenli turizm

sözcüğü Fransızcadan türeyen “tourisme” (turizm) sözcüğünden dilimize geçmiştir (Ulu, 2010;4).

Başka bir kaynakta ise “tour” sözcüğünün İbranicede “torah” sözcüğünden türediği belirtilmektedir ve kelime anlamı olarak öğrenme, araştırma gibi anlamlara gelmektedir. İbraniler uzak yerlerde yaşayan insanların ekonomik sosyal hayatını incelemek için gönderdikleri insanları turist olarak adlandırmış ve yapılan bu eylemi ise turlamak olarak nitelendirmişlerdir (Bahar, 2000;6).

Turizm kavramından bahsederken diğer bir en önemli kavram olan turist olgusuna da yer verilmelidir. Turist kavramı, Fransızcada “touristique” Türkçede ise “gezmen” anlamlarına gelmektedir. Turist kavramı, sürekli yaşanan yerler dışında başka ülke ve ya yerlere seyahat eden ve gittikleri yerlerde gelir elde etme amacı olmayan belirli bir süre konaklayan ve yine gittikleri yerlerde turistik ürün ve ya hizmetlere para harcayan bireyler olarak tanımlanabilir (Tekin, 2017;23-24).

Turist kavramı hakkında yapılan diğer tanımlamalara bakacak olursak turist, para kazanmak amacı olmayan gittiği yerlerde eğlence, dinlenme, dini, bilimsel, kültürel ve bunun gibi faaliyetlerde bulunan en az 24 saat veya bir gece konaklayan kişidir (Demir, 2015;8).

Bundan başka turistin sahip olduğu özelliklere kısa şekilde değinecek olursak bunlar aşağıdaki gibi gösterebiliriz.

- Turist, genel anlamıyla seyahat faaliyetinde bulunan kişidir.

- Turist, merak, dinlenme, spor, eğlence ve sağlık gibi nedenlerle seyahat eden ve bu isteklerini hayata geçirip tatmin olmak isteyen kişidir.
- Modern anlamda ise turistin zamanı kısa ve değerlidir. .Mümkün olduğunca kısa sürede seyahat etmek ve isteklerine ulaşmak ister.
- Modern turistin ekonomik gücü de sınırlıdır. Şöyle ki günümüz dünyasında artık turist olgusu belirli sosyal guruplara hitap etmekten çıkmış geniş kitlelere doğru yönelmektedir. Tabii ki burada ulaştırma araçlarının güvenlik ve ucuzluk anlamındaki gelişmesi de göz ardı edilmeyecek sebeplere sahiptir.
- Turist gittiği yerde en az 24 saat kalan ya da bir gece konaklayan kişidir. Fakat bununla birlikte 24 saatten kısa süren deniz seferleri ve gezilerde olan kişiler de turist sayılmaktadır. Bununla birlikte devamlı olarak kalacak olan kişiler ve ya yatılı okul, benzeri yerde kalan öğrenciler, sürekli ikamet ettiği yerlerden komşu ülkelere çalışmaya gidenler, seyahat süreci 24 saati geçse bile ülkede durmaksızın seyahat eden turistler turist kategorisinde sayılmamaktadır. Yukarıda söz edilen tanımlar ışığında şunlar söylenebilir. Turist, en az 24 saat yaşadığı ve çalıştığı yer dışında seyahat eden, gittiği yerde turistik ürün ve hizmetlerden yararlanan, aynı zamanda kar amacı gütmeyen dinlenme, eğlenme, kültürel vb. ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla seyahat eden kişidir (Demir, 2015;8-9).

Günümüz dünyasında her alanda olduğu gibi turizmde de gelişmeler kendini göstermektedir. Buna paralel olarak insanlar geliştikçe turizmde de yeni arayışlar içine girmişlerdir. Böylece turizmde farklı çeşitlendirmeler ortaya çıkmıştır. Günümüzde bir ihtiyaç niteliği taşıyan turizmde, çeşitlenmenin ortaya çıkması genel anlamıyla turizmin ve turizm pazarının gelişmesinde olumlu etki yaratmıştır (Gündüz, 2016;36). İnanç turizmi, Golf Turizmi, Sağlık turizmi, Yayla turizmi, Kongre turizmi ve diğer turizm çeşitleri örnek olarak gösterilebilir.

Rekreasyon ile ilgili temel kavramlara geçmeden önce zaman kavramı kısa şekilde anlatılacak olursa eğer, Zaman, Yunancada Khronos, Latince ise Tempus, anlamına gelmektedir (Birinci, 2018;7).

Türk Dil Kurumu zamanı, olayların ardışıklarını görerak aklımızda yarattığımız ve olayların bundan sonra da içinde olup biteceklerini düşündüğümüz, başı ve sonu olmayan soyut bir kavram olarak tanımlamıştır. Zaman kavramına bir ekonomistin bakış açısından bakacak olursak bu kavram, para kazanmaktaki en etkili yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer bir doktorun gözüyle bakarsak, doktorun hastasını iyileştirebilme sürecinde verdiği bir savaş sürecidir (Dülgerbaki, 2005;6).

İnsanoğlu için tarihin her döneminde zaman kavramı önemli bir yere sahip olmuştur. Hatta günümüzde gelişmiş ve gelişmemiş ülkeleri birbirinden ayıran en önemli özelliklerden biride budur (Gülbahçe, 1996;3).

Farklı araştırmacı ve bilim adamlarına göre zamanın tanımları yapılmıştır. Weber'e göre zaman, başlangıç ve bitiş noktası belli olan, saat mekanizması ile ölçülebilen, insan

yaşamının bir parçasıdır. Edison'un zaman yorumuna bakılacak olursa, onun için zaman insanoğlunun tek sahip olduğu sermayesi olarak tanımlanmaktadır.

Zaman kavramı içerisinde serbest zaman ve boş zaman kavramları da önemli faktörlerden biridir.

Serbest zaman: Bireylerin hayatlarını devam ettirebilmek için yeme, içme, uyuma, çalışma vb. gibi zorunlu işler için harcadıkları zaman dışında kalan dilim serbest zamandır. Burada önemli olan hususlardan biri ise, bu arta kalan zaman diliminde bireylerin herhangi bir mecburiyetten değil kendi istekleri iradeleri ile yaptıkları herhangi bir eylem veya faaliyetlerin olmasıdır (Gökçe, 2015;17).

Boş zaman: İnsanların çalışma veya görev süreci dışında kalan ve bireylerin kendi istekleri doğrultusunda harcayabilecekleri zamandır. Diğer bir deyişle insanların kendi fiziksel ve biyolojik ihtiyaçları karşıladıktan sonra özgürce kullanabildikleri zaman dilimidir (Kazancı,2018;35).

Boş zaman ve rekreasyon ilişkisine kısa bir şekilde değinecek olursak, rekreasyon, boş zamanın bir alt birimi olarak belirtilmiştir. Boş zaman, iş yapılmayan bir zaman dilimi olarak ifade edilirken, rekreasyon özgür bir irade ile seçilen bir aktivite olarak değerlendirilir (Öz, 2014;3-4).

Geçmişten günümüze kadar gelmekte olan rekreasyon kavramı farklı kültürlerde farklı zamanlarda değişimlere uğramış ve günümüz rekreasyon anlayışı farklı bir boyut kazanmıştır. Sanayileşme, kentleşme, otomasyon ve farklı teknolojik gelişmeler, sosyal hayatta ortaya çıkan önemli

değişimler, bu ve bunun gibi faktörler 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren rekreasyon kavramına oldukça önem kazandırmıştır. Özellikle belirtilmesi gereken konulardan biri de rekreasyonun insan hayatındaki rolü, önemi ve gerekliliğidir. Rekreasyon kavramının önemi günümüzde artık daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır (Altuntaş, 1990;19,20).

Çok basit bir şekilde rekreasyon kavramını inceleyecek olursak Latince “recreatio” sözcüğünden gelmektedir ve anlam itibariyle yeniden yaratma yenilenme gibi anlamlara gelir. Yani geniş anlamıyla boş zamanı değerlendirme olarak karşımıza çıkar (Dülgerbaki, 2005;18).

Diğer bir tanıma bakılacak olursa rekreasyon, insan hayatındaki rutin ev-iş olgusundan uzaklaşarak zorunlu yapacağı işler dışındaki zihinsel, fiziksel veya ruhsal olarak dinlenmesi veya başka insanlarla sosyal bir hayat içinde olması olarak da belirtilebilir. Başka bir tanımda ise insanların özgür iradesi, kendi istekleri ile haz almak amacıyla yaptıkları aktif veya pasif, bireysel ve grup şeklinde yapılan eğlence, sportif aktivite ya da herhangi bir kültürel etkinliktir (Gül ve arkadaşları, 2014;10-11).

Bireylerin rekreatif etkinliklere katılmayı etkileyen birçok etmenler mevcuttur. Kısa şekilde incelenecek olursa eğer bunlar aşağıdaki şekilde gösterilebilir.

1. Maddi imkânların müsaitliği: Yapılan birçok araştırmalarda maddi imkânları yüksek olan bireylerin maddi imkânı zayıf olan bireylerle kıyasta rekreatif etkinliklere daha fazla katıldığını göstermektedir. Biz buna ülkeler bazında bakacak olursak eğer gelişmiş ülkelerde ki insanların rekreatif

faaliyetlere katılım yüzdesi ile gelişmekte olan ülkelerin katılım yüzdesi farklıdır. Yani gelişmiş ülkelerde daha fazla gelişmekte olan ülkelerde ise azdır.(Gül ve ark,2014;16)

2. Eğitim seviyesi: Eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin rekreatif faaliyetlere katılımı eğitim seviyesi az olan bireylerle kıyasta daha fazladır.

3. Demografik faktörler: Burada bildirilmesi gereken önemli faktörlerden biri yaştır. Şöyle ki genç bireylerle yaşlıların tercih ettiği rekreatif faaliyetler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle fiziksel güç gerektiren sportif aktiviteler. Tabi ki, televizyon izleme ve ya dinlenme gibi ortak faaliyetlerde vardır.

4. Teknolojik araç gereçler: Günümüzde teknolojiye elde edilen başarılar, insanların yaptığı birçok işlerin artık günümüzde teknolojilerin yardımı ile yapılması insanlarda boşamanın artmasına sebep olmuştur.(Gül ve ark, 2014;18).

Genel olarak bakıldığında, rekreasyon ve turizm arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İlk olarak her iki kavram açısından boş zaman anlayışı dikkate alınabilir. Daha sonra yine her iki kavramda da asıl amaç insan hayatını iyileştirmek, tatminini artırmak, hayat kalitesini yükseltmek temel prensipler olarak karşımıza çıkmaktadır (Gül ve ark, 2014;85).

Dünyaca ünlü filozof olan Diyojen ve savaşçı kadınlar olan amazonlarla ünlü olan Türkiye'nin Batı Karadeniz bölgesinde yer alan, coğrafi olarak yedi bölgeye ayrılan Sinop'un yüz ölçümü 5.862 km²'dir.

Tarih boyunca farklı zamanlarda ismi Sinope olarak bilinen şehir farklı kaynaklarda Hititlerce Sinuwa olarak

gösterilmiştir. Daha sonrasında Türkler tarafında fethedilen bu şehir, Sinap olarak adlandırılmıştır.

İsa'dan önce 7. yüzyılda İon'un, Miletos şehrinden göç eden ve yaşam için daha uygun bir yer arayan göçmenler tarafından ilk defa inşa edilmiştir. Tarih boyunca Karadeniz'e hâkim olmak isteyen çeşitli devletler için her zaman cazip bir nokta olarak bilinen Sinop, bu anlamda bünyesinde birçok medeniyetin kalıntılarını bulundurmaktadır.

Sinop'ta yaşayan nüfusun büyük ölçüde tarımsal alanda çalıştığı bilinmektedir. Daha sonra hizmet sektörü ve son olarak da sanayi gelmektedir.

Modern, olaysız ve birkaç defa Türkiye'nin en mutlu şehri seçilen Sinop, turizm sektöründe de önemli atılımlar gerçekleştirmiş ve bu anlamda gelişme yolunda olan illerimizdendir (Özdemir, 2007;64-65).

Sinop'un toplumsal yapısına kısa şekilde değinilecek olursa eğer, bazı ekonomik konulardaki yetersizliği nedeniyle 1960 yılından sonra yurt içindeki farklı şehirlere ve yurt dışına göçler yaşanmıştır. Bu da beraberinde nüfus azlığından dolayı ekonomik gelişmede ve diğer alanlarda sorunlar ortaya çıkarmıştır (Özdemir, 2017;57).

Son yıllarda ise Sinop nüfusu artmaktadır. 2018 yılında 219.733 bin kişiye yükselen nüfusun, 109.296 erkek ve 110.437 ise kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: %49,74 erkek, %50,26 kadındır. Sinop ilinde kilometrekareye 38 insan düşmektedir. Sinop nüfus yoğunluğu 38 km²'dir (<https://www.nufusu.com/il/sinop-nufusu>).

Sinop turizm açısından büyük potansiyele sahip illerimizden biridir. Sinop'un sahip olduğu bu turistik değerleri iki kısımda inceleyecek olursak bunları doğal değerler ve kültürel değerler olarak gösterebiliriz. Doğal değerler, isminden de anlaşılacağı üzere, insan eli değmeden sadece doğanın tabiatın yaratığı turistik yerlerdir. Doğayı seven, değer veren, onun koynunda gezmeyi dolaşmayı ve diğer aktivitelerde bulunmak isteyen turistler için bu değerler vazgeçilmezdir (Tok, 2000;101-102).

Burada gösterilmesi gereken diğer önemli faktörlerden biri Gerze İlinin Cittaslow kapsamında yer almasıdır.2017 Yılında Cittaslow unvanını elde eden Gerze temiz havası, doğal güzellikleri yöresel yemekleri, samimi ve sıcak insanları ile Turistlerin dikkatini çekmektedir (Kırın, 2018;105).

Turistik açıdan birçok doğal kültürel ve tarihi değerlere sahip olan illerimizden biri olan Sinop'ta birçok önemli turistik destinasyonlar bulunmaktadır. Bunlar: Tatlıca Şelaleleri, Akgl, Sarıkum, Sinop Kalesi, Tarihi Cezaevi, Alaeddin Camii, Paşaa Tabyaları Balatlar Kilisesi vb. birçok bu ve bunun gibi turistik alanlardır.

Sinop'ta Yapılan Bazı Rekreatif Faaliyetler

Sinop'ta farklı zamanlarda gerçekleştiren panayır ve şenliklerin insanların bu tür etkinliklere ve rekreatif faaliyetlere katılımını daha da artırmaktadır. İnsanların severek ve isteyerek katıldığı bu tür rekreatif faaliyetler bu anlamda ortaya çıkan olumlu sonuçları göstermektedir. Bu panayır ve şenliklerden

bazıları örnek olarak gösterilecek olursa eğer, şu şekilde ifade edilebilir. Sinop Hıdırellez Şenliği, Sinop Kabalı Panayırı, Boyabat Panayırı, Erfelek Panayırı, Türkeli Kuşçular Panayırı ve diğer bunun gibi farklı panayır ve şenlikler. (Maviş, 2012;93).

Sinop'ta yapılan sportif faaliyetler ister profesyonel ister amatör bir şekilde uygulanmaktadır. Bunlar insanlar için en iyi rekreatif faaliyetler olarak nitelendirilebilir. Örnek olarak Sinop'ta yapılan Off- Road yarışlarını gösterebiliriz (Maviş, 2012;102).

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada yerel halkın, esnafın ve turistlerin genel olarak düşüncelerini daha iyi anlamak amacıyla nitel araştırma yöntemi olan görüşme tekniğine başvurulmuştur. Bu kapsamda Sinop Merkez ilçesinde yerel halkla yüz yüze görüşmeler yapılmış ve katılımcılara hem şık seçeneği olan hem de fikirlerini daha iyi ifade edebilmeleri için açık uçlu sorular sorulmuştur.

2.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini Sinop ili merkez ve merkeze yakın yerlerde yaşayan yerli halk, esnaf ve ziyaretçilerden oluşmuştur. Bu araştırmaya dâhil olan kişilerle yüz yüze görüşme tekniği uygulanmıştır. Sinop ilinde bulunan yerel halka uygulanan ankette 22, esnafa uygulanan ankette 19 ve son olarak ziyaretçilere uygulanan ankette ise toplam 21 soru bulunmaktadır. Anket toplam 30 kişiye uygulanmıştır. Sorularda hem açık uçlu hem de şıklı sorulardan oluşmaktadır. Aynı

zamanda, katılımcıları yönlendirecek soruların sorulmamasına dikkat edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma için veri toplamada görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, araştırmanın amacına uygun verileri toplamak için oluşturulan ankette bireylerin demografik bilgilerini öğrenmeye yönelik 7 soru sorulmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, kişilerin kendilerini rahatlıkla ifade edeceği ve doğal alanlarda istedikleri zamanda yapılmıştır. Görüşme yapılan yerler arasında Sinop İli Merkez ilçesi Sakarya Caddesi, Barış Manço Parkı, esnafların çalıştığı mekânlar ve ziyaretçilerin ağırlıklarla ziyaret ettiği alanlar ve destinasyonlar yer almaktadır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri için frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Değişkenlerin gruplara göre dağılımları incelenmiş, dağılımların normalliği ve varyansların homojenliği değerlendirilerek incelenmeye alınmıştır. Bu anlamda birçok etkenler değerlendirilmiştir.

3.Bulgular

	CİNSİYET	YAŞ	MESLEK	EĞİTİM DURUMU	İKAMET YILININ UZUNLUĞU
Katılımcı 1	Erkek	26-34	Otel/Pansiyon	Üniversite	21+
Katılımcı 2	Kadın	55+	Yerel Gıda	Lise	21+
Katılımcı 3	Erkek	45-54	Restoran/Kafe	Üniversite	6-10
Katılımcı 4	Kadın	26-34	Hediyelik eşya	Lise	21+
Katılımcı 5	Kadın	45-54	Restoran/Kafe	İlköğretim	21+
Katılımcı 6	Erkek	35-44	Hediyelik Eşya	Lise	21+
Katılımcı 7	Erkek	35-44	Restoran/Kafe	Lise	21+
Katılımcı 8	Kadın	45-54	Hediyelik eşya	Lise	21+
Katılımcı 9	Erkek	18-25	Restoran/Kafe	Üniversite	1-5
Katılımcı 10	Erkek	18-25	Restoran/Kafe	Üniversite	6-10
Katılımcı 11	Erkek	35-44	Diğer	Lise	21+
Katılımcı 12	Erkek	35-44	Diğer	Lise	21+

Katılımcı 13	Erkek	26-34	İşçi	Üniversite	21+
Katılımcı 14	Kadın	18-25	Öğrenci	Üniversite	21+
Katılımcı 15	Erkek	45-54	Diğer	Lise	21+
Katılımcı 16	Kadın	18-25	Öğrenci	Diğer	21+
Katılımcı 17	Kadın	35-44	Esnaf	Lise	21+
Katılımcı 18	Erkek	26-34	Esnaf	Lise	21+
Katılımcı 19	Kadın	45-54	Diğer	Üniversite	21+
Katılımcı 20	Erkek	35-44	Esnaf	Lise	21+
Katılımcı 21	Erkek	55+	Memur	Üniversite	(Turist)
Katılımcı 22	Erkek	18-25	Diğer	Üniversite	(Turist)
Katılımcı 23	Erkek	18-25	Diğer	Lise	(Turist)
Katılımcı 24	Erkek	35-44	Diğer	Diğer	(Turist)
Katılımcı 25	Kadın	18-25	Öğrenci	Üniversite	(Turist)
Katılımcı 26	Erkek	18-25	Öğrenci	Üniversite	(Turist)

Katılımcı 27	Kadın	18- 25	Öğrenci	Üniversite	(Turist)
Katılımcı 28	Kadın	26- 34	Diğer	Üniversite	(Turist)
Katılımcı 29	Kadın	18- 25	Esnaf	Üniversite	(Turist)
Katılımcı 30	Kadın	45- 54	İşçi	Üniversite	(Turist)

Tablo 1’de görüldüğü üzere, bu ankete katılan 30 kişinin 17’si erkek 13’ü ise kadındır. Bu katılımcılardan 10 tanesi 18-25, 5 tanesi 26- 34, 7 tanesi 35-44, 6 tanesi 45-54, 2 tanesi ise 55 yaşın üzerindedir. Katılımcılardan 5 tanesi restoran kafe, 3 tanesi hediyelik eşya, 1 tanesi otel pansiyon, 1 tanesi yerel gıda, 8 tanesi diğer, 2 tanesi işçi, 1 tanesi memur, 4 tanesi esnaf, 5 tanesi öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcılardan 15 tanesi üniversite, 12 tanesi lise, 2 tanesi diğer 1 tanesi ise ilkokul mezunlarından oluşmaktadır.

Yerel Halka Sorulan Sorular

1. Sinop İlinde yapılan turizm faaliyetlerinin Sinop’a en büyük katkısı nedir?

Bu soruya cevap olarak gösterilen şıklardan 3 kişi insanları kaynaştıran, bir faaliyet olarak nitelendirmiş daha sonrasında 3 kişi ekonomiyi geliştiren, 2 kişi kültürün artmasını sağlayan, 1 kişi ise tarihi ve kültürel değerleri koruyan, 1 kişi ise

doğayı güzelleştiren faaliyet bir faaliyet olarak ele almıştır. Doğayı güzelleştiren şikkını seçen kişi ise ilave olarak gösterdiği yorumunda tüm Türkiye genelinde turistlerin dikkatini çeken en önemli özelliklerin başında doğa gelmektedir yorumunda da bulunmuştur. Genel olarak baktığımızda katılımcıların bu soruda ekonomiyi geliştiren ve insanların kaynaştıran bir faaliyet olarak gösterilen şıklara üstünlük vermesi turizmin bu anlamda ekonomik ve sosyal boyutuna vurgu yapıyor. Bütün bunları dikkate alacak olursak Sinop halkının bu iki olgular üzerinde bilinç sahip oldukları kanaatine ulaşabiliriz

‘Ekonomiyi geliştiren bir faaliyettir’ (Katılımcı 8, E, 26-34 yaş, Esnaf)

2. Sinop’un mevcut turizm imkânlarını nasıl buluyorsunuz?

Bu soruya toplamda 10 katılımcı yanıt vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu yanı 7 kişi yeterli bulmamış diğer 3 kişi ise Sinop İlindeki mevcut turizm imkânlarını yeterli boyutlarda olduğu kanaatindedir. Yeterli bulmayanlar genel olarak alt yapı yetersizliğinin olduğunu dile getiren katılımcılar bununla birlikte tanıtımında artmasının olumlu yönde etki göstereceğini belirtmişlerdir. Yeterli derecede imkânlarla sahip

olduğunu söyleyen katılımcılar ise Sinop'taki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin varlığına dikkat çekmişlerdir.

“*Alt yapı çalışmaları yok, yeterli sayıda otel ve işletme yok şehrin yerleşimi yeterli değil*” (Katılımcı 6, K, 18-25 yaş, Öğrenci)

3. Sinop'ta en önemli turizm çekiciliği sizce nedir?

Bu soruya cevap veren katılımcılardan 4-ü deniz turizmi, 3-ü tarihsel ve geleneksel değerleri içermesi geri kalan 3-ü ise doğal alanların varlığı şikkını işaretlemiştir. Katılımcıların cevaplarından ortaya çıkan sonuca bakacak olursak eğer burada yerel halkın çoğunluklu fikrine esasen deniz en önemli turizm çekiciliğidir. Diğer taraftan ise tarihsel ve geleneksel değerler ve doğal alanların varlığı da Sinop için önemli turizm faktörler olduğunu görmekteyiz.

“*Deniz turizmi*” (Katılımcı 3, E, 26-34 yaş, İşçi)

4. Sinop İlinde daha çok hangi rekreasyonel faaliyetler yapılmaktadır?

Bu soruyu katılımcılardan 3-ü deniz 2-si yürüyüş, 2-si piknik yapma, 1 katılımcı yöresel ürün ve el sanatları satın alma, 1 katılımcı ise tarihi ve kültürel alanları gezme olarak nitelendirmiştir. Sorulardaki bu cevaplardan yola çıkacak olursak eğer burada da çoğunlukla önemli rekreasyonel faaliyetlerden biri olarak deniz gösterilmiştir. Bu cevaplardan ortaya çıkan soruda Sinop için denizin rekreatif anlamda önemini gör

“Deniz” (Katılımcı 8, E, 26-34 yaş, Esnaf)

5. Sinop İlinde alternatif olarak hangi faaliyetler geliştirilebilir?

Bu soruya cevap veren katılımcılar genellikle Sinop’un gelişmesi açısından her anlamda önem arz edecek birçok konuyu ele almışlardır. Burada ister turizm, isterse de diğer alanları kapsayacak alternatif faaliyetlerin geliştirilebileceği bildirilmiştir. Turizm alanına bakacak olursak katılımcılar tarafından yat turizmi, çadır turizmi kayak merkezi ve diğer bunun gibi alternatif alanlar örnek olarak gösterilmiştir. Diğer

tarafından katılımcılardan alışveriş merkezi gibi faktörleri de göz önünde bulundurulmuştur.

“ *Yat turizmi uygun ola bilir*” (Katılımcı 4, K, 18-25 yaş, Öğrenci)

6. Rekreatif faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesinde herhangi bir sorunla karşılaşılacağını düşünüyor musunuz?

Bu soruya cevap katılımcıların büyük kısmı yani 9 katılımcı rekreatif faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesinde herhangi bir sorunla karşılaşılacağını düşünmemektedir. 1 katılımcı ise yeterli yerin ve bütçenin olmaması sebebiyle bazı sorunların karşılaşacağı fikrindedir.

“ *Sinop'ta her türlü faaliyet yapıla bilir*” (Katılımcı 3, E, 26-34 yaş, İşçi)

7. Sinop'ta turizm potansiyelini ve alternatif faaliyetleri geliştirmekte asıl görevi kim üstlenmelidir?

Katılımcılardan 6 kişi İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 1 katılımcı Belediye, 1 katılımcı, Sinop halkı, 1 kişi Valilik, 1 kişi ise Devlet, Belediye ve halk birlikte görevi üstlenmelidir yorumunda bulunmuştur. Bu soruya cevap veren katılımcıların büyük çoğunluğu Sinop İlinde turizm potansiyelinin ve alternatif faaliyetlerin geliştirilmesine asıl görevi İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün üstlenmesi gerektiği kanaatinde

“ *İl Kùltür ve Turizm Mùdùrlùğü* ” (Katılımcı 1, E, 26-34 yaş,
Diğer)

8.Sinop'ta turizm faaliyeti daha da gelişmeye başlarsa turizmde ücret karşılığı yâda kendi hesabınıza çalışarak kazanç sağlamak ister misiniz?

Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılardan 8 katılımcı olumlu yanıt verirken geri kalan iki katılımcı ise olumsuz yönde yanıt vermiştir. Turizm faaliyeti geliştikçe yerel halkta turizme katılma isteği oluşmaktadır.

“*İsterim*” (*Ev pansiyonculuğu, Motel kurup işletmek, kamp için arazi kiralamak, yiyecek ürün satışı*) (Katılımcı 1, E, 26-34 yaş,
Diğer)

9.Sinop'a gelen turist profilini ağırlıklı olarak hangi grup oluşturmaktadır?

Araştırmaya katılan 6 katılımcı Sinop'a gelen turistlerin kısa süreli turistler olduğunu söylerken, 4 katılımcı ise gelen turistlerin günübirlikçi turistler olduğunu söylemektedir. Buradan anlaşılacağı üzere, Sinop'a gelen turistlerin genel olarak kısa süreli olarak geldiği gör÷lmektedir.

“*Günübirlikçi*” (Katılımcı 6, K, 18-25 yaş, Öğrenci)

10.Ziyaretlerin tüm haftaya yayılmasını ister misiniz?

Bu soruya cevap veren katılımcıların hepsi yani toplam 10 kişi ziyaretlerin tüm haftaya yayılması sorusuna olumlu yönde bir cevap vermiştir. Ziyaretlerin yayılması ekonomiyi güçlendirir, turizme canlılık katar, turistlerle tanışma ve farklı kültürleri tanıma imkânı sağlanmış olur. Bunun yanı sıra Sinop ekonomisi de güçlenir ve elde edilen gelirler sayesinde Sinop'un kalkınması daha kolay yolla sağlanmış olur. Esnaf, yöre halkı bu gelişmelerden olumlu yönde etkilenir. Bölgenin tanıtımı sağlanmış olur. Ziyaretler arttıkça gelen ziyaretçi sayısında da artışlar meydana gelebilir.

“ *Evet, turistik gelirlerin artmasına sebep olur*” (Katılımcı 4, K, 18-25 yaş, Öğrenci)

11.Sinop ilinde gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetlerin çevre sorunlarına sebep olduğunu düşünüyor musunuz?

Araştırmaya katılan katılımcıların %60'ı rekreasyonel faaliyetlerin çevre sorunlarına sebep olduğunu düşünmesine karşın, katılımcıların %40'ı rekreasyonel faaliyetlerin çevreyi kirletici etkisi olmadığı görüşündedir. Yerel halk özellikle rekreasyonel faaliyetlerin çevre kirliliğine neden olduğunu düşünmektedir.

“*Evet, çevre kirliliğine neden oluyor*” (Katılımcı 3, E, 26-34 yaş, İşçi)

12.Sinop'ta gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetlerin, Sinop İlinin geleneksel ve tarihi yapısına zarar verdiğini düşünüyor musunuz?

Araştırmaya katılan 10 katılımcıdan 8 katılımcı rekreasyonel faaliyetlerin Sinop'un geleneksel ve tarihi yapısına zarar vermediğini düşünürken, 2 katılımcı ise zarar verdiğini düşünmektedir. Katılımcılar genel olarak turistlerin saygılı ve sadece görmek istedikleri yerleri görmekle yetindiklerini söylemektedirler.

“Evet, şehrin taşıma kapasitesinden çok fazla turist geldiği için çevreye zarar veriyor” (Katılımcı 6, K, 18-25 yaş, Öğrenci)

13.Sinop İlinde gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetleri Sinop ilinin doğal, geleneksel ve tarihi yapısının korunmasında yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %90'ı rekreasyonel faaliyetlerin olumlu yönden etkisi olduğunu, %10'u ise olumlu yönden bir etkisi olmadığını düşünmektedir. Yerel halk rekreasyonel faaliyetlerin olmasından memnun olmaktadırlar.

“Hayır, daha fazla şekilde korunma yapılabilir. Şuanda zarar gören birçok yer vardır” (Katılımcı 6, K, 18-25 yaş, Öğrenci)

14.Sinop kalesinin UNESCO tarafından dünya mirası geçici listesine alınması, Sinop İlindeki turizm faaliyetlerini etkilediğini düşünüyor musunuz?

Bu soruya cevap veren 10 katılımcıdan 8-i Sinop kalesinin UNESCO dünya mirası geçici listesine alınmasının turistlerin ziyaretini olumlu yönde etkilediğini düşünmekte diğer 2 kişi ise pek fazla etkilemediği kanaatindedir. Olumlu cevap veren bireyler genellikle bunun Sinop'un tanıtımına fayda sağlayacağını düşünüyor çünkü UNESCO dünya genelinde bilinen bir kurutuluştur. Sinop kalesinin bu kurum tarafından dünya mirası geçici listesine eklenmesi her anlamda olumlu olacağı kanaatindedirler. Bunun turizm faaliyetlerini etkilemediğini düşünenler ise, fazla araştırma yapılmadığı için ve bunla beraber tanıtımda az olduğunu dile getirerek o kadar etki etmediğini bildirmişler.

“Turistlerin Sinop’u ziyaret etmesinde etkili ola bilir” (Katılımcı 9, K, 45-54 yaş, Diğer)

15.Sinop kalesinin UNESCO tarafından dünya miras geçici listesine alınması sizce en çok hangi alanda etkisini göstermiştir?

Araştırmaya katılan katılımcılardan 5 katılımcı Sinop kalesinin turistik anlamda daha fazla ilgi çekici hale geldiğini, 4 katılımcı mimari alanda restorasyon çalışmalarının arttırıldığını, 1 katılımcı ise tarihi sokak dokusunun korunmasının arttığını düşünmektedir.

“Tarihi sokak dokusunun korunması” (Katılımcı 10, E, 26-34 yaş, Esnaf)

Sinop İlindeki Esnafa Sorulan Sorular

1.Ziyaretçilerin Sinop iline gelmesinin temel sebebi sizce nedir?

Araştırmaya katılan toplam 10 katılımcıdan 3 katılımcı ziyaretçilerin Sinop’a gelme sebebinin deniz turizmi, 2 katılımcı doğal ve bozulmamış evre, 5 katılımcı ise doğal ve bozulmamış evre, tarihi ve kültürel değerler ve geleneksel mimari, deniz turizmi olduğunu söylemektedir. Bu nedenle Sinop’ta genel olarak tüm turizm alanlarına önem verilmesi gerektiği

vurgulanmaktadır. Bazı katılımcıların cevapları aşağıdaki gibidir.

“*Doğal ve bozulmamış çevre yapısı*” (Katılımcı 1, E, 26-34 yaş,
Otel/Pansiyon)

2. Ziyaretçiler ağırlıklı olarak hangi günlerde gelirler?

Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların tamamı ziyaretçilerin ağırlıklı olarak hafta sonları geldikleri görüşündedir. Katılımcılardan elde edilen verilere dayanarak Sinop’a gelen ziyaretçilerin genel olarak kısa süreli geldiklerini söyleyebiliriz.

“*Hafta sonu*” (Katılımcı 4, K, 26-34 yaş, Hediyelik eşya)

3.Sinop İlindeki turizm faaliyetlerinin ve rekreasyonel çeşitlenmenin artırılması Sinop esnafı açısından nasıl karşılanır?

Sinop ilindeki rekreasyonel faaliyetlerin ve turizmin çeşitlendirilmesin artırılması konusunda 10 katılımcının hepsinden olumlu yönde cevaplar alınmıştır. Turizm ve rekreasyonel faaliyetler artarsa ekonomi canlanır. Bölgeye gelen turist sayısında bir artış gözlenir. Maddi ve manevi açıdan Sinop

iline ve Sinop'ta bulunan esnaflara katkı sağlar. Bunun yanı sıra genç kesimin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından olumlu katkılar sağlamaktadır. Katılımcılardan bir kısmı rekreasyonel faaliyetler çeşitlenirse turist sayısının da buna oranla artacağı yorumunu yapmıştır. Görüşme yapılan diğer katılımcılar ise yine olumlu yönde bir yorum yapmış ve esnafa gelir sağlanacağından ve aynı zamanda bölgeye gelir getireceği yorumunu yapmıştır.

“ Turist potansiyeli artar ve esnaf kazanır” (Katılımcı
10, E, 18-25 yaş, Restoran/kafe)

4.Sinop İlinde turizm faaliyetlerinin ve rekreasyonel çeşitlenmenin arttırılmasını sağlayacak görevi kim üstlenmelidir?

Bu soruya cevap veren 10 katılımcıdan 2'si Belediye, 2'si İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2'si Valilik, 2'si kendi fikirlerini bildirmişler. 1 kişi Sinop halkı diğer 1 kişi ise Sinop'taki yerel sivil toplum kuruluşları şikkını seçmiştir. Katılımcıların verdikleri bu cevaplarda genellikle insanların turizm ve rekreasyonel faaliyetle ilgili belirtilen cevaplarının çoğunun uygun olduğu sadece seçtikleri şıklardaki kurum ve kuruluşların daha fazla aktif rol alması gerektiğini

bildirmişlerdir. Kendi fikrini bildiren katılımcılar da ilgili kurumların yanı sıra halkında katılımın olumlu olacağına altını çizmişlerdir.

‘‘İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’’ (Katılımcı 2, K, 55
ve üstü yaş, Yerel gıda)

5.Sinop İlindeki olan ekonomik (esnaf) çeşitliğin ziyaretçileri karşılama açısından yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu soruya cevap veren 10 katılımcıdan 7-si Sinop'taki ekonomik (esnaf) çeşitliliğin ziyaretçileri karşılama açısından yeterli olmadığı kanaatinde diğer 3 kişi ise yeterli olduğunu söylemektedir. Sinop'ta ekonomik (esnaf) çeşitliliğinin yeterli olmadığını bildiren bireyler, Sinop'taki esnafın yeterli olmadığı, pahalı olduğu, alt yapının eksik olması, yiyecek işletmelerinin kalitesine vurgu yapmış ve bununla beraber bazı esnafın ziyaretçilere karşı olan iletişimindeki olumsuz taraflarında dile getirmişlerdir. Ekonomik (esnaf) çeşitliliğin yeterli olduğu kanaatinde olan katılımcılar ise genellikle şehrin küçük olduğunu söyleyerek şu anlık buradaki esnafın yeterli olduğunu ama gelecekte daha fazla çeşitliliğe ihtiyaç duyula bileceğini bildirmişlerdir

“Yeterli olduğunu düşünmüyorum çünkü ziyaretçilerin ihtiyacını karşılayacak kadar çeşitlilik yok” (Katılımcı 1, E, 26-34 yaş, Otel/Pansiyon)

6.Ziyaretçi sayısını arttırmak için neler yapılmalıdır?

Araştırmaya katılan katılımcılardan 3 katılımcı ziyaretçilerin sayısını arttırmak için alternatif turizm etkinliklerinin çoğaltılması gerektiğine, 2 katılımcı hizmet kalitesi ve sayısının artırılması gerektiğine, 5 katılımcı ise diğer nedenler seçeneğine vurgu yapmış ve kendileri açısından yapılmasını gerekli gördükleri düşüncelerini ankette belirtmişlerdir. Katılımcılar genellikle alternatif turizm faaliyetlerinin artırılması gerektiği aynı zamanda altyapı, tanıtım azlığı vb. sorunların giderilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır. Bazı katılımcıların cevapları aşağıda gösterildiği gibidir.

“Tanıtımla beraber altyapı, hizmet kalitesinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Turizm rehberliği, levha ve yönlendirme eksikliği bulunmaktadır” (Katılımcı 5, K, 45-54 yaş, Restoran/Kafe)

7. Ziyaretçi sayısının arttırılması Sinop esnafını hangi anlamda daha çok etkiler?

Bu soruya cevap veren 10 kişiden 9-u ziyaretçi sayısının artmasının hem Sinop Esnafı hem de Sinop İli için olumlu olacağını bildirmişlerdir. Bu olumlu gelişmeler genellikle esnaftaki alışverişin daha da canlanacağı ekonominin gelişeceği, maddi ve manevi ilerlemeye sebep olacağı ve s. Olguları örnek olarak göstermişlerdir. Ziyaretçi sayısının arttırılması Sinop esnafını olumsuz yönde etkiler olarak cevap veren birey ise bunu yetersiz alt yapının olması ile alakalandırmıştır.

“ Hem ekonomi açısından hem de hizmet kalitesi açısından olumlu ola bilir” (Katılımcı 1, E, 26-34 yaş, Otel/Pansiyon)

8.Sinop İlinde başka bir yatırım planınız var mı?

Katılımcıların %80'i yeni bir yatırım planının olmadığını, %20'si ise yeni yatırım planlarının olduğunu söylemektedir. Katılımcılar yılın her döneminde turist gelmemesi, potansiyelin olmaması nedeniyle yeni yatırım planı yapmadıklarını vurgulamaktadırlar. Yatırım planı olan

katılımcılar ise nüfustan dolayı ve öğrencilere yönelik olarak yeni yatırım planlarının olduklarını söylemektedirler.

“Düşünmüyorum. Sinop’ta yılın bütün aylarında turistler gelmemektedir. Kazancımın düşük olacağı sebebinden tercih etmem” (Katılımcı 7, E, 35-44 yaş, Restoran/Kafe)

9.Sinop İlinde yatırım alanlarının artış göstermesi Sinop esnafını sizce en çok hangi alanda etkiler?

Araştırmaya katılan toplam 10 katılımcıdan 1 katılımcı yatırım alanlarının artış göstermesi sonucu yöresel ürünlerin çeşitlerinin ve kalitesinin arttığını, 7 katılımcı rekabet gücünün arttıracağını söylemektedir. İki katılımcı ise bu konu ile ilgili kendi düşüncelerini ankette gerekli alanda belirtmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilere dayanarak yatırımların artması genel olarak rekabetin artmasına neden olacaktır sonucuna varılmaktadır.

“Rekabet gücünü artırır” (Katılımcı 8, K, 45-54 yaş, Hediyelik eşya)

10.Sinopta gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin, çevre sorunlarına neden olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu soruyu cevaplayan toplamda 10 kişiden 6-sı Sinop'ta gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin çevre sorununa neden olduğunu, geri kalan 4 kişi ise bu faaliyetlerin çevre sorunlarına sebep olmadığı kanaatindedir. Soruna sebep olduğunu düşünen bireyler genellikle çevre bilinci olgusuna dikkat çekerek bu bilince sahip olmayan ziyaretçilerin özellikle çöp konusundaki sorumsuzluklarına değinmişler. Bundan başka bu soruda da bazı alt yapı yetersizliği araba park mekânlarının azlığı sebebiyle de dediğimiz bu çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olan olgular sırasında göstermişlerdir. Diğer tarafta ise çevre kirliliğine sebep olmadığını düşünen bireyler başka bir önemli konulardan olan eğer bu kirlilik varsa bunu yerli turistler daha fazla yapıyordur gibi yorumlarda bulunmuşlar.

“Trafik sorunu yaşanıyor ve çevre kirliliği” (Katılımcı 4, K, 26-34 yaş, Hediyelik eşya)

11.Sinop İlinde gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin, Sinop'un geleneksel ve tarihi yapısına zarar verdiğini düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %90'ı turizm faaliyetlerinin Sinop'un geleneksel ve tarihi yapısına zarar vermediğini düşünmektedir.

Katılımcıların %10'u ise turizm faaliyetlerinin Sinop'un geleneksel ve tarihi yapısına zarar verdiğini düşünmektedir. Katılımcılar genel olarak tarihi yapıların yeterli düzeyde korunduğu görüşündedir.

“Bir zararı olduğunu düşünmüyorum. Kontrol altına alırsa iyi olur” (Katılımcı 8, K, 45-54 yaş, Hediyelik eşya)

12.Sinop İlinde gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetlerin, Sinop İlinin doğal, geleneksel ve tarihi yapısının korunmasında yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?

Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların %60'ı gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetlerin yararlı olmadığı, katılımcıların %40'ı ise gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetlerin yararlı olduğu görüşündedir. Gerçekleştirilen faaliyetlerin yararlı olmadığını söyleyen katılımcılar, yapılan bu faaliyetlerin plansız olarak yapılmasına vurgu yapmaktadır. Gerçekleştirilen faaliyetlerin yararlı olduğunu düşünen katılımcılar ise bu faaliyetler sonucu tarihi eserlerin korunmasının yaygınlaşacağı görüşündedir.

“Hayır. Çünkü bu faaliyetler planlı bir şekilde düzenlenmiyor” (Katılımcı 1, E, 26-34 yaş, Otel/Pansiyon)

Sinop'a Gelen Ziyaretçilere Sorulan Sorular

1. Sinop ilini tercih etme sebebiniz nedir?

Bu soruya cevap veren ziyaretçilerden 5 kişi doğal güzellikler şikkını seçmiş, 2 kişi tarihi ve kültürel değerler 2 kişi diğer 1 kişi ise yöresel ürünler olarak seçimini göstermiştir. Bu soruya verilen cevaplara esasen söyleye biliriz ki, Sinop'u ziyaret eden bireyler genellikle Sinop'un doğal güzellikleri için bu şehri tercih etmekte. Daha sonrasında ise tarihi ve kültürel değerler diğer ve yöresel ürünler gelmektedir. Sinop'un sahip olduğu doğal güzellikleri, şehrin tarihi yapısı ile harmonik bir şekilde kendine özgün bir bakış açısı kazandırmış ve bu etken turistleri Sinop'a çeken önemli özelliklerden biridir.

"Doğal güzellikler" (Katılımcı 1,E, 45-54 yaş, Memur)

2.Sinop İlinde turistik ve rekreatif amaçlı katıldığınız en önemli faaliyet hangisidir?

Bu araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden 5-i Sinop İlinde turistik ve rekreatif amaçlı katılan en önemli faaliyet sorusuna piknik yapmak olarak belirtmiş. 3 katılımcı ise bu soruya doğayı inceleme olarak cevaplamış. 1 katılımcı doğa yürüyüşü 1 katılımcı ise diğer şikkını belirterek deniz

yorumunda bulunmuştur. Bütün bu cevapları kısa bir şekilde özetleyecek olursak ziyaretçiler genel anlamıyla doğayla tabiatla iç içe olmayı ve doğanın koynunda piknik yapmayı daha çok sevdikleri ve bu amaçla turistik ve rekreatif faaliyetlere katıldıkları görülmektedir.

“Piknik yapma” (Katılımcı 2, E, 18-25 yaş, Diğer)

3.Sinop İlinde rekreasyonel ve turistik faaliyetlerden yeteri kadar yararlına biliyor musunuz?

Bu soruya cevap veren ziyaretçilerden 8 kişi Sinop ta rekreasyonel ve turistik faaliyetlerden yeteri kadar yararlına bilmediği kanaatindedir. Diğer 2 kişi ise yeteri kadar yararlandıkları fikrindedir. Bu anlamda turistik ve rekreasyonel faaliyetlerden yeteri kadar yararlına bilmediğini söyleyen bireyler genellikle ulaşım imkânlarının zayıflığını, sonra Sinop'ta yapılan rekreatif ve turizm faaliyetlerine özen gösterilmemesi ve rekreatif etkinliklerin az olması gibi olguları bildirmişler. Diğer tarafta ise ziyaretçiler olanakları kullana bildikleri kanaatindedir.

“Hayır, çünkü yeteri kadar rekreatif yönde bir etkinlik yok”

(Katılımcı 10, K, 45-54 yaş, İşçi)

4. Hangi sıklıkla geliyorsunuz?

Katılımcılardan 4-ü bu soruya haftada bir kez olarak belirtmiş diğer 3 kişi yılda birkaç kez, 2 kişi ilk kez 1 kişi ise ayda 1 kez olarak nitelendirmiş. Katılımcılardan elde edilen sonuçları kısa bir şekilde yorumlanacak olursa eğer ziyaretçilerin Sinop'a genellikle haftada 1 ve yılda birkaç kez gelmekte olduğu kanaati ortaya çıkmış olacaktır.

“ *Haftada bir sefer*” (Katılımcı 1,E, 45-54 yaş, Memur)

5.Sinop İlinin rekreatif alan olarak istenilen düzeyde değerlendirildiğini düşünüyor musun?

Bu soruya cevap veren katılımcılardan 6-sı Sinop İlinin rekreatif olarak yeterli düzeyde değerlendirile bildiği kanaatinde. Diğer taraftan 4 kişi istenilen düzeyde yararlanı bilmediği kanaatinde. Soruya evet diye cevap veren katılımcılar genellikle Sinop'ta dinlenme gezme ve bu gibi faaliyetler için her bir imkâna sahip olduğunu bildiriyor. İstenilen düzeyde değerlendirilmediği görüşünde olan bireyler ise potansiyele sahip olduğu ama yapılacak belirli bir çalışma gerekliliğini bildirmişler.

“ Evet, çünkü şehre yakın alanlarda dinlenme, gezme ve bunun gibi herhangi bir faaliyete yapma konusunda imkân sağlanmaktadır” (Katılımcı 5, K, 18-25 yaş, Diğer)

6. Alternatif rekreasyonel alanların geliştirilebileceğini düşünüyor musunuz? (Önerileriniz nelerdir?)

Bu soruya cevap veren 10 ziyaretçiden 5-i alternatif rekreasyonel alanların geliştirileceğine karşı olumlu yönde cevap vermiş diğer 5 kişi ise geliştirilmeyeceği kanaatindedir. Alternatif rekreasyonel alanların geliştirilebileceği kanaatinde olan katılımcılar genellikle Sinop'ta eğlence merkezlerinin dehada atması ve çeşitlenmesi, diğer alternatiflerin gözden geçirilmesi ve genişlendirilmesi için Sinop'un uygun bir yapıya sahip olduğu kanaatindedir. Diğer tarafta ise buna katılmayan ziyaretçiler ise potansiyelin zaten kullanıldığını ve Sinop'un halkının bazı yapılacak bu gibi alanların geliştirilmesine fazla önem vermedikleri düşüncesindedir.

“Sahil biraz daha genişletilebilir ve eğlence merkezlerinde artarsa ve çeşitlenirse daha iyi olur” (Katılımcı 3, E, 18-25 yaş, Diğer)

7. Sinop ilinde koruma altına alınmasını düşündüğünüz değerler var mı?

Araştırma kapsamında düzenlenen anket sonucuna göre bu soruya verilen cevaplar genel olarak "evet" yönündedir. Görüşme yapılan kişilerden 9 tanesi evet, bir tanesi ise hayır cevabını vermiştir. Evet diyen katılımcılar genel olarak tarihi yapıların korunması gerektiği, gemi enkazlarının korunması gerektiği, eski binalara yeteri kadar özen gösterilmediği yönünde cevaplar vermişlerdir. Bir kişi ise, Sinop'ta bulunan değerlerin ve korunması gereken yapıların yeteri kadar korunduğu görüşünü dile getirmiştir. Genel anlamda bakıldığında ziyaretçiler Sinop'un sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına daha da özen gösterilmesini ve bu tarihi değerlere gereken değerin verilmesinin Sinop iline olumlu yönde katkı sağlayacağını düşünmektedirler.

" Tarihi evler, konaklar, kale vs. bunun gibi mekânlara daha iyi koruna bilir" (Katılımcı 9, K, 18-25, Esnaf)

8.Sinop İlinde var olan tarihi ve kültürel değerlerin yeterince korunabildiğini düşünüyor musunuz?

Araştırmaya katılan katılımcılardan 3 katılımcı tarihi ve kültürel değerlerin yeterince korunabildiğini düşünmektedir. Fakat 7 katılımcı tarihi ve kültürel değerlerin yeterince korunmadığını düşünmektedir. Katılımcılar genel olarak tarihi değerlerin yeterli düzeyde korunmadığını düşünmektedir.

“Hayır” (Katılımcı 5, K, 18-25 yaş, Diğer)

9. Sinop Kalesinin UNESCO tarafından Dünya miras geçici listesine eklenmesi sizin burayı ziyaret etmenizde etkili oldu mu?

Katılımcıların % 80’i hayır cevabını verirken, %20’si evet cevabını vermiştir. Yani buradan şöyle bir sonuç çıkarılabilir: Sinop Kalesinin Dünya miras geçici listesine eklenmesinin ziyaretçilerin Sinop ilini ziyaret etmelerine pek bir etkisi olmamıştır.

“ Hayır” (Katılımcı 2, E, 18-25 yaş, Diğer)

10. Sinop kalesinin UNESCO tarafından dünya miras geçici listesine alınması sizce en çok hangi alanda etkisini göstermiştir?

Araştırmaya katılan toplam 10 katılımcıdan 4 katılımcı Sinop kalesinin turistik anlamda daha fazla ilgi çekici hale geldiğini, 4 katılımcı tarihi sokak dokusunun korunması üzerine olumlu etki ettiğini, 1 katılımcı mimari alanda restorasyon çalışmalarının arttırıldığını, 1 katılımcı ise doğal çevrenin güzelleştirilmesi üzerine olumlu etki ettiğini söylemektedir. Katılımcılardan elde edilen verilere dayanarak Sinop kalesinin UNESCO dünya miras geçici listesine eklenmesinin olumlu etkilerinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

“Turistik alanda daha fazla ilgi çekici hale gelmiştir”

(Katılımcı 1, E, 45-54 yaş, Memur)

11. Sinop İlinde dikkatinizi çeken en önemli sorun sizce nedir?

Katılımcılardan 8 katılımcı Sinop’ta hızlı ve plansız yapılanma olduğunu, 1 katılımcı ulaşım güçlüğü olduğunu, 1 katılımcı ise bu konuda belirtilen şıklar dışında bir düşüncesi olduğunu belirtmiş ve bu düşüncelerini ankette gerekli olan alanda

yazmıştır. Sinop'ta genel olarak plansız bir yapılanmanın olduğu görülmekte ve bu durum gelen ziyaretçileri rahatsız etmektedir.

“Yerli halkın turistlere karşı saygılı davranmaması”

(Katılımcı 3, E, 18-25 yaş, Diğer)

12. Yerel halkın ve esnafın ziyaretçilere karşı yaklaşımı dikkate aldığınızda Sinop İline tekrar gelmeniz üzerinde bir etkide bulunacağını düşünüyor musunuz?

Bu soruya cevap veren 10 katılımcıdan 6-sı olumlu yönde cevap vermiş yani Sinop'taki esnafın ve yerel halkın turistlere karşı yaklaşımında memnun ve tekrar gelmeleri için sebeplerden biri. Diğer taraftan ise 4 kişi olumsuz yönde cevap veren bireyler burada genellikle turizm için önemli konularda biri olan işin sosyolojik boyutunu ele almış ve Sinop takı yerel halkın ve özellikle esnafın bu anlamda daha dikkatli ve saygılı olması gerektiğini bildirmişlerdir. Genel anlamıyla bakıldığında her sektör için önemli faktörlerden bir olan insan ilişkileri turizm içinde aynı değere sahiptir çünkü hizmet alan taraf insandır ve çoğu zaman ona hizmet verende insandır.

“Esnaf ve yerel halk insanlara ilgili fakat ev kirası, alım gücü çok pahalı ve pahalı bir yaşam sunuyor. Yemek konusunda da

*aynı durum var. Her şey çok pahalı yine de doğal tarihi
güzellikleri ve iyi insanları burayı çekici kılıyor'' (Katılımcı 5,
K, 18-25 yaş, Diğer)*

13. Sinop İlinde turizmin geliştirilmesi için öncelikli olarak yapılması gereken sizce nedir?

Katılımcıların %70'i hizmet alanlarının çeşitlendirilmesi gerektiğini, %20'si köyler arası ulaşım olanaklarının artırılması gerektiğini, katılımcıların %10'u ise tanıtım ve reklam konusunda geliştirme yapılması gerektiğini düşünmektedir. Elde edilen verilere dayanarak Sinop'ta hizmet çeşitliliğinin az olduğu tanıtım ve ulaşım konusunda sıkıntılar olduğu görülmektedir.

*“Hizmet alanlarının çeşitlendirilmesi” (Katılımcı 4, E, 35-44
yaş, Diğer)*

14. Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Anketin sonunda katılımcılara eklemek istediği bir şey olup olmadığı sorulmuş ve 5 katılımcı ekleyecek bir şey olmadığını söylerken, 5 katılımcı ise kendi düşüncelerini ankette ilgili alanda belirtmiştir.

“Sinop çok güzel bir şehir. İnsanın yaşamak istediği bir yer. Fakat hayat çok pahalı. İş imkânları sunulmalı, geçime destek verilmeli, turistlere kolaylık sağlanmalı” (Katılımcı 5, K, 18-25 yaş, Diğer)

4. Tartışma

Yapılan araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, ortaya çıkan sonuçlar incelenecek olursa katılımcıların genel çoğunluğu Sinop’un mevcut turizm imkânlarını yeterli düzeyde bulmamaktadır. Kapasiteye sahip bir şehir olduğu fakat bazı alt yapı ve tanıtım sorunlarının varlığına değinilmektedir. Buna karşın bir kısmı ise mevcut imkânların yeterli olduğu kanaatindedir.

Bundan başka katılımcılar Sinop ilinde turistik faaliyetlerin yapılmasında ve geliştirilmesinde genel olarak görevi İl Turizm Müdürlüğünün üstlenmesini bazı katılımcılar Belediyenin bazı katılımcılar ise yerel sivil toplum kuruluşlarının üstlenmesini bildirmişlerdir.

Yapılan rekreatif faaliyetlerin ağırlıklı olarak çevre sorunlarına sahip olduğunu bildiren katılımcılara karşın bazı katılımcılar işse hiçbir sorunun olmadığını bildirmişlerdir.

Ziyaretçi sayısının artırılması konusunda ise ağırlıklı olarak tanıtım ve alt yapı üzerinde duran katılımcılar bu sorunların çözülmesi ile birlikte birçok ilerleyiş elde olacağını söylemişlerdir. Bundan başka bazı bireyler ise temel olarak kalite üzerinde durmuş ana sorunun bu olduğunu bildirmişlerdir. Kalitenin artırılması bu anlamda yeterli derecede etkili olacağını ve beraberinde turist sayısının da artmasına önemli etki göstereceğini bildirmişlerdir.

Sinop İlinde rekreasyonel ve turistik faaliyetlerden yeteri kadar yararlanma konusunda ise bireyler genel olarak yararlanamadığını bildirmişler imkânlar sağlanırsa daha fazla yararlanma şansının olduğunu söylemişlerdir. Çok az katılımcı ise yeterli düzeyde yararlandığını ifade etmiştir.

Alternatif rekreasyonel alanların geliştirilebileceği konusunda katılımcılar deniz ve tarihi kültürel kapsamda birçok faaliyetlerin yapılabileceği fikrinde fakat bununla beraber bazı katılımcılar özellikle yerel halkın bu konuda isteksiz olduğunu söylemişlerdir. Bundan diğer bireyler her şeyin yeterli düzeyde kullanıldığı kanaatindedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Sinop ilinin turizm potansiyelinin belirlenmesi ve bu potansiyelin kentsel rekreasyon açısından değerlendirilmesi başlığı adı altında yapılmış bu çalışmada her geçen gün daha da gelişmekte olan Sinop turizminin temelini teşkil eden faktörlerin ortaya çıkarılması, bu faktörlerin katılımcılar tarafından farklı boyutlarda ele alınması ve ele alınan bu özelliklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Sonrasında ise turizm kavramı ile bir çok yönden bağlantılı teşkil eden rekreasyon kavramının da ele alınarak Sinop'un kentsel rekreasyon olanakları üzerinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışma alanını oluşturan Sinop ilinde 3 ayrı grup çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Bu gruplar; Sinop'a gelen ziyaretçiler, yerli halk ve esnaf'tan oluşmaktadır. Çalışma kapsamına dâhil edilen grupların her birine aynı anket uygulanmış ve kişilerin turizme ve rekreasyona olan bakış açıları, bununla birlikte Sinop iline gelen turistlere bakış açıları değerlendirilmiş ve turistik açıdan ne gibi olanakların sağlanacağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Her bir grup anketleri kendi bakış açısıyla değerlendirip yorumlamıştır. Bu anket sonuçlarına göre Sinop ilinin turizm değerleri ön plana

çıkarılmaya ve aynı zamanda bu değerlerin korunmasına ve gözetilmesine yönelik çalışmaların da öne sürülmesine ön ayak olunmuştur.

Sinop ilindeki turizm potansiyelinin yüksek olması ve aynı zamanda rekreatif etkinlikler için de gerekli ortamın olmasına rağmen turistik ve rekreatif etkinliklerden yeteri kadar yararlanılmadığı belirlenmiştir. Bu anlamda konu üzerine yoğunlaşarak yapılacak olan alternatif faaliyetlerin olumlu sonuçlar ortaya koyacağı da tespit edilmiştir. Tüm bunların yanı sıra Sinop iline gelen ziyaretçi sayısının arttırılması ve ildeki turizmin gelişmesine yönelik bazı eksiklikler dile getirilmiştir. Buna bağlı olarak bazı öneriler de mevcuttur. Bu öneriler arasında özellikle hizmet alanlarının genişletilmesi ve çeşitlendirilmesi, reklam ve tanıtım faaliyetlerinin arttırılması, turistik açıdan çekiciliği bulunan bölgelere veya yerleşkelere ulaşım hizmetlerinin yoğunlaşması gerektiği dikkat çekilmesi gereken önemli konular arasındadır.

Sinop'ta turizm kapsamında alternatif faaliyetlerin çeşitlendirilmesi yönünde yat turizmi, 50 yaş üstü turizmi ve bağlantılı olarak farklı bisiklet turlarının yapılması Sinop ilinde turizmin gelişmesine katkı sağlayacak ve ile gelen ziyaretçi

sayısında artış olmasına da yardımcı olacaktır. Yapılacak alternatif faaliyetlerin hayata geçirilmesinde veya geliştirilmesinde hiçbir sorunla karşılaşmayacağı da katılımcıların yorumları esnasında dile getirdikleri bir diğer önemli faktördür.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Sinop ilinde mevcut sorunlar içerisinde en fazla dile getirilen sorunların düzensiz yapılanma, altyapı yetersizliği ve ulaşım olduğu saptanmıştır.

İlde bulunan denizin, doğal güzelliklerin, tarihi ve kültürel değerlerin ziyaretçiler için önemli çekim faktörleri arasında yer aldığı belirtilmiştir.

Turistik faaliyetlerin sadece belirli bir dönem, buna ithafen sadece yazın olması, alt yapı yetersizliği, ulaşım sorunu ve taşıma kapasitesi gibi sorunları beraberinde getireceği için Sinop esnafı yeni yatırım planına sıcak bakmamaktadır.

Araştırma sonuçlarında dile getirilen bir diğer husus Sinop'ta turizmin geliştirilmesi görevini İl Kültür Turizm Müdürlüğünün üstlenmesi gerektiğinin belirtilmesidir. Fakat bununla birlikte turizmin gelişimi için sadece devlet kurumları

değil aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarının ve halkın da hep beraber koordinasyon içinde çalışması gerektiği ve Sinop ili için bu gelişmeye toplu olarak katkıda bulunulması gerektiği katılımcılar tarafından dile getirilen konulardan biridir.

Turistik faaliyetlerin ağırlıklı olarak haftada 1 kez yapıldığı sonucu saptanmıştır. Genellikle günübirlikçi profilini oluşturan bu ziyaretler, Sinop'taki turistik faaliyetlere öncülük etmektedir. Sinop'ta yaşayan yerel halkın bu ziyaretlerin tüm haftaya yayılması gerektiğini istemekte olduğu gözlemlenmiş ve yapılan ziyaretlerin arttığı, bütün haftaya yayıldığı takdirde ekonomik, aynı zamanda kültürel anlamda gelişmeye de katkı sağlayacağı sonucu belirlenmiştir.

Dile getirilmesi gereken bir diğer önemli faktör Sinop'ta yapılan turistik faaliyetlerin Sinop'un tarihsel, kültürel yapısında herhangi bir zarar meydana getirmediği ve bir sorun teşkil etmediğidir.

Sinop'un sahip olduğu esnaf çeşitliliğinin ziyaretçileri karşılama açısından yetersiz olduğu ve bu anlamda çeşitliliğin artması gerektiği belirtilmiştir. Nitekim esnaf çeşitliliğinin arttırılması bölgeye gelen ziyaretçilerin karşılanması aynı zamanda gelen ziyaretçilere gerekli özenin gösterilmesi ve

fiyatların azalması, kalitenin artması yönünden katkı sağlayacağı belirlenmiştir. Esnaf çeşitliliğinin bölgeye her anlamda katkı sağlayacağından söz edilebilir.

Sinop İlinde turizmin daha da gelişimini sağlamak amacıyla belirtilen sorunların ortadan kaldırılması, özellikle yetersiz altyapı, plansız yapılan yerleşkeler, mevcut otopark sorunları, pahalılık, tanıtımın az olması bu ve bunun gibi sorunların çözülmesi Sinop ili için faydalı olacaktır.

Son olarak Sinop'ta mevcut turistik olanakların özellikle de yiyecek içecek ve konaklama sektörlerinde çeşitliliğin artırılması da gelişim anlamında fiyatların azalmasında ve hizmet kalitesinin artmasını olumlu anlamda etkileyen faktörler arasındadır. Gösterilen bu ve bu gibi sorunların ortadan kalkması ile ortaya çıkacak turistik artış ve bununla beraber gelirin artması da refah seviyesini yükseltecektir. Bu anlamda halkın ve esnafın turistik faaliyetlere teşvik edilmesi üzerinde durulması gereken konulardan biridir.

Yapılacak faaliyetlerin özellikle çevreyle uyumlu bir şekilde hayata geçirilmesine ve bu faaliyetlerin kalıcı ve sürdürülebilir olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Sinop için alınacak kararların oluşturulması aşamasında halka danışılmalı ve görüşlerinin alınması gerekmektedir. Bu noktada devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve diğer tüm kuruluşların birlikte çalışması ve yapılan çalışmaların da hayata geçirilmesi önem arz eden konuların başında gelmektedir.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, O. (1990). *Rekreasyon ve Turizm İstanbul'un Rekreasyon Potansiyeli*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bahar, O. (2000). *Turizm Talebini Etkileyen Faktörler ve Bu Faktörlerin Güney Ege Turizmi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Birinci M. C. (2018). *Boş Zaman Motivasyonu ve Davranışsal Niyet İlişkisinde Boş Zaman Tatminin Aracılık Etkisi Rekreasyonel Hizmet kalitesinin Düzenleyici Rolü: Rekreasyonel Kayak Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, S. (2015). *Yerli Turistlerin Pazarlamasına Yönelik Talep Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Yeniden Satın Alma Davranışlarına Etkisi: Sinop İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dülgerbaki, T. (2005). *Eski Türklerde Uygulanan Serbest Zaman Etkinlikleri Ve Spor*. Kocaeli: Graphic House yayınları.
- Gül, T. ve ark. (2014). *Rekreasyona Giriş*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gülbahçe, Ö. (1996). *Boş Zamanları Değerlendirme Alışkanlıkları*. Yüksek Lisans tezi. Erzurum: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, Y. (2016). *Kültürel Miras Açısından İnanç Turizmi: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökçe, H. (2015). *Rekreasyonel Etkinliklerin Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Bireylerin Öz-Yeterlilik Sınav Kaygısı Ve Serbest Zaman Doyum Düzeyleri Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Haddadzadehendou, F. (2013). *Turizm Destinasyonlarının Etkin Yönetimi Ve Etkileyen Faktörler: Turizm Sektöründe Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kazancı, E. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Şekilleri İle Kariyer Seçimleri Arasındaki İlişki: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıran Ö. (2018). *Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop*. Ankara: Berikan Yayın Evi.
- Maviş Ş. (2012). *Türkiye'nin En Kuzeyindeki Cennet Sinop*. İstanbul: Nakış Ofset Yayın Evi.
- Nüfus Müdürlüğü (<https://www.nufusu.com/il/sinop-nufusu>).
Erişim tarihi: 25.01.2019
- Öz, E. K. (2014). *Otellerde Sunulan Rekreasyon Hizmetlerinin Müşteri olan Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, C. (2007). *Sinop'un Toplumsal Yapısı*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Sivil, İ. H. (2007). *Avrupa Birliği Turizm Politikaları ve Türkiye Turizmi*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, C. (2017). *Yavaş Turizm ve Yavaş Turist: Cittaslow Seferihisar’da Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Batman: Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tok, Z. (2010). *Sinop Yarımadası ve Yakın Çevresinin Turizm Coğrafyası*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ulu, E. A. (2010). *Türkiye’de Turizm Sektörünün Ekonomik Etkileri ve Avrupa Birliği Sürecinde Turizm Politikalarına Alternatif Yaklaşımlar*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BÖLÜM 4:

TÜRKİYE'NİN HELAL TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Öğr. Gör. Dr. Abdullah TARINÇ¹
Dr. Öğr. Üyesi Gülsün YILDIRIM²
Doç. Dr. Ceyhun Çağlar KILINÇ³

---

¹ Selçuk Üniversitesi, Akşehir Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkrâm Hizmetleri, Konya, Türkiye. tarinc@selcuk.edu.tr

² Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Ardeşen Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Rize, Türkiye. gulsun.yildirim@erdogan.edu.tr

³ Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği, Antalya, Türkiye. ceyhunkilinc@gmail.com

GİRİŞ

Turizm endüstrisi dinamikliği, benzersizliği ve dayanıklılığı, dünyada meydana gelen terör, savaş, hastalıklar veya krizler gibi olumsuz olaylara rağmen devamlı olarak büyüdüğünü gösteren veriler ile desteklenmektedir. Uluslararası turist sayısı 2018 yılında dünya genelinde %7 oranında artarak 1,4 milyar kişi ile rekor seviyeye ulaşmıştır. Uluslararası turizm gelirleri 2018 yılında 1,7 trilyon USD olarak gerçekleşmiş ve 2019 yılında ise %3-4 arasında büyüme beklenmektedir.

Turizm endüstrisi, müşteri hizmetleri ve memnuniyet ile ilgili konuk deneyimlerine büyük ölçüde bağımlıdır. Son yıllarda, dünyadaki Helal turizm pazarında uluslararası hareketlerin sayısında artış yaşanmıştır. Müslümanların seyahat harcamaları 2017 yılında 177 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiş ve 2023 yılında 274 milyar ABD doları olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (Reuters ve Standard, 2019: 55). Aynı zamanda Euromonitor International'a göre helal ambalajlı yiyecek ve içecek küresel endüstrisi 2017 yılı için 55 milyar dolarlık pazar büyüklüğüne sahiptir ve her yıl %5 büyümesi beklenmektedir (euromonitor.com, 2018).

Genel olarak, yakın geçmişte yapılan Müslüman seyahatleri Mekke ve Medine gibi hac merkezlerine yapılan tur paketleriyle sınırlı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile Müslüman seyahat pazarı, bu dini merkezlere hac gezisi paketinde uzmanlaşmış seyahat acentaları tarafından yönetilmektedir. Bununla birlikte, dünyayı keşfetmek için Müslüman gezginler arasında yurtdışı tatil eğiliminin artmasıyla Helal turizmine ilişkin yeni fırsatlar ortaya çıkmıştır.

Dünya'daki Müslümanlar, inançlarına saygı duyan ve gereksinimlerini karşılayan ortamlarda tatil yapmak istemektedirler. Bu tür endişeler restoran ve otellerde helal yiyecek temin etmekten, ibadet odaları içeren konaklama birimleri, yüzme havuzları ve plajlarda aile dostu tesislerin yanı sıra ayrılmış olan tatil köyleri gibi daha çeşitli olanaklara kadar çeşitlilik göstermektedir.

Helal turizminin potansiyelini keşfetmek amacıyla, bazı ülkelerdeki otelciler, İslami inançlara göre oluşturulmuş fırsatlar sunarak Helal hizmet arayan turistleri çekmek için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır. Seyahat kolaylığı ve satın alınabilirlik gibi faktörler Müslüman turist sayısının artmasını

sağlamakta ve böylece Helal turizminin yükselişine katkı sağlamaktadır (Mohsin vd., 2016: 138).

Günümüzde havayollarında ağırlama hizmetleri, oteller ve yemek servisleri Helal turizm ilgili yeni ve hızlı gelişen ürünlerdir. Helal turizm, İslam'ın değerlerine bağlı kalan turizm türüdür. Müslümanlara yönelik tasarlanan ve yönlendirilen tüm ürün geliştirme ve pazarlama çabaları hem turizm endüstrisinin hem de akademik araştırmacıların dikkatlerini çektiği görülmektedir (Mohsin vd., 2016: 138).

1. HELAL TURİZM

Din, hem bireyler hem de toplum için insanların tutumları, değerleri ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahip olan en yaygın ve etkili sosyal kurumlardan biridir. Dini değerlerin ve inançların tabular ve yükümlülüklerle veya kültür ve topluma etkisi ile ritüel ve sembolik olarak insan davranışını etkilediği bilinmektedir. Din ile ilgili uygulamalar çoğu zaman insanların yaşadığı önemli yaşam geçişlerini etkilemede, kendileri için önemli olan değerlerde, toplumsal konularda kamuoyunu şekillendirmede, tüketim ile ilgili uygun ve yasaklı ürünler konusunda ve günlük yaşamla ilgili birçok başka

yönden insanlar açısından önemli bir rol oynamaktadır. Ancak bu normlar, farklı dini inançlar arasında değişmekte ve bu normların ne ölçüde muhafaza edileceğini belirleyen gözlem derecesi arasında değişiklik göstermektedir (Mokhlis, 2009: 75).

Helal kelimesi (حلال) aslen izin verilen veya kabul edilebilir anlamında Arapça dilinden gelir. Helal terimi ayrıca İslam'da insan eyleminin ahlakını kategorize eden Farz (zorunlu), Müstehab (önerilen), Mekruh (sevilmeyen) ve Haram (yasak) olmak üzere beş eylemden biridir. Bu kelime, sadece gıda ya da gıda ürünleri ile ilgili olmayan aynı zamanda Müslüman bir insan yaşamının tüm yönlerini kapsayacak şekilde gıdaların ötesine geçmektedir.

Carboni vd. (2014) Helal turizmini, seyahat ederken kişisel dini alışkanlıklarına uymak isteyen Müslüman insanların inancını içeren İslam'a uygun bir turizm olarak tanımlamıştır. Battour ve Ismail (2016)'e göre helal turizm, İslami öğretilere göre Müslümanların turizm endüstrisinde kullanmalarına ya da ilgilenmelerine izin verilen herhangi bir turizm objesi ya da eylemidir.

İslami Şeriat, “Helal” terimiyle, tüketiciler için izin verilen ürünleri özellikle belirler. Bu nedenle Şeriat uyumlu turizm ürünleri, Müslüman tüketicilerin tüm turizm deneyiminin değerine katkıda bulunan İslami faydalar yoluyla satın alma deneyimlerine değer katabilir (El-Gohary, 2016: 126).

Helal turizm Helal endüstrisinin büyümesinden ortaya çıkan yeni fenomenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Helal kavramı turizm endüstrisinde ilerlemeyi sağladığı için birçok Müslüman ve Müslüman olmayan ülke Müslümanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere turizm ürünleri ve tesisleri oluşturarak Müslüman turist pazarını ele geçirmeye çalışmaktadır (Samori vd., 2016: 132).

2. HELAL TURİZMDE GÜNCEL UYGULAMALAR

Son zamanlarda Helal turizm ile ilgili birçok uygulamalar gözlenmektedir. Destinasyonlarda gerçekleştirilen bu uygulamalar, Müslüman turistleri hedeflemek ve destinasyonu “Müslüman dostu destinasyon” olarak pazarlamak için bir ölçüt olarak kullanılabilir. Örneğin İslam uyumlu otellerin sayısı Müslüman ve gayrimüslim destinasyonlarda artmaktadır.

Euromonitor International (2015)'ın raporuna göre Avrupa'yı ziyaret eden Müslüman turistler nedeniyle Avrupa'da bulunan tüketici yiyecek satış noktalarında Helal yemek satışları artmıştır. Helal turizm pazarının büyümesi nedeniyle Helal gıda pazarındaki yatırımların gayrimüslim destinasyonlarda büyümesi beklenmektedir. Örneğin Küresel Müslüman Yiyecek ve İçecek harcamaları 2017 yılında 1.303 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bu harcamaların 2023 yılına kadar 1.863 milyar dolarlık bir piyasaya yükselmesi beklenmektedir (Reuters ve Standard, 2019: 32). Müslüman turistlere Helal yemek sunan Orta Doğu restoranları Fransa, Almanya ve İngiltere'de çok yaygındır, ayrıca bu restoranların müşterilerinin bir kısmı Müslüman olmayanlar kişilerdir.

Helal yiyecek ve içeceklerin mevcudiyeti Müslüman turistlere hitap eden destinasyonlar için hayati öneme sahiptir. Artık Müslüman turistlerin, Müslüman olmayan bölgeleri ziyaret ettiklerinde Helal yiyecek ve içecek isteğinde bulunmaları yaygınlaşmaktadır. İslami kurallara göre Müslümanlar domuz eti ve türevlerini, yırtıcı kuşları, kanlı et ürünlerini ve etobur hayvanları tüketmemesi gerekmektedir.

Ayrıca hayvanların canlı kesim olması ve kesilirken Allah'ın zikredilmesi gerekmektedir.

Helal turizme yönelik uygulama örneklerini bulabileceğimiz Müslüman olmayan ülkelerden birisi şüphesiz Japonya'dır. Japonya Müslümanlar için konforlu bir turist deneyimi sunmaya çalışmaktadır. Müslüman turistlerin havaalanında ve seçkin alışveriş merkezlerinde rahatlığını sağlamak için mescitler ve Helal yiyecek gibi Müslüman turistlerin temel ihtiyaçları karşılanmasına yönelik ürünler sunmaktadır. Örneğin hem Narita hem de Kansai Uluslararası Havaalanında Müslümanlar için birçok mescit bulunmaktadır. Udon ve Ramen gibi popüler Japon yemekleri Müslüman turistlerin Japon yemeklerini değerlendirebilmeleri için Helal sertifikalı olarak üretilmektedir (halalmedia, 2019). Helal yemek için, Tokyo, Kyoto ve Osaka gibi Japonya'nın büyük şehirlerinde birçok Helal restoran bulunmaktadır ve birçok restoran Helal sertifikası ile hizmet vermektedir. Ayrıca, cep telefonu teknolojisinin gelişimi, telefon uygulamalarında Helal Yemek Restoranının yeri hakkında bilgi vererek Müslüman turistlere birçok fayda sağlamaktadır. Örneğin Helal Navi uygulaması Müslüman turistlerin Helal restoran bulmasına ve

müşterilerin incelemeler yapmasına yardımcı olmaktadır (Samori vd., 2016: 135).

Malezya'da turizm ürünleri ve hizmetleri için sertifika vermeye yetkili kurum Malezya Helal Sertifika Kurumudur. Kurum MS 1500:2009 standardı çerçevesinde yirmiden fazla ürün ve hizmet kategorisinde otel ve restoranlar için Helal ürün ve hizmet kalitesini arttırmaya çalışmaktadır (halal.gov.my, 2019).

Helal turizm organizasyonları, sağlayıcılar ve uygulayıcılar tarafından uygulanması gereken Helal turizm ilkeleri ve temel şartlar aşağıdaki gibi olabilir (El-Gohary, 2016: 126-127);

- Alkol servisi olmamalı
- Gece kulübü olmamalı
- Sadece helal yiyecek servis edilmeli
- Domuz eti veya benzeri ürünler verilmemeli
- Tek kişilik erkekler için erkek personel
- Kadınlar ve aileler için kadın personel
- Muhafazakâr TV kanalları
- Müslüman çalışanlar

- Her odada Kur'an'ı Kerim bulunmalı
- Her odada seccade bulunmalı
- Kible yönünü gösteren işaretler
- Cinsiyete göre ayrılmış ayrı tesisler (spor salonları, yüzme havuzları vb.)
- Cinsiyete göre ayrılmış mescitler
- Yataklar ve tuvaletler Kible yönüne bakmayacak şekilde konumlandırılmalı
- Banyolarda klozet
- Çalışanların İslami kurallara uygun kıyafet giymeli
- İslami finansman

3. TÜRKİYE’NİN HELAL TURİZM POTANSİYELİ

En yoğun Müslüman nüfusa sahip ülkelerden Türkiye'ye gelen turist sayısının her geçen gün arttığı görülmektedir. Müslüman ülkelerden gelen turistlerin Helal turizm arayışı nedeniyle, bu kitleye yönelik pazarlama stratejilerine odaklanmak ve alternatif turizm türleri arasında helal turizm ön planda tutmak, daha fazla Müslüman turistin gelmesine ve daha fazla turizm geliri elde edilmesini sağlayabilir (Pamukçu ve Arpacı, 2016: 292).

Türkiye Müslüman Turistler için gittikçe önemli bir destinasyon haline gelmektedir. 2012 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ülkelerinden Türkiye’yi ziyaret eden Müslüman turist sayısı 4,3 milyon olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında bu rakam 5,9 milyon olarak gerçekleşmiştir. 2012-2014 yılları arasındaki Müslüman turist sayısındaki artış yaklaşık %37’dir. Türkiye’yi ziyaret eden İİÖ ülkeleri arasında ilk üç sıra İran (1,6 milyon), Irak (0,8 milyon) ve Azerbaycan (0,7 milyon) şeklindedir. Körfez işbirliği Konseyi ülkelerinden Türkiye’yi 2014 yılında yaklaşık 0,7 milyon Müslüman turist ziyaret etmiştir. Uluslararası Müslüman turist pazarı, Türkiye turizm gelirlerinin yaklaşık %18’ini oluşturmaktadır (Global Islamic Economy Gateway, 2019).

Tablo 1: Müslüman Turist Pazarı Değerlendirme Endeksi İİT Ülkeleri Sıralaması (2019)

Sıralama	Ülke	Puan
1	Malezya	78
2	Endonezya	78
3	Türkiye	75
4	Suudi Arabistan	72
5	Birleşik Arap Emirlikleri	71
6	Katar	68
7	Fas	67
8	Bahreyn	66
9	Umman	66
10	Brunei	65

İslam İşbirliği Teşkilatı ülkeleri arasında 2019 yılında Müslüman turist pazarı değerlendirme endeksine göre Malezya ve Endonezya ilk sırayı paylaşırken, Türkiye ise üçüncü sırada yer almaktadır (Mastercard-Crescent Rating, 2019: 29).

Tablo 2: Müslüman Turistler ile Genel İletişim Ülke Sıralaması (2019)

Sıralama	Ülke	İletişim Kolaylığı	Dijital Durum	Sosyal Yardım	Toplam
1	Endonezya	84	67	98	248
2	Malezya	95	92	45	232
3	Singapur	75	60	39	174
4	Japonya	17	80	61	159
5	Yeni Zelanda	49	54	55	158
6	Türkiye	19	68	31	152
7	Brunei	79	35	51	145
8	Güney Afrika	30	60	75	141
9	Tayvan	20	42	75	137
10	Suudi Arabistan	54	46	36	137

2019 yılında Endonezya, Müslüman turistler ile iletişim kurmada genel iletişim sıralamasında birinci sırada yer almaktadır. Endonezya sosyal yardım, Malezya ise dijital durum ve iletişim kolaylığı bakımından en yüksek puana sahip ülkelerdir. Türkiye ise Müslüman turistler ile iletişim kurmada

genel iletişim sıralamasında 6. sırada yer almaktadır (Mastercard-CrescentRating, 2019: 30).

İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesine göre helal turizm ile ilgili stratejilerin geliştirilmesini optimize etmek için farklı pazarlara yönelik farklılaştırılmış bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir. İslam İşbirliği Teşkilatı ye devletlerinin Müslüman dostu turizmdeki mevcut pozisyonları 4 kümeye ayrılmıştır ve Türkiye “Grup A: Liderler” kümesinde yer almaktadır. Müslüman dostu turizmdeki lider ülkelere yönelik SWOT analizi yapılmıştır. Buna göre (COMCEC, 2016: 59);

Tablo 3: COMCEC Müslüman Dostu Turizmde Lider Ülkelere Dair SWOT Analizi (2016)

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> • Gelişmiş turizm altyapısı • Malezya ve Türkiye'nin çok çeşitli temalara cevap verecek turizm ürünlerine sahip olması (alışveriş, yemek, plajlar, miras vb.) • Türkiye'de cami, İslami mimari güzelliği ve İslami sanat müzelerini içeren ülke çapında zengin İslam eserlerinin bulunması • Müslüman turistler için çok çeşitli Helal yemekleri bulabilmesi • Turistik merkezlerde ve halka açık yerlerde (hastaneler, alışveriş merkezleri, tema parkları) ibadet olanaklarının bulunması • Ramazan ve Ramazan Bayramı gibi Müslüman dostu seyahat paketlerinin bulunması • Güçlü tanıtım kampanyaları • Birçok ülke için ücretsiz vize ya da vizesiz seyahat olanakları 	<ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'de artan güvenlik endişeleri • Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde Helal yiyecek satış noktalarının uygun bir şekilde tanımlanmasının bulunmaması • Türkiye'de hükümetler tarafından Müslüman dostu turizmi teşvik etmek için hiçbir girişimde bulunulmaması • Malezya'daki Son Havayolu olayları • Birleşik Arap Emirlikleri'nde yaz aylarında yüksek sıcaklık
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Büyüyen Müslüman seyahat pazarı • İslam ülkelerinden gelen öğrenciler için eğitim olanakları sağlamak • Genç nesil Müslümanların zengin İslam mirasıyla bağlantı kurmaya istekli olması • "Miras veya Eğitim" temalarına dayalı yeni İslami turizm ürünlerinin geliştirilmesi • Müslüman turistlerin kaliteli turizm ürünleriyle "Müslüman dostu destinasyonları" ziyaret etmeye istekli olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Müslüman turistleri özellikle hedef alan Singapur, Japonya ve Güney Kore gibi ülkelerin rekabet etmesi • Bazı ülkelerdeki ekonomik problemler nedeniyle olumsuz söylemlerin olması • İslamofobi Müslüman ülkelere karşı olumsuz düşüncelere yol açması

İslami turizm konseptinde hizmet veren tesislerin büyük bir kısmı, “her şey dâhil” sisteminden çok daha avantajlı olan board sisteminde (oda-kahvaltı, yarım pansiyon, tam pansiyon vb.) çalışmaktadırlar. Board sisteminde her şey dâhilin tersine, her ürün ve hizmet için ayrı ayrı ücret alınmakta, otelin her bir ünitesi adeta ayrı birer tesis gibi gelir getirmektedir (Tekin, 2014: 760).

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre Türkiye’de 3.955 işletme belgeli, 916 yatırım belgeli ve 7778 belediye belgeli konaklama işletmesi faaliyet göstermektedir. Türkiye’de Helal turizm veya İslami turizm hizmetleri veren konaklama işletmelerinin sayısını belirlemeye yönelik olarak yapılan araştırmada herhangi bir resmi istatistiğe ulaşılammıştır. Tekin (2014)’in çalışmasına göre 2013 yılında Türkiye’de İslami turizm konseptinde hizmet veren 152 konaklama tesisi tespit edilmiştir. Müslüman turistlere helal turizmi çerçevesinde otel rezervasyonu ile ilgili yardımcı olan HalalBooking.com internet sitesi verilerine göre Türkiye’de 339 helal konseptte konaklama işletmesi bulunmaktadır (halalbooking.com, 2019).

Konaklama işletmelerinin konseptlerine göre dağılımına bakıldığında zaman helal konsept otel pazarının tamamen doymamış olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, bu konseptte faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin sayısının yeterli olmadığı söylenebilir.

Seyahat acenteleri Helal turlarını, ibadet zamanları etrafına inşa edilmiş bir tur güzergahı, helal yiyeceklerin mevcudiyeti, camilere ziyaretler ve Müslüman tur rehberleri gibi unsurlar ile uyarlayarak Müslüman turistleri hedefleyebilir. Genel olarak, seyahat acenteleri Helal iş seyahati, aile dostu paketler, Müslüman dostu hizmetler, lüks Müslüman pazar segmenti ve Müslüman miras hediyelik eşya gibi alanlarda birçok Helal turizm fırsatına sahiptir. Ancak Müslüman olmayan destinasyonlarda İslam uyumlu otellerin ve Helal tatil destinasyonlarının sayısı hala sınırlıdır. Bu nedenle, küresel olarak turizm endüstrisinde özellikle Müslüman turist talebi yüksek olan ülkelerde daha fazla yatırım yapmak önemli bir fırsattır (Battour ve Ismail, 2016: 153).

4. TÜRKİYE’NİN HELAL TURİZMİ AÇISINDAN SWOT ANALİZİ

Alanyazında yer alan araştırmalara bakıldığı zaman dünya helal turizm pazarında Türkiye önemli destinasyonlar arasında yer almaktadır. Ancak helal turizm ile ilgili uluslararası istatistiklere bakıldığı zaman ülkenin helal turizm pazarından yeteri kadar faydalanamadığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’nin helal turizm talebini arttırması için öncelikle mevcut durumun ortaya konması gerekmektedir.

4.1. Güçlü Yönler

Dünya Turizm Örgütü verilerine göre Türkiye 2018 yılında gelen ziyaretçi sayısına göre 8. sırada, elde edilen turizm geliri açısından 14. sırada yer almaktadır. Bundan dolayı Türkiye küresel anlamda önemli bir destinasyondur ve dünya turizm hareketi gelecekte büyüme eğilimi göstermektedir. Ayrıca Türkiye turizm ile ilgili alt ve üst yapı imkanları, profesyonel turizm hizmeti ve insan kaynakları olanakları ile güçlü bir konuma sahiptir.

Türkiye nüfusunun çoğunluğunun Müslüman olması, İslam kültürü değerlerinin fazlası ile mevcut olması, Müslüman

ülkelere ve turistlere yakın olması ve İslami kurallara uygun hizmet ve ürünleri ülke genelinde sunması Türkiye'yi helal turizm açısından güçlü kılmaktadır.

Dünya Müslüman turist pazarı her geçen yıl büyümekte ve gelişmektedir. Müslüman turistlerin turizme katılım sayısı artarken aynı zamanda turist başına ortalama harcama miktarları da artmaktadır. Ayrıca değişen turist satın alma davranışları çerçevesinde Türkiye sahip olduğu çok sayıdaki konaklama işletmesi ve olanakları ile Müslüman turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapasiteye sahiptir. Helal turizm yanında alternatif turizm çeşitlerini de Müslüman turistlere sunarak tur paketlerini zenginleştirebilir.

Geniş ulaşım ağı ile birçok Müslüman ülkelere ve Müslümanların bulunduğu ülkelere uyguladığı vizesiz seyahat hakkı Müslümanların kolay bir şekilde ülkeye gelmesini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye'nin e-ticaret, sosyal ağlar, teknoloji, pazarlama ve bankacılık işlemleri açısından gelişmesi Müslüman turistlere ulaşmada ve potansiyel talebi fiili talebe çevirmede önemli faaliyetler arasında yer almaktadır.

4.2. Zayıf Yönler

Türkiye’de devlet ve yerel yönetimler tarafından helal turizm ile ilgili pazarlama, markalaşma ve rekabet açısından her hangi bir planlamanın ve stratejinin oluşturulmamış ve yapılmamış olması en önemli eksiklikler arasında yer almaktadır. Ayrıca Malezya ve Endonezya gibi ülkelerde devlet tarafından uygulanan helal hizmet ve ürünlerle ilgili sertifikasyon ve standartlaştırma çalışmalarının Türkiye’de yeteri kadar uygulanmadığı görülmektedir.

Yabancı ülkelerde Türkiye ile ilgili güvenlik problemlerinin olduğu yönündeki olumsuz imaj ve Türkiye’nin komşu ülkelerinde yaşanan olumsuz olaylar turizm talebini etkilemektedir.

4.3. Fırsatlar

Müslüman dünya nüfusunun 2020 yılında yaklaşık 2,2 milyar kişiye ulaşacağı öngörülmektedir. Ayrıca Müslüman turizm pazarı 2014 yılında 116 milyon turist ve toplam harcama ise 121 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. 2020 yılında ise 180 milyon kişi ve 212 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşeceği düşünülmektedir

(COMCEC, 2016: 39). Müslüman turizm pazarının her geçen yıl büyüyeceği yönündeki tahminler Türkiye açısından helal turizm ile ilgili önemli bir fırsat olarak görülmektedir.

Müslüman ülkelerin ve Müslümanların ekonomik anlamda güçlenmeleri ve gelişmeleri helal turizm pazarı açısından yeni fırsatlar yaratmaktadır. Ayrıca ekonomi, sosyal ve kültürel anlamda gelişen Müslüman topluluklar ihtiyaç ve isteklerini karşılayabilecek kaliteli helal turizm destinasyonları aramaktadır. Bu bağlamda kaliteli hizmet ve ürünlere sahip olan Türkiye için her anlamda gelişen Müslüman turistler önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Müslüman turistlerin özellikle İslam kültür ve miras değerlerinin bulunduğu Müslüman ülkeleri ziyaret etme isteği, zengin İslam değerlerine sahip Türkiye açısından bir diğer önemli helal turizm fırsatı olarak görülmektedir.

4.4. Tehditler

Malezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Endonezya ve Azerbaycan gibi İslam İşbirliği Teşkilatı üyelerinin Helal turizm pazarına yönelik önemli yatırımlar yapmakta ve helal turizm hizmet ve ürünlerini geliştirmektedir. Dolayısı ile bu

lkeler Türkiye için helal turizm rekabeti açısından önemli tehditler içermektedir.

Ayrıca Avustralya, Yeni Zelanda, Tayvan, Singapur, Güney Kore ve Japonya gibi nüfusunun çoğunluğunun Müslüman olmayan ve İslam İşbirliği Teşkilatı yesi olmayan ülkelerin Müslüman turistleri çekmek adına helal turizm pazarına yönelik yaptığı yatırımlar ile helal turizm rekabetine girmeleri önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır..

Türkiye’de ve yakın ülkelerde meydana gelen veya gelebilecek savaş, terörizm ve güvenlik problemleri Türkiye helal turizm pazarı açısından olumsuz sonuçlar yaratabileceği düşünülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye nüfusunun çoğunluğunun Müslüman olması yerel ve uluslararası helal turizm açısından büyük bir pazar haline getirmiştir. Dünyayı dolaşan Müslüman turist sayısının artmasıyla birlikte Türkiye’de Müslüman turist grubunun ihtiyaçlarını karşılayacak bir modele ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda Türkiye’nin çok yönlülüğü çerçevesinde çeşitli etnik grupları birleştirme aracı olarak heterojen bir ülke olduğu vurgulanmalıdır.

İslam çoğunluk dini olsa ve yeni bir ziyaretçiyi çekmede önemli bir rol oynayabilmesine rağmen, helal turizminin tanıtımı ülkenin geniş kültür ve mirası bağlamında daha geniş bir alanda gerçekleştirilmelidir.

Dinin aşırılık yanlısı gruplar tarafından kullanılması nedeniyle İslami değerlerin baltalandığı bir çağda, turizmin bu tür meseleleri etkisiz hale getirme fırsatı bulunmaktadır. Özellikle turizme yönelik ılımlı İslami yaklaşımla dünyaya, İslami değere sahip turizmin yalnızca Müslüman turistler için değil aynı zamanda Müslüman olmayan turistlerin yaşam

tarzıyla uyumlu olduğunu göstermek ülke turizmi açısından bir fırsattır.

Türkiye'deki helal turizm konusundaki artan ilgi, hükümeti ve özel sektörü kültürel değerleri helal turist çekim merkezi haline getirme açısından teşvik emektedir. Her geçen yıl yeni helal turizm konseptli konaklama işletmelerin faaliyete başladığını görmekteyiz. İlgili devlet kurumlarının ve özel sektör temsilcilerinin yerli ve yabancı turistlerin helal turizm hakkında iyi bilgi sahibi olmalarını sağlamak için Helal turizmini tanıtmaya yönelik tanıtım faaliyetlerinin arttırması gerekmektedir. Tanıtım faaliyetleri bilgileri Kültür ve turizm bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, yerel turizm ofisleri, Türkiye Otelciler Birliği ve Türkiye Seyahat Acentaları birliği işbirliği ile ülke genelinde yaymak için eğitim, seminer, kongre ve sergiler aracılığı ile yapılabileceği düşünülmektedir.

Turizm sektöründe Helal sorunlarını anlamak için eğitim müfredatı ve eğitim programları gerekmektedir. Özellikle turizm eğitimi veren üniversitelerde ve eğitim merkezlerine helal turizm konuları müfredata dâhil edilmelidir.

Helal turizmi gelişmesini sağlamak ve pazarlamak için birçok zorluk bulunmaktadır. Müslüman turistleri kitlesini hedefleyen Helal medikal turizmi Türkiye için mevcut Müslüman turist talebini arttıran turizm çeşitliliği olarak ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Battour, M. ve Ismail, M. N., (2016). Halal Tourism: Concepts, Practises, Challenges and Future, Tourism Management Perspectives, 19, 150-154.
- COMCEC, (2016). Muslim Friendly Tourism: Understanding the Demand and Supply Sides In the OIC Member Countries,
http://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/Muslim_Friendly_Tourism_Understanding_the_Demand_and_Supply_Sides_in_the_OIC_Member_Countries%E2%80%8B.pdf Erişim Tarihi: 15.05.2019.
- El-Gohary, H., (2016). Halal Tourism, Is It Really Halal?, Tourism Management Perspectives, 19, 124-130.
- euromonitor.com, (2018), Halal Regulation in Asia and Its Impact on Food, <https://blog.euromonitor.com/halal-regulation-asia-impact-food/>, Erişim Tarihi: 05.05.2019.
- GlobalIslamicEconomyGateway, (2019),
<https://www.salaamgateway.com/en/country-profile/tr/Turkey/>, Erişim tarihi: 16.05.2019.
- halal.gov.my, (2019), Foreign Halal Certification Body,
<http://www.halal.gov.my/v4/index.php?data=bW9kdWxlc9jZXXJ0a>

- WZ5X2JvZHk7Ozs7&utama=CB_LIST, Erişim Tarihi: 10.05.2019.
- halalbooking.com, (2019), Türkiye'de Helal Konaklama Tesis Sayısı, [https://tr.halalbooking.com/places?checkin=2019-09-23&location_id=51&features\[\]=33&groups\[\]=2&checkout=2019-09-29&remember_search_params=true](https://tr.halalbooking.com/places?checkin=2019-09-23&location_id=51&features[]=33&groups[]=2&checkout=2019-09-29&remember_search_params=true), Erişim Tarihi: 11.05.2019.
- halalmedia, (2019), <https://www.halalmedia.jp/>, Erişim tarihi: 10.05.2019.
- Mastercard-CrescentRating, (2019). Global Muslim Travel Index 2019, <https://www.crescentrating.com/reports/global-muslim-travel-index-2019.html> Erişim Tarihi: 15.05.2019.
- Mohsin, A., Ramli, N. ve Alkhulayfi, B. A., (2016). Halal Tourism: Emerging Opportunities, *Tourism Management Perspectives*, 19, 137-143.
- Mokhlis, S., (2009). Relevancy and Measurement of Religiosity in Consumer Behavior Research, *International Business Research*, 2 (3), 75-84.
- Pamuku, H. ve Arpacı, ., (2016). A New Trend in The Turkish Tourism Industry: Halal Tourism, (Editr:

- Avcıkurt, C., Mihaela, S. D., Hacıoğlu, N., Efe, R., Soykan, A. ve Tetik, N.) Global Issues and Trends in Tourism, *Sofia*: St. Kliment Ohridski University Press, p. 282-295.
- Reuters, T. ve Standard, D., (2019). State of The Global Islamic Economy Report 2018/19, Dubai: Thomson Reuters.
- Samori, Z., Salleh, N. Z. M. ve Khalid, M. M., (2016). Current Trends on Halal Tourism: Cases on Selected Asian Countries, *Tourism Management Perspectives*, 19, 131-136.
- Tekin, Ö. A., (2014). İslami Turizm: Dünyadaki ve Türkiye'deki Genel Durum Üzerine Bir İnceleme, *Journal of International Social Research*, 7 (29), 750-766.

BÖLÜM 5:

KAMİLET VADİSİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğretim Üyesi Gülsün YILDIRIM¹
Dr. Abdullah TARINÇ²
Doç. Dr. Ceyhun Ç. KILINÇ³

---

¹ *Ardeşen Turizm Fakültesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rize/ TÜRKİYE gulsun.yildirim@erdogan.edu.tr*

² *Akşehir Meslek Yüksekokulu, Selçuk Üniversitesi Konya/ TÜRKİYE tarinc@selcuk.edu.tr*

³ *Manavgat Turizm Fakültesi, Akdeniz Üniversitesi Antalya/ TÜRKİYE ceyhunkilinc@gmail.com*

GİRİŞ

Turizm hareketlerine katılan insan sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Seyahat eden insanların tercihleri de doğa odaklı olmaya başlamıştır. İnsanların doğaya dönme, doğal çevre ile iç içe olma eğilimleri artmaktadır. Bu eğilimler neticesinde doğal çevre üzerinde bazı baskıların oluşması söz konusu olmaya başlamıştır. Buradan hareketle sürdürülebilir turizm kavramı ortaya çıkmış ve doğal çevre içerisinde yapılan turizm faaliyetlerinin koruma kullanma dengesi çerçevesinde yapılması konusunda hassasiyet başlamıştır. Çünkü doğal alanların turizme açılması ile birlikte doğanın yok edilmesi ve sonrasında doğası için gelinen bir yerin doğası kaybolduktan sonra önemsiz hale gelmesi söz konusu olabilecektir. Dolayısı ile bir alanda turizm gelişirken doğal çevresel, sosyokültürel ve ekonomik unsurların korunarak dengeli bir şekilde turizm faaliyetlerinin yapılması gerekmektedir.

Buradan hareketle bu çalışmada, koruma altına alınması konusunda gereken kriterleri sağladığı düşünülen (Eminağaoğlu, Kurdoğlu ve Özalp, 2011; Akbulut, Kurdoğlu, 2015) Doğu Karadeniz Bölgesinde Artvin ili sınırlarında bulunan Kamilet vadisinin sürdürülebilir turizm kapsamında

değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda öncelikle sürdürülebilir turizm hakkında detaylı literatür taraması yapılmıştır. Literatürde özellikle bir destinasyonun sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanması için geliştirilen planlar araştırılmış bu planlar kapsamında Kamilet vadisinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bağlamda da Kamilet vadisi için uygun modelin benimsenerek uygulanması adına yapılması gerekenlerin belirlenmesi açısından bu çalışmanın önemli katkılar sağlayacağı düşünülmüştür.

1. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

İlk olarak Brundtland raporunda (Report of World Commission on Environment and Development, 1987:8) ‘gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılmasına ödün vermeden, günümüz insanların ihtiyaçlarını karşılamak’ olarak tanımlanan sürdürülebilir gelişim ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır (Welford, 1995, Wilkinson, 1989, Hunter, 1997). 1987’de tanımlanan sürdürülebilir gelişim ile ilgili ilerleyen yıllarda çok farklı tanımlar yapılmış ve hala sürdürülebilir gelişimin ne olduğu ile ilgili tartışmalar sürmektedir (Gladwin vd., 1995).

Sürdürülebilir turizm ise turizmde sürdürülebilir gelişimin sağlanması şeklinde ifade edilmiştir (Butler, 1993). Turizm ekonomik olarak kazanç sağlayan sektörlerdendir. Turizmin ülke ve bölge ekonomilerine doğrudan, dolaylı ve uyarılmış katkıları vardır (Ünlüöner, Tayfun ve Kılıçlar, 2007). Ekonomik kazanç bir destinasyon için ön planda tutulurken çevresel ve sosyo-kültürel zararların da oluşmaması sağlanmalıdır. Turizm ile turistik yapıların (işletmeler) artması, işgücü göçünün ve nüfusun artışı çevreye zarar vermektedir. Bir destinasyonda turizm gelişimi ile hava, su ve gürültü kirliliği, katı atıkların çevreye atılması, flora ve faunaya zarar, tarım arazilerinin işgali gibi olumsuz etkiler de söz konusu olabilmektedir.

Sürdürülebilir turizm gelişimi için öncelikle uzun dönemli turizm gelişim planlarının yapılması önem arz etmektedir. Özellikle hassas alanların belirlenmesi bu alanlarda daha fazla kontrolün sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda en önemli sürdürülebilir turizm unsurlarından biri olan taşıma kapasitesinin belirlenmesi gerekmektedir. Dünya Turizm Örgütüne göre (1993) bir alanın doğal çevreye zarar vermeden

ve ziyaretçi memnuniyetini azaltmadan maksimum düzeyde kullanımı taşıma kapasitesini ifade etmektedir.

Sürdürülebilir turizmin önemli unsurlarından biri de toplumsal katılımdır. Turizmde yerel halk söz sahibi olmuyorsa, toplumsal katılım sağlanmamışsa turizm sosyokültürel açıdan olumsuz etkilere yol açacaktır. Gelişen turistik etkinlikler, artan turist ve işletme yoğunluğu, kültürün turistik çekicilik olarak kullanılması gibi faktörler destinasyonun sosyokültürel özelliklerini hem olumlu hem de olumsuz şekilde etkilenmesine yol açabilir (Gee ve Fayos-Sola, 1997).

Sürdürülebilir turizm gelişim stratejileri destinasyondan destinasyona değişecektir (Gee ve Fayos-Sola, 1997). Cooper vd. (1998)'e göre sürdürülebilir turizm gelişimi için stratejik planlama; uzun dönem destinasyon eylem planlarını oluşturmayı, amaçlar doğrultusunda bütüncül ve entegre edilmiş planların geliştirilmesini, kaynakların destinasyonun gelecekteki eylem planlarına uygun dağıtılmasını içerir.

2. KAMİLET VADİSİ

Artvin'in Arhavi ilçesinde merkeze 15 kilometre uzaklıkta, 30 kilometre uzunluğunda bir vadi olan Kamilet Vadisinin başlangıç noktasını, Osmanlı zamanından kalma (18.yy) moloz ve kesme taşlardan yapılmış çifte kemer köprü oluşturmaktadır. 1999 yılında Dünya Doğa Koruma Vakfı tarafından farklı türde endemik bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapması nedeniyle en değerli vadi olarak seçilmiş ve Avrupa'da korunmaya alınması gereken 100 orman alanından biri olarak ilan edilmiştir. Bu vadide çok fazla kestane ağacı bulunmaktadır ve dolayısı ile kestane balı bu bölgenin en meşhur ürünlerindedir. Kestane balının yanı sıra kara kovan balı ve vadi deresindeki kırmızı benekli alabalığı da meşhurdur. Silindir şeklinde yapılan kara kovanları vadide yaşayan ayılardan korumak amacıyla genellikle 20-30 metre yükseklikteki sarp kayalıklara bu kovanlar koyulmaktadır (Kurdoğlu ve Akbulut, 2015).

Kamilet vadisinde yaklaşık 1100 bin bitki türü bulunmaktadır ve bu bitki türlerinden 40'ı tıbbi bitki statüsündedir. Türkiye florasındaki 10.754 taksondan 1.100 bitki türü Kamilet vadisinde bulunmaktadır. Türkiye'de Bern

Sözleşmesi kapsamındaki 87 türün 3'ü bu vadidedir. Bunlar; *Cyclamen coum*, *Orchis Punctulata*, *Vaccinium Arctostaphylos*'tur. Ayrıca, Türkiye'deki 114 CITES sözleşmesine tabi bitkilerden 7'si bu vadede bulunmaktadır. Bunlar ise *Galanthus rizehensis*, *G. woronowii*, *Anacamptis pyramidalis*, *Dactylorhiza osmanica*, *D. Romana*, *Orchis [purpurea](#)*, *Cyclamen coum subsp. Coum'dur* (Alataş, Batan ve Tülay, 2018).

Yabani hayat bakımından da bu vadi, Türkiye'de sayı olarak en fazla ayıyı barındıran vadilerdendir. Çoruh Üniversitesinin hazırlamış olduğu raporda (Eminağaoğlu, Kurdoğlu ve Özalp, 2011; Akbulut, Kurdoğlu, 2015) Kamilet vadisinin Türkiye'deki en büyük bozulmamış doğal ekosistemlerden biri olduğu ve koruma altına alınması gerektiği belirtilmiştir.

Bölgede yapılması planlanan 3 adet Hidroelektrik Santrali (HES) bulunmaktadır. Yapılması planlanan bu HES'lerin yaklaşık 30 bin hektarlık alanı etkilemesi düşünülmektedir.

Kamilet vadisinin en önemli turistik cazibe noktası ise 92 metre yükseklikten akan Mençuna şelalesidir. Arılı Dağları'ndan doğan küçük derelerin birleşmesiyle bu şelale oluşmuş ve bu şelale vadi tabanında 200 metrekarelik bir göl meydana getirmiştir. Mençuna şelalesinin aşağı kısmına kadar araç ile gidilebilirken sonrasında 25 dakikalık bir yürüyüş gerekmektedir.

Kamilet Vadisinin bulunduğu Doğu Karadeniz Bölgesinde en bilinen ve en çok ziyaretçi çeken vadiler Fıtına Vadisi, İkizdere Vadisi ve Altındere Vadileridir. Kamilet vadisi ise turistler tarafından yeni keşfedilmeye başlanan vadilerdendir. Bu vadiye en dikkat çeken turistik unsurlar ise çifte kemerli köprü ve Mençuna şelalesidir.

Kamilet vadisinin günümüze kadar diğer vadilere kıyasla daha iyi korunagelmesinin nedenlerinden bir diğeri de sarp arazi yapısı ki bu durum çok fazla yapılaşmaya uygun değildir ve yol ağının bulunmamasıdır.

Bir alanın koruma altına alınması konusunda gereken kriterleri Mac Kinnon vd. (1986); 'büyüklük', 'zenginlik ve çeşitlilik', 'doğallık', 'kırılganlık-hassasiyetlik' ve 'gen

koruma' şeklinde ifade etmiştir. Kamilet vadisi ekolojik değerlendirme raporuna göre tüm bu kriterleri sağlamaktadır (Eminağaoğlu, Kurdoğlu ve Özalp, 2011).

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu çalışmada Doğu Karadeniz Bölgesinde Artvin ili sınırlarında bulunan Kamilet vadisinin sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda öncelikle sürdürülebilir turizm hakkında detaylı literatür taraması yapılmıştır. Literatürde özellikle farklı destinasyonlarda sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanması için geliştirilen planlar araştırılmış bu planlar kapsamında Kamilet vadisinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bağlamda da Kamilet vadisi için uygun modelin benimsenerek uygulanması adına yapılması gerekenlerin belirlenmesi açısından bu çalışmanın önemli katkılar sağlayacağı düşünülmüştür.

Kamilet vadisinin sürdürülebilir turizm bağlamında değerlendirmesi, ikincil ve birincil verilere dayanılarak yapılmaya çalışılmıştır. Kamilet vadisi ile ilgili yapılan değerlendirme raporları, bilimsel çalışmalar (makale, bildiri)

ikincil veri kaynaklarını, vadede faaliyet gösteren işletme temsilcileri (Konaklama işletmesi, yiyecek-içecek işletmesi) ile yapılan yüz yüze görüşmeler ve alan gezileri birincil veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Kamilet vadisindeki turizm işletmecilerinin, vadinin sürdürülebilir turizm kapsamındaki görüşlerini ortaya çıkarmak için yüz yüze görüşmeler yapılmış ve bölgede bir hafta kalınarak konuyla ilgili gözlemler yapılmıştır.

4. BULGULAR

Kamilet vadisinin sürdürülebilir gelişimi için destinasyon planlamasının yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda farklı araştırmacılar farklı analizleri içeren destinasyon planlamaları önermiştir (García - Falcón ve Medina - Muñoz, 1999; Inskeep, 1994; Cooper vd., 1998).

García - Falcón ve Medina - Muñoz (1999) yaptıkları çalışmada Gran Canaria destinasyonunun sürdürülebilir gelişimi için stratejik planlama metodolojisi geliştirmişler ve bu metodolojide 4 basamak oluşturmuşlardır. Bu basamaklardan ilkinde destinasyonun sosyokültürel özellikleri (nüfus, yerleşim yerleri, sosyal değerler, işsizlik, eğitim)

incelenmiştir. İkinci basamakta, destinasyonun çevre özelliklerinin (biyo-çeşitlilik, ormanlar, çevresel korunan alanlar, erozyon, su ve atık gibi) tanımlanmasıdır. Ekonomik etkinliklerin çevre üzerine etkileri bu aşamada belirlenmiştir. Üçünü aşama ise ekonomik durumun değerlendirilmesidir. Son basamakta ise sosyokültürel, çevresel ve ekonomik analizler ile sürdürülebilir turizm ile ilgili literatür değerlendirilmesi yapılmıştır.

Vadinin sürdürülebilir gelişimi için hazırlanacak gelişim planları hazırlanırken toplumsal katılımın sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda yerel halk, turistler, turizm işletmeleri önemli paydaşlar arasındadır. Paydaşlara öncelikle buldukları bölgede turizm gelişimini isteyip istemedikleri sorulmalıdır (Cooper vd., 1998).

Sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanmasında en önemli unsurlardan biri destinasyona özgü bir stratejik planlamanın yapılmasıdır. Zira, her destinasyon farklı özelliklere sahiptir. Bu bağlamda Nelson (1993) sürdürülebilir turizm gelişimi için özel göstergeler belirlemiştir. Bunlar; su olanakları, su kullanımı, biyolojik çeşitlilik, vahşi yaşam,

korunan doğal alanlar, kırsal alan kullanımı, hava kalitesi, atıklar, atık yönetimi, enerji bunlardan bazılarıdır.

Gee ve Fayos-Sola (1997)'a göre ise destinasyon planları şunları içermelidir:

- Turizm talebi (mevcut veya hedeflenen pazarlar)
- Turizm arzı (turistik çekicilikler, konaklama olanakları..)
- Turizm etkileri (sosyokültürel ve çevresel etkiler)
- Ekonomik ve finansal unsurlar
- Eylem planı

Farklı destinasyonlar için hazırlanmış sürdürülebilir turizm planları çerçevesinde Kamilet vadisi değerlendirildiğinde elde edilen bulgular aşağıda sıralanmıştır. Bu değerlendirmeler yapılırken, Artvin ili için hazırlanan doğa turizmi eylem planı verilerinden (ADTMP, 2013), vadi ile ilgili hazırlanan değerlendirme raporlarından, bilimsel çalışmalar ve turizm işletmecileri ile yapılan yüz yüze görüşmeler ile alan gözlemleri sonucunda elde edilen verilerden yararlanılmıştır.

Turizm Talebi:

- Kamilet vadisini gezmek amaçlı yıllık ortalama gelen kişi sayısı 30.000'dir ve kişi başı ortalama en az 20 TL harcama yapılmaktadır.
- Ziyaretçi profilleri bakımından en çok (%75 oranda) tur grupları, sonra sırasıyla eşler/aileler (%15), bireysel gezginler (%10) ve diğerleri bölgeyi ziyaret etmektedir.
- Ziyaretçilerin geliş nedenleri sırasıyla; doğa gezileri, foto safari, kırsal miras gezileri, botanik gezileri, yaban hayatı ve kuş gözlemciliği, bakir orman gezileri, yayla ve festival turizmi, sportif olta balıkçılığı, akarsu turizmi, bisiklet turizmi, kamp karavan turizmi şeklindedir.
- Vadiye hem ülke içinden hem de yurt dışından turist gelmektedir. Ülke içinden genellikle büyük şehirlerden turistler gelirken yurt dışından özellikle Arap ülkelerinden turistler gelmektedir. Arap ülkeleri dışında İngiltere, Almanya, Azerbaycan, Avustralya gibi ülkelerden turistler gelmektedir.
- Turizm işletmecilerinin hedef pazarının içerisinde Arap ülkelerinden gelen turistler yer almamaktadır. Bunun altında yatan nedenlerden bir tanesi Arap ülkelerinden konaklama işletmelerine olan rezervasyon talepleri sırasında işletmecilerin sıkıntı yaşamasıdır (sahte kredi

kartı numarasının verilmesi, ve bu turistlerin hijyen konusunda bazı sıkıntılı davranışlar yapması gibi). Her ne kadar hedef pazar içerisinde Arap ülkelerinden gelen turistler olmasa da konaklama işletmesi temsilcileri bu müşterileri zaman zaman işletmelerinde ağırlamaktadır. Çünkü görüşme yapılan işletme temsilcisinin ifadelerine göre, normal fiyatın 3 ya da 4 katı fiyat uygulaması yapılırsa da, (buradaki yüksek fiyat uygulamasının altında Arap turistlerin konaklama işletmesini tercih etmemesini sağlamak) Arap turistler bu yüksek fiyatı vererek işletmede konaklamak istemektedir. Hedef pazar içerisinde özellikle Azerbaycan'dan gelen turistler tercih edilmektedir. Bunun altında yatan nedenler ise katılımcıların bu ülke vatandaşlarını Türklere benzetmeleri, samimi bulmaları ve sorunsuz müşteri kategorisinde görmeleridir. Turizm talebinin en yüksek olduğu aylar haziran, temmuz ve ağustos aylarıdır.

Turizm arzı (turistik çekicilikler, konaklama olanakları, alt yapı ve ulaşım):

- Vadide konaklama hizmeti sunan aile işletmesi şeklinde bir konaklama işletmesi bulunmaktadır. Bu konaklama işletmesi 4 tane bungalov tarzı konuttan oluşmaktadır. Bu işletme 12 oda ve 24 yatak kapasitelidir.
- Vadide bir yerel, bir de turistik ürün sunan iki yiyecek içecek işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmeler yöresel standartta yemek sunmaktadır.
- Vadide tek ve eşsiz özellikte Mençuna Şelalesi ve Tarihi Çifte Kemer köprü bulunmaktadır. Ayrıca vadi insan eli değmemiş doğa ve temiz akarsulara sahiptir.
- Vadide 1100 tür endemik bitki türü bulunmakta, hayvan varlığı olarak çengel boynuzlu dağ keçisi, bozayı, kurt ve vaşak gibi bayrak türler ile yarasa, tavşan, kirpi, susamuru, tilki, yaban domuzu, sansar, gelincik, köstebek, porsuk, sincap ve fare gibi hayvan türleri bulunmaktadır.
- Vadinin uluslararası havaalanına yakınlığı orta derecede olup 3,5 saat uzaklıktadır.

- Alana ulaşım sadece özel taşıtla sağlanabilmektedir. Bunun dışında vadiye bisiklet, motosiklet ile ulaşım da mümkün olmakla birlikte özel bisiklet yolu bulunmamaktadır.
- Vadinin alt yapı olanakları genel olarak değerlendirildiğinde vadinin anayollarla bağlantısı ve yerel ağ (toprak, asfalt) olanakları yeterli düzeydedir. Ancak bunların dışındaki yerel genel taşımacılık, işaret levhaları, genel yer işaret levhaları, bilgi panoları, araçlar için park kapasitesi, restoran ve konaklama gibi olanaklar yetersizdir.

Turizm etkileri (sosyo-kültürel ve çevresel etkiler):

Artvin ili için hazırlanan doğa turizmi eylem planı verilerine (ADTMP, 2013) göre, Kamilet vadisinin sosyo-ekonomik taşıma kapasitesi analizi genel olarak değerlendirildiğinde göstergeler 1, 2 ve 3 etrafında toplanmıştır. Turizmin vadiye tam olarak gelişmemiş olması bu göstergelerin bu şekilde oluşmasının altında yatan önemli nedenlerdendir.

Kamilet vadisinde turizm faaliyetleri, ekolojik etkiler bakımından ise herhangi bir tehlike işareti vermemektedir. Vadide yapılan faaliyetlere bakıldığında kamping ve piknik yapılmasının, ahşap hediyelik eşya satılmasının, dağcılık, trekking, rafting, olta balıkçılığı, doğa yürüyüşü, yaban hayatı gözlemlene, bilimsel geziler gibi etkinliklerinin genel çevresel etkileri yoktur.

Vadide turizmden daha çok turizm dışı alanlarda vadiye zarar verici faaliyetler planlanmakta ve yapılmaktadır. Vadide yapılması düşünülen HES bulunmaktadır ve halk bu santralin yapılmasına karşı çıkmaktadır. Ayrıca vadide yol çalışmaları için ihtiyaç duyulan kum ve taşların buradan alınması doğal çevreye zarar vermektedir (Koday, Koday ve Kaymaz, 2015).

Fiziki ve idari taşıma kapasitesi yönünden Kamilet vadisi değerlendirildiğinde alt yapı olanaklarının var olduğu ancak yetersiz seviyede olduğu görülmüştür. Vadiye giriş yolları, yol ağı bulunmakla birlikte vadiye giden toplu taşıma araçları bulunmamaktadır. Vadideki turizm işletmecileri vadinin yolunun mevcut durumundan (dar) memnundur. Yolların genişletilmesini özellikle istememektedir. İşletme temsilcileri büyük tur otobüslerinin bu vadiye girmesini istememektedir.

Çünkü bu durum, vadide kitle turizminin artmasına ve de doğanın bundan zarar görmesine neden olacaktır. Ayrıca, vadide her ne kadar park etme alanları olsa da özellikle yaz sezonunda bu park yerinin yetmemesi söz konusu olabilecektir.

Her ne kadar Artvin ili doğa turizmi master planında vadide işaret levhaları, yetkililer, ziyaretçi merkezi, ofisler ve basılı ve görsel materyallerin var olduğu ileri sürülse de bu olanakların yapılan gözlemler sonucunda yetersiz olduğu görülmüştür. İlk olarak Rize-Hopa çevre yolundan Kamilet vadisine giden yol ayırımında herhangi bir bilgilendirme ve yönlendirme levhası bulunmamaktadır. Vadinin gezileri sırasında, vadi girişinde herhangi bir yetkili ile karşılaşılmamıştır. Alan araştırması süresince herhangi bir ziyareti merkezi ya da basılı ve görsel materyal temin edilebilecek bir yerle karşılaşılmamıştır. Mayıs ayı içerisinde alana ziyaretin yapılmış olması bunun nedenlerinden biri olabileceği düşünülmektedir.

Vadi içerisinde bir tane yiyecek içecek işletmesi bulunmaktadır ve bu işletme yetkilileriyle görüşme sonrasında yaz aylarında işletmelerine gelen müşteri sayılarının çok

olduğu ve müşterilere hizmet verme konusunda yetersiz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Fiziki ve idari taşıma kapasitesi bakımından Kamilet vadisinin Milli Park ya da Tabiat Parkı gibi bir statü kazandırılması gerekmektedir. Ayrıca bilgi panosu, işaretlemeler yapılmalı, alanda tuvalet, otopark gibi temel ihtiyaçların karşılanması için altyapı çalışmaları yapılmalıdır.

Ekonomik ve finansal unsurlar

Kamilet vadisinde en önemli gelir kaynağı bal üretimi ile sağlanmaktadır. Balın yanı sıra çay ve fındık tarımı, hayvancılık en yaygın ekonomik faaliyetlerdendir. Bu faaliyetlerin yanı sıra ekoturizm bu alana önemli gelir getirebilecek ekonomik faaliyet alanlarından biridir. Dolayısı ile tüm ilgi grupları turizm gelişimi için yatırım yapabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kamilet vadisinin sürdürülebilir turizm gelişimi için öncelikle uzun dönemli turizm gelişim planlarının yapılması önem arz etmektedir. Özellikle hassas bir alan olan bu vadinin içerisindeki turistik faaliyetlerinin daha kontrollü yapılması adına Milli Park statüsüne alınması gerekmektedir. Yapılan çalışmalar da bu vadinin Milli Park statüsüne alınması için gerekli şartları sağladığını göstermiştir (Eminağaoğlu, Kurdoğlu ve Özalp, 2011).

Her ne kadar her geçen gün Kamilet vadisine gelen turist sayısında artış olsa da vadiye turizm tam anlamıyla gelişmemiştir. Kamilet vadisinde turizm faaliyetleri bakımından çok çeşitli etkinlik yapılabilme olanağı vardır. Bunlardan biri kampingdir. Alanda özellikle yeterli kamping alanı bulunmamaktadır, dolayısı ile alanda düzenleme yapılması gerekmektedir.

Vadiye gelen turistlerin hediyelik eşya alabileceği yerler yeterli düzeyde değildir. Hediyelik eşyaların tasarlanması için halkın bilgilendirilmesi ve ürettikleri ürünlerin satışını yapabilecekleri alanların yapılması gerekmektedir.

Vadi dağcılık, dağ yürüyüşü, rafting yapmaya elverişli olmasına rağmen güzergahlar belirlenmemiştir. Bu konuyla ilgili gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Vadinin yaban hayatı bakımından zenginliği göz önüne alındığında bu değerlerden yararlanılması adına ayrıca yaban hayatı gözleme ve izleme yerleri belirlenmelidir. Vadinin endemik türlerinin zenginliği ayrıca bilimsel geziler için önem arz etmektedir. Dolayısı ile planlı bilimsel geziler düzenlenmesi adına çalışmalar yapılmalıdır.

Bölgede konaklama ve yiyecek içecek işletmesi bakımından yetersizlikler vardır. Dolayısı ile doğa ile uyumlu, çevreye zarar vermeyecek şekilde yöre mimarisine uygun, vadinin belirlenen en uygun noktasında bu işletme sayılarının talebi karşılayacak düzeyde yapılması gerekmektedir. Bu aşamada yasal süreçlerin takip edilmesi ve kaçak yapılaşmaya meyil vermeyecek şekilde denetimlerin yapılması gerekmektedir.

Ekolojik göstergelere göre bitkiler turizm artışından olumsuz şekilde etkilenme riski taşımaktadır. Ayrıca özellikle vadinin en gözde turistik çekiciliklerinden olan Mençuna şelalesine giden yürüyüş yollarından gitmeyen turistlerin

bitkilere zarar verme durumu söz konusudur. Her ne kadar şelalenin belirli bir kısmında merdivenli yürüyüş yolu yapılmış olsa da belirli bir bölümde şelaleye giden yol belirlenmiş değildir. Turizmden dolayı flora ve fauna ölümlerinin artma riski vardır. Dolayısı ile bu vadide turistlerin rehber ya da alan kılavuzu eşliğinde dolaşımının sağlanması gerekmektedir.

Vadide her ne kadar park etme alanları olsa da özellikle yaz sezonunda bu park yerinin yetersiz kalması söz konusu olabilecektir. Dolayısı ile vadinin sadece bir kısmına kadar araç trafiğine izin verilmeli ve bu alanda yeterli büyüklükte park alanı yapılmalıdır.

Yerel ekonomide turizmin oranı henüz yüksek değildir. Bunun nedeni vadede turizmin yeni yeni canlanmaya başlaması ve henüz çok fazla yatırımın yapılmamış olmasıdır. Dolayısı ile turizmin kırsal ekonomiye desteği ve istihdamın artırılmasına yönelik katkıları çok azdır. Turizmin kırsal ekonomiye destek vermesi adına tüm paydaşların katılımıyla çevreye zarar vermeyecek planlamalar yapılarak gerekli yatırımların yapılması sağlanmalıdır.

Kamilet vadisi turistler tarafından yeni yeni keşfedilmeye başlayan yerlerdendir. Dolayısı ile öncelikle uzun dönemli gelişim planlarının yapılması sonrasında alt ve üst yapı yatırımlarının tamamlanması gerekmektedir. Tüm bu çalışmalar sonrasında, vadinin ulusal ve uluslararası ölçekte tanıtılması için çalışmaların hızlandırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ADTMP. (Artvin İli Doğa Turizmi Master Planı) (2013). Artvin İli Doğa Turizmi Master Planı2013/2023,<http://artvin.ormansu.gov.tr/Artvin/artvindogaturizmimasterplan.aspx?sflang=tr>,28.06.2019.
- Akbulut, S., & Kurdoğlu, O. (2015). Türkiye’de Acil ve Öncelikle Korunması Gereken Bir Alan: Kamilet ve Durguna Vadileri (Arhavi) ve Koruma Gerekçeleri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15(2), 279-296.
- Alataş, M., Batan, N., & Tülay, E. Z. E. R. Kamilet Vadisi (Artvin, Türkiye) ve Çevresindeki Epifitik Briyofitlerin Hayat Formları, Yaşam stratejileri ve Ekolojik özellikleri. *Anatolian Bryology*, 4(1), 8-16.
- Butler, R.W. (1993) Tourism – an evolutionary approach, in: Nelson, J.G., Butler, R.W. and Wall, G. (eds), *Tourism and Sustainable Development: Monitoring, Planning,*

Managing, 1st edn, University of Waterloo, Waterloo, pp27–44.

Cooper, C., Fletcher, J., Gilbert, D., Shepherd, R. And Wanhill, S. (1998) *Tourism: Principles and Practice*, Addison-Wesley Longman, New York.

Eminağaoğlu, Ö., Kurdoğlu, O. ve Özalp, M. (2011) Arhavi Kamilet ve Durguna Vadileri Ekolojik Değerlendirme Raporu, Bilimsel Araştırma Projesi Sonuç Raporu, Artvin.

<https://www.mencuna.com/?pnum=14&pt=arhavi-kamilet-vadisi-raporu>

García - Falcón, J. M ., & Medina -Muñoz, D. (1999). Sustainable tourism development in islands: A case study of Gran Canaria. *Business Strategy and the Environment*, 8(6), 336-357.

Gladwin, T.N., Kennelly, J.J. and Krause, T.-S. (1995) Shifting paradigms for sustainable development: implications for management theory and research, *Academy of Management Review*, **20**, (4), 874–907.

Gee, C.Y. and Fayos-Sola', E. (1997) *International Tourism: a Global Perspective*, World Tourism Organization, Madrid.

Hunter, C. (1997) Sustainable tourism as an adaptive paradigm, *Annals of Tourism Research*, **24**, (4), 850–867.

Inskeep, E. (1994). *National and regional tourism planning: methodologies and case studies*. Routledge.

Koday, Z., Koday, S., & Kaymaz, Ç. K. (2015). Mençuna Şelalesi'nin sürdürülebilir ekoturizm planlaması açısından değerlendirilmesi. *Coğrafya'ya Adanmış Bir Ömür Prof. Dr. Hayati Doğanay içinde*, 215-237.

Kurdoğlu O, Kurdoğlu BÇ, Eminağaoğlu Ö (2004) Doğal ve Kùltùrel Değerlerin Korunması Açıısından Kaçkar Dağları Mili Parkı'nın Önemini ve Mevcut Çevresel Tehditler. Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Ormancılık Araştırma Dergisi. DKOAYayın No: 21, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No:231, s: 134-150, Trabzon, 2004.

MacKinnon, J., MacKinnon, K., Child, G., & Thorsell, J. (1986). *Managing protected areas in the tropics*. IUCN.

Nelson, J.G. (1993) An introduction to tourism and sustainable development with special reference to monitoring, in: Nelson, J.G., Butler, R.W. and Wall, G. (eds), *Tourism and Sustainable Development: Monitoring, Planning, Managing*, 1st edn, University of Waterloo, Waterloo, pp 3–23.

Report Of The World Commission On Environment And Development: Our Common Future. (1987).

Ünlüönen, K., Tayfun, A., & Kılıçlar, A. (2007). *Turizm ekonomisi*. Nobel.

Welford, R. (1995). *Environmental strategy and sustainable development: The corporate challenge for the twenty-first century*. Routledge.

Wilkinson, P. (1989) Strategies for tourism in island microstates, *Annals of Tourism Research*, **16**, 153–177.

World Tourism Organization (WTO). (1993) *Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners*, WTO, Madrid.

